

Liikkumalla globaaliksi – harjoitusopas alakoululaisten globaalikasvatukseen

Janne Ruotoistenmäki

Tekijä(t) Janne Ruotoistenmäki	
Koulutusohjelma Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Liikkumalla globaaliksi - harjoitusopas alakoululaisten globaalikasvatukseen	Sivu- ja liitesivumäärä 55 + 52
<p>Gloaalikasvatus avaa ihmisten silmät heidän ympärillään oleville ilmiöille ja epäkohdille sekä herättää ihmiset toimimaan yhteisen hyvinvoinnin sekä tasa-arvoisemman ja oikeudenmukaisemman maailman puolesta. Globalisaation, maahanmuuton ja ympäristömuutosten myötä globaalikasvatus on noussut tämän vuosikymmenen puheenaiheeksi. Liikunta on toimiva ja erilainen keino tutustuttaa lapset, nuoret sekä aikuiset globaaleihin teemoihin ja kysymyksiin.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on suunnitella ja tuottaa liikunnallinen harjoitusopas alakoululaisten globaalikasvatukseen yhteistyössä Liikunnan kehitysyhteistyön, LiiKe ry:n kanssa. Opas on suunnattu etenkin alakoulujen liikunnanopettajien käyttöön. Opas on valmis ja helppo paketti, jonka avulla liikunnanopettajat voivat lisätä opetukseen globaalikasvatuksen sisältöjä toiminnallisessa ympäristössä.</p> <p>Opas toteutettiin seinäkalenterimuotoon ja jokaiselle kuukaudelle on suunniteltu yksi teema ja siihen liittyvä informatiivinen osa sekä liikunnallinen harjoite. LiiKe ry vastasi oppaan informatiivisesta osasta ja minä puolestaan vastasin liikunnallisten leikkien suunnittelusta. Taustassa on avattu globaalikasvatuksen sisältöä, sen parissa toimivia tahoja sekä liikunnan globaalikasvatusta. Selvitän myös toiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen teoriaa sekä avaam niiden asemaa nykyajan koulumaailmassa.</p> <p>Opas on hyödyllinen lisä globaalikasvatukseen, jossa liikuntaa on hyödynnetty vielä varsin vähän. Liikuntatunnit ovat otollinen paikka globaalikasvatukselle, jossa reilun pelin henki ja vastuullisuus ovat jo muutenkin läsnä. Lisäksi opasta voivat hyödyntää kaikki lasten liikunnan parissa työskentelevät henkilöt ja liikunta-alan opiskelijat.</p>	
Asiasanat globaalikasvatus, kansainvälisyyskasvatus, toiminnallinen oppiminen, liikuntaleikit, koululiikunta, alakoulu	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Gloaalikasvatus	3
2.1	Mitä on globaalikasvatus?.....	3
2.2	Gloaalikasvatuksen teemoja	4
2.3	Gloaalikasvatus maailmalla.....	7
2.4	Gloaalikasvatus Suomessa.....	8
2.4.1	Gloaalikasvatuksen vaiheita Suomessa.....	8
2.4.2	Kansalaisjärjestöt.....	10
2.4.3	Valtionhallinto.....	13
2.4.4	Kunnat.....	16
2.4.5	Kirkko	17
2.5	Liikunnan ja globaalikasvatuksen yhdistäminen	18
2.5.1	Liikunnan kehitysyhteistyö	21
3	Toiminnallinen oppiminen.....	23
3.1	Toiminnallisen oppimisen tutkijoita ja teorioita	23
3.1.1	John Dewey – ”Learning by Doing”.....	23
3.1.2	Kurt Lewin – toimintatutkimuksen pioneeri.....	26
3.1.3	Jean Piaget - Konstruktivistinen oppimiskäsitys	27
3.1.4	Kokemuksellinen oppiminen	28
3.2	Toiminnallisuus Suomen peruskouluissa	30
3.2.1	Opetussuunnitelmauudistus.....	31
3.2.2	Liikkuva koulu.....	31
4	Työn tavoite	33
5	Työn toteuttaminen.....	34
5.1	Työharjoittelu Tansaniassa	34
5.2	Harjoitusoppaan suunnittelu ja toteutus	35
5.3	Työskentely LiiKe ry:ssä.....	38
6	Gloaalikasvatuskalenteri.....	40
7	Pohdinta	42
	Lähteet	50
	Liitteet.....	56
	Liite 1. LiiKe ry:n koulutustilaisuudet	56
	Liite 2. Gloaalikasvatuskalenteri	57
	Liite 3. Kalenterin materiaalipankki.....	72

1 Johdanto

Gloaalikasvatus on koulutusta, joka avaa ihmisten silmät ja mielen maailmantodellisuu-
delle ja herättää heidät toimimaan oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien
puolesta. Gloaalikasvatus on toimintaa, joka pyrkii ohjaamaan maailmanlaajuiseen eli
globaaliin yhteisvastuuseen. Gloaalikasvatukseen sisältyy ihmisoikeus- ja tasa-arvo-,
kehitys-, kulttuuri, rauha- ja turvallisuus- sekä ympäristökasvatusta. (Maastricht Global
Education Declaration 2002, 13.)

Globalisaation, maahanmuuton ja ympäristömuutosten myötä monien silmät ovat avautu-
neet oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien puolesta. Siitä huolimatta glo-
baalikasvatukselle on tarvetta tänäkin päivänä. Kasvava maahanmuutto aiheuttaa eripu-
raa niin Suomessa kuin muualla Euroopassa. Saamme jatkuvasti uutisia kehitysmaista,
mutta ne antavat kuitenkin hyvin kapean kuvan siitä minkälaista elämä toisella puolella
maailmaa on. Lisäksi ympäristö- ja eläintensuojelukysymykset ovat polttavia puheenaihei-
tä maailmalla. Samalla kuilu teollisuus- ja kehitysmaiden välillä kasvaa päivä päivältä.
Kuilun kaventamiseen ja muiden maailmanlaajuisten epäkohtien selvittämiseen tarvitaan
etenkin päättäjien toimintaa kehitysyhteistyön ja oikeudenmukaisuutta edistävän toimin-
nan avulla. Muutokset vaativat myös yhteisvastuuta ja aktiivisten kansalaisten toimintaa,
johon globaalikasvatuksella pyritään.

Tämän produktiivisen opinnäytetyön aiheena on tuottaa liikunnallisia harjoitteita glo-
baalikasvatukseen yhteistyössä Liikunnan kehitysyhteistyö ry:n eli LiKe:n kanssa. Tulok-
sena syntyi globaalikasvatuskalenteri, mikä sisältää 12 erilaista liikunnallista harjoitetta.
Joka kuukaudelle on valittu Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) kalenterivuoden mukainen
teema, jonka ympärille on suunniteltu informatiivinen osa ja sitä tukeva harjoite. Harjoitteet
ovat pääasiassa suunnattu alakoululaisten liikuntatunneille, mutta niitä voi hyvin soveltaa
myös muihin tilanteisiin. Opas on helppo ja valmis paketti, jonka avulla liikunnanopettajat
voivat lisätä opetukseen toiminnallisia globaalikasvatuksen sisältöjä. Kalenterin avulla eri
teemapäivät löytyvät kätevästi opettajanhuoneen seinältä ja harjoitteet informaatioineen
löytyvät käden ulottuvilta verkosta.

Päädyin aihevalintaan kansainvälisen työharjoittelun kautta. Suoritin tutkintoon kuuluvan
kolmen kuukauden työharjoittelun LiKe ry:n kohteessa Kaakkois-Tansaniassa, jossa toi-
min liikunnanopettajana. Mieleenpainuvan työharjoittelun jälkeen oli aika alkaa suunnitella
opinnäytetyötä. Syksyllä 2013 kysyin LiKe:ltä heidän tarvettaan opinnäytetyölle ja heillä
sattui olemaan hakemuksessa globaalikasvatushanke keväälle 2014, jonka yhtenä tavoit-
teena on kehittää LiKe:n liikunnallisia globaalikasvatusmateriaaleja. Liikunnan soveltami-

nen globaalikasvatukseen herätti mielenkiintoni välittömästi. Olinhan hakenut ennen liikunta-alalle päätymistä Humanistiseen ammattikorkeakouluun kulttuurituotannon linjalle ja matkustellut useammankin kerran Afrikan etelä- ja itäosissa.

Liikuntaa on hyödynnetty hyvin vähän globaalikasvatuksessa, joten opinnäytetyölläni on varmasti käyttöä etenkin liikunnanopetuksessa, mutta myös muutenkin globaalikasvatuksessa. Eri korkeakoulujen opinnäytteissä liikunnan ja globaalikasvatuksen yhdistäminen on ollut harvinaista. Suomen neljän liikunnan korkeakoulun tietokannoista en löytänyt yhtäkään produktiivista opinnäytettä, joka keskittyisi liikunnallisiin harjoitteisiin globaalikasvatuksessa. Globaalikasvatukseen liittyviä oppaita on tehty muiden alojen korkeakouluissa, mutta niissä leikit keskittyvät draamaan, askarteluun, musiikkiin ja sadutukseen. Näiden oppaiden kohderyhmät eroavat myös omastani, sillä ne ovat suunnattu päiväkoteihin ja nuorisotalotoimintaan.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on suunnitella ja tuottaa liikunnallinen harjoitusopas alakoululaisten globaalikasvatukseen yhteistyössä Liikunnan kehitysyhteistyön eli LiiKe ry:n kanssa. Opas on suunnattu etenkin alakoulujen liikunnanopettajien käyttöön. Opas on valmis ja helppo paketti, jonka avulla liikunnanopettajat voivat lisätä opetukseen globaalikasvatuksen sisältöjä toiminnallisessa ympäristössä.

Taustassa kerrotaan globaalikasvatuksesta ja toiminnallisesta oppimisesta. Globaalikasvatusta avataan niin Suomen kuin maailman näkökulmasta. Lisäksi syvennytään liikunnan rooliin globaalikasvatuksessa. Toiminnallista oppimista selvitetään sen merkittävimpien tutkijoiden ja teorioiden sekä siihen läheisesti liitettävän kokemuksellisen oppimisen avulla. Valitsemani tutkijat ovat olleet toiminnallisen oppimisen edelläkävijöitä jo 1900-luvulla ja heidän teorioita ja ajatuksia hyödynnetään vieläkin kasvatustieteissä. Taustan lopussa selviää kuinka toiminnallinen oppiminen näkyy nykypäivän koulumaailmassa.

2 Globaalikasvatus

Tässä luvussa avataan globaalikasvatuksen käsitettä ja sen sisältöä. Lisäksi käsittelen aiheen parissa toimivia tahoja etenkin Suomessa, mutta myös ulkomailla. Lopuksi syvennyn liikunnan rooliin ja sen mahdollisuuksiin globaalikasvatuksessa.

2.1 Mitä on globaalikasvatus?

”Globaali vastuu on kuin saippua, josta ei tahdo saada otetta, ja se kuulostaa niin ylevältä ja kaunopuheiselta, että sitä on tuskin tarkoitettu tavalliselle kansalaiselle”. Helposti viroksuttavasta nimestä huolimatta ajatuksena on, että jokaisesta meistä kasvaisi maailmankansalaisia, jotka hahmottaisivat maailmaa monitahoisesti ja ottaisivat vastuuta yhteisistä asioista. Globaaliin vastuuseen kasvaminen on elämänmittainen prosessi, jonka ohjaamisessa koululla on oma osansa. (Kivistö 2007, 8.) Tämä ei kuitenkaan tarkoita mitään ihmetekojä vaan opetusministeriökin peräänkuuluttaa meitä kaikkia toimimaan konkreettisesti käytännön tasolla hyvän elämän edellytysten edistämiseksi niin yksilöinä kuin myös yhteiskunnallisina toimijoina (Rohweder 2008, 10).

Kansainvälisyyskasvatus- tai globaalikasvatus-käsitteen käytöstä ei ole olemassa yhtä selkeää ja yleisesti sovittua määritelmää. Eri tahot liittävät käsitteeseen erilaisia teemoja eikä nimi välttämättä riitä kuvaamaan kaikkia siihen liitettäviä asiasisältöjä. (Myllymäki 2004, 10.)

Tunnetuin ja lainatuin määritelmä globaalikasvatukselle on Maastrichtin julistuksessa, jonka mukaan globaalikasvatus on koulutusta, joka avaa ihmisten silmät ja mielen maailmantodellisuudelle ja herättää heidät toimimaan oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien puolesta. Globaalikasvatus on toimintaa erityisesti kehitysyhteistyön, kestävän kehityksen, rauhan ja kulttuurienvälisen ymmärryksen edistämiseksi, jotka kaikki ovat kansalaiskasvatuksen globaaleja ulottuvuuksia. (Maastricht Global Education Declaration 2002, 13.)

Globaalikasvatus on toimintaa, joka pyrkii ohjaamaan maailmanlaajuiseen eli globaaliin yhteisvastuuseen. Globaali yhteisvastuu viittaa maailmanlaajuisiin riippuvuussuhteisiin ja rakenteisiin. Nämä aiheuttavat teollistuneiden maiden ja kehitysmaiden välille epätasa-arvoa ja köyhyyttä. Tätä kuilua pyritään kaventamaan kehitysyhteistyöllä ja oikeudenmukaisuutta edistävällä politiikalla. Julkisten toimijoiden lisäksi muutokset vaativat aktiivisten kansalaisten toimintaa. Globaalikasvatus rohkaisee ihmisiä vaikuttamaan. (Cantell, Hintikainen, Joro, Rekola & Simonen 2010, 8).

Gloaalikasvatuksen professori Rauni Räsänen on opettajankouluttaja- ja tutkijakollegoidensa kanssa on koonnut opettajaksi opiskelevien käsityksiä transformatiivisen globaalikasvatuksen sisällöstä ja edellytyksistä. Tämän perusteella oleellista globaalikasvatuksessa ovat:

- turvallinen keskusteluympäristö, jossa uskalletaan ilmaista omia näkemyksiä ja kuunnellaan aidosti myös toisia
- eri kulttuuritaustoista ja ikäryhmistä tulevien ihmisten välinen tasa-arvoinen dialogi
- kokemus työskentelystä monenlaisissa kulttuuriryhmissä, myös erilaisista opiskelukulttuureista
- yhdistetään kokemuksia ja kriittistä reflektiota sekä yksilöllisesti että ryhmänä
- keskustelua globaalikasvatuksen arvoperustasta ja eettisistä ulottuvuuksista sekä koulutuksen yhteiskunnallisen tehtävän pohtimista
- ohjaajien ja mentoreiden rooli oppimisen inspiroijina, haastajina ja tukijoina
- pitkäjänteisyys, riittävän pitkät ja monipuoliset opiskelukokonaisuudet (Jääskeläinen 2010, 12.)

2.2 Globaalikasvatuksen teemoja

Gloaalikasvatus pitää sisällään lukuisia erilaisia teemoja, jotka liittyvät maailmanlaajuisiin kysymyksiin. Teemat liittyvät läheisesti toinen toisiinsa ja usein on vaikea tehdä selkeää jakoa niiden välille. Eri teemojen nimiä käytetään usein globaalikasvatuskäsitteen alla, rinnakkain tai sen sijaan. Näin ollen globaalikasvatuksen parissa työskentelevilläkin termit voivat mennä sekaisin.

”Global Education is understood to encompass Development Education, Human Rights Education, Education for Sustainability, Education for Peace and Conflict Prevention and Intercultural Education.” Eurooppalainen globaalikasvatuksen julistus eli Maastrichtin julistus jakaa siis globaalikasvatuksen viiteen osa-alueeseen: kehitys-, ihmisoikeus- ja tasa-arvo-, ympäristö-, rauha- ja turvallisuus- sekä kulttuurikasvatus. (Maastricht Global Education Declaration 2002, 13.) Merkille pantavaa on, että suomenkieliset termit vastaavat englanninkielisten termien kanssa hyvin läheisesti.

Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille ja niiden mukaan ihmisillä on oikeus elää vapaata ja ihmisarvoista elämää. Ne ovat yleismaailmallisia, luovuttamattomia ja jakamattomia (Allahwerdi 2001, 30).

Euroopan neuvoston nuorten ihmisoikeuskasvatusohjelma määrittelee ihmisoikeuskasvatuksen kasvatukselliseksi ja ohjelmiksi ja toiminnoiksi, jotka edistävät tasavertaisuutta ih-

misarvoissa ja joita toteutetaan monikulttuuriseen oppimiseen, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vähemmistöjen voimautumiseen liittyvien ohjelmien yhteydessä. Näin ollen ihmisoikeuskasvatusta tehdään harvoin erillään ympäröivästä todellisuudesta. Ihanteellista olisi, että ihmisoikeuskasvatus rakentuisi oppijoiden omien tarpeiden, kykyjen ja toiveiden perustalle. Kasvatuksen yleisiä tavoitteita ovat muun muassa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, sukupuolten välisen tasa-arvon vaaliminen sekä erilaisuuden arvostaminen. (Brederode-Santos, Claeys, Fazah, Schneider & Szelényi 2012, 25.)

Tasa-arvokasvatus on usein osana muuta kokonaisuutta, kuten ihmisoikeuskasvatusta tai suvaitsevaisuutta. Tasa-arvolla tarkoitetaan tasa-arvoisuutta riippumatta henkilön sukupuolesta, iästä, terveydentilasta, yhteiskuntaluokasta, uskonnosta tai etnisestä taustasta. Suomessa riittää työsarkaa etenkin koulukiusaamisen vähentämiseen. Tasa-arvokasvatus ei kuitenkaan ole pelkästään nuorisolle, sillä työpaikkakiusaaminen on hyvin yleistä Suomessa. (Myllymäki 2004, 15.) Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan viidesosa suomalaisista on kokenut kiusaamista työpaikalla, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin keskimäärin Euroopassa (SVT 2008).

Sekä kansainvälisyys-käsitteen alla että sen rinnalla käytetään myös käsitettä kehityskasvatus. Unicefin 1995 esittämän määritelmän mukaan kehityskasvatuksen tavoitteena on saada lapsia ja nuoria ymmärtämään ja käsittelemään muutosta ja kehitystä. Tämä saavutetaan tiettyjen asenteiden, arvojen ja tietojen omaksumisella. Kehityskasvatuksessa on perinteisesti korostettu kehitysyhteistyönäkökulmaa ja solidaarisuutta maailman vähävaraisimpia kohtaan. Kehityskasvatuksen oleellimmat kysymykset kietoutuvat kehityskäsitteen, kehityksen suuntaviivojen ja kestäväen kehityksen ympärille. (Allahwerdi 2001, 35-36.)

Kulttuurikasvatus, monikulttuurisuuskasvatus tai kulttuurien välinen kasvatus; nimiä on monia, sillä aihepiiri sivuaa monia muita globaalikasvatuksen osa-alueita. Siinä käsitellään muun muassa oikeudenmukaisuuden, syrjinnän, tasa-arvon ja kulttuurierojen nostattamia kysymyksiä. Merkittävää on huomata, kuinka moninainen on vuorovaikutussuhteiden todellisuus. Kulttuurikasvatuksen avulla avataan silmät näille eri todellisuuksille ettei jämähdettäisi tarkastelemaan asioita yhden kulttuurin näkökulmasta. Kulttuurikasvatuksen tarkoituksena ei ole pelkästään tutustuttaa muihin kulttuureihin vaan tehdä ihmiset myös tietoisemmaksi omasta kulttuurista. Tavoitteena on, että ihmisten ollessa vuorovaikutuksessa toisen kulttuurin edustajan kanssa, ennakkoluulot vähenevät ja ajatusmaailma rakentuu moniarvoisemmaksi. (Myllymäki 2004, 16.)

Rauhankasvatuksen sisältönä ovat maailmanrauhan vahvistaminen, ristiriitojen ratkaiseminen rauhanomaisesti, konfliktien ehkäiseminen ja rauhan kulttuurin perustan vahvistaminen. Aiemmin rauhankasvatuksessa keskityttiin sotien syiden tutkimiseen ja sotien puhkeamisen estämiseen. Nykyään painopiste on kuitenkin siirtynyt rakenteelliseen väkivaltaan eli ihmisten välisistä suhteista johtuvaan epäsuoraan väkivaltaan ja konfliktien tutkimiseen. Lisäksi rasismi, ympäristötuhot, rikollisuus, etniset ja uskonnolliset konfliktit sekä perheväkivalta ovat rauhankasvatuksen kiinnostuksenkohteita. (Allahwerdi 2001, 32.)

Turvallisuuskasvatus vastaa pitkälti rauhankasvatuksen teemoja. Toisaalta turvallisuuden takaaminen voidaan käsittää tavallista laajemmassa mittakaavassa, jolloin siihen liittyy aivan uusia sisältöjä. Laajasti turvallisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmiset ja yhteisöt elävät vapaina, rauhassa ja turvallisesti, voivat osallistua omaan hallintoonsa, nauttivat perusoikeuksien suojasta sekä pystyvät tyydyttämään perustarpeensa. Turvallisuuskasvatuksen teemat vastaavat näin demokratiaan liittyviä sisältöjä, sillä demokratioiden ei ole todettu ryhtyvän aseellisiin konflikteihin toistensa kanssa toisin kuin diktatuurit ja muut hajanaiset sodan runtelemat maat. (Ulkoasianministeriö 2002a, 12-13.)

Useasti kriisit ovat maiden sisäisiä ja ulkopuolisilla on vain vähäiset keinot vaikuttaa kriisin ratkaisemiseen. Tämän vuoksi tulisi kiinnittää huomiota maan sisäisiin toimintatapoihin, kulttuuriin ja ihmisiin, jotta maassa säilyisi rauha ja oikeudenmukaisuus. Turvallisuus- ja rauhankasvatus onkin hyvin paljon konfliktien ehkäisemistä pohtimalla yhteiskunnallisia asioita ja se sekoittuu merkittäväällä tavalla globaalikasvatuksen muihin teemoihin. (Myllymäki 2004, 21.)

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on kasvattaa ympäristövastuullisia kansalaisia. Tietämys maailman luonnon- ja ravintovaroista ja käsitys ihmisen suhteesta luontoon ihmiskunnan historian eri vaiheissa ovat muun muassa ympäristökasvatuksen teemoja. Oleellista on, että yksilö ymmärtää tekojensa yhteyden laajempiin ympäristöongelmiin. Ihmiset ovat alkaneet kiinnittää yhä enenevässä määrin huomiota ympäristöseikkoihin. On alettu oppia erilaisia ympäristöä säästäviä toimia, mutta niiden taustalla olevat merkitykset ja vaikutukset. Ympäristökasvatus pyrkii siis pelkkien tekojen lisäksi lisäämään kriittistä suhtautumista ja tekojen riippuvuussuhteiden pohdiskelua. (Myllymäki 2004, 18.)

2.3 Globaalikasvatusta maailmalla

Globaalikasvatusta tekevät lukuisat kansalaisjärjestöt sekä Yhdistyneiden Kansakuntien erityis- ja yhteistyöjärjestöt ympäri maailman. Tunnettuja järjestöjä globaalikasvatuksen saralla ovat muun muassa Plan, Amnesty ja Oxfam International. YK:n näkyvimpiä järjestöjä ovat puolestaan United Nations Children's Fund (Unicef) ja United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Unesco). (LiiKe ry; Maailmankoulu.)

Globaalikasvatuksen juuret sijoittuvat 1940-luvulle. Toisen maailmansodan voittajavaltiot perustivat Yhdistyneet kansakunnat vuonna 1945. Kansainvälisellä valtioiden välisellä rauhanjärjestöllä varmistettaisiin rauhan säilyminen tulevaisuudessa. Kolme vuotta myöhemmin hyväksyttiin YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkoituksena oli, että jäsenvaltiot olisivat liittäneet julistuksen sisällön omiin koulutusohjelmiinsa ja levittäneet tietoutta kansalle. Aika ei ollut kuitenkaan kypsä vielä ihmisoikeuksien laajempimittaiselle tiedottamiselle. (Allahwerdi 2001, 9.)

Suomesta tuli YK:n jäsen vuonna 1955. Samaan aikaan siirtomaavaltoja alkoi itsenäistyä ja niistä tuli sitä mukaa YK:n jäseniä. 60-luvulla siirtomaista tuli jo YK:n enemmistö, jonka myötä aikaisempi itä-länsi ajattelu sai väistyä ja sen tilalle tuli pohjoinen-etelä -asetelma. YK:n poliittinen kuva muuttui, kun kehitysmaat äänestivät omien etujensa puolesta. Näin sosiaalikeskeiset, kehitysyhteistyö, naisten aseman parantaminen ja ihmisoikeusasiat tulivat tärkeimmiksi teemoiksi YK-politiikassa. (Allahwerdi 2001, 9.)

60-luvulta lähtien voidaankin tunnistaa neljä kansainvälistymiskehityksen kerrostumaa, jotka ovat edelleenkin tärkeitä globaalikasvatuksessa. Solidaarisuus kehitysmaita kohtaan sekä pyrkimykset poliittiseen liennytykseen ja rauhan vahvistamiseen ovat olleet keskeisiä globaalikasvatuksen aiheita jo 1960-luvulta lähtien. Tahto lisätä kulttuureiden ja ihmisoikeuksien tuntemusta syvensivät globaalikasvatusta Euroopan unioniin liittyminen, mikä tapahtui Suomelle vuonna 1995, toi vahvan Eurooppa-painotuksen. Lisäksi kaikkien elämäntapojen globalisoituminen herätti mietiskelemään kansalaisten etiikkaa ja kestävä elämäntapaa. (Jääskeläinen 2010, 9.)

Globaalikasvatuksen käsitteellisenä ankkurina niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti toimii Unescon kansainvälisyys-suositus. Tämä suositus hyväksyttiin Unescon yleiskokouksessa vuonna 1974 ja se oli toistuvasti esillä opetussuunnitelmatyössä erityisesti 70- ja 80-luvuilla. 1990-luvulla keskustelu kansainvälisyyskasvatuksesta laantui. Kansainvälisyysdestä oli tullut arkipäivää EU-jäsenyyden ja laajenevan globalisaation aikana. Tästä huolimatta kansainvälisyys-suositus sai vielä täydennystä vuoden 1995 demokratia- ja

ihmisoikeus- ja rauhankasvatusta korostaneella suosituksella, jota seurasi vielä rauhan-
kulttuuria koskeva julistus vuonna 1999 Unescon toimesta. (Jääskeläinen 2010, 10; Al-
lahwerdi 2001, 51-52; OKM 2011, 14.)

Tänä päivänä globaalikasvatuksen tarkoituksena ei ole tarjota valmiita vastauksia vaan
dialogin ja yhdessä tekemisen kautta löytää tiettyyn paikkaan ja aikaan sopivia toiminta-
muotoja. Ideana on herättää ihmisiä ympäri maailman ajattelemaan ja punnitsemaan omia
arvoja, asenteita ja valintoja tarjoamatta yhtä oikeaa ratkaisua. (LiiKe ry.)

Pietilä (2003, 31) huomauttaa kirjassaan, että globaalikasvatuksessa on tärkeää perehtyä
siihen, mikä on ihmisten kesken yhteistä koko maailmassa. Tämä olisi toimivampi lähtö-
kohta niin sanotun kansainvälisen ymmärtämyksen, myötätunnon sekä keskinäisenvas-
tuuntunnon ja solidaarisuuden kehittämiseksi kuin se, että keskitytään ihmisten erilaisuus-
teen ja ristiriitoja aiheuttaviin seikkoihin ihmisten välillä. Kulttuurien erilaisuus, poliittiset ja
taloudelliset ongelmat ja ratkaisujen etsiminen niihin avautuvat helpommin, kun henkilö on
ensin oivaltanut elämän perimmäisten arvojen ja perustarpeiden yhteisyyden ongelmien
takana.

2.4 Globaalikasvatus Suomessa

Suomessa globaalikasvatus ulottuu yhteiskunnan jokaiseen osaan. Sitä tehdään järjes-
töissä, valtionhallinnossa, kunnissa, kirkoissa sekä yrityksissä niin suunnitelmallisesti kuin
tiedostamattakin. Medialla on myös oma entistä merkittävämpi osansa arvovalintojen luo-
jana. (LiiKe ry.) Globaalikasvatuksesta vastaa pääosin eri järjestöt, joiden hankkeita tukee
taloudellisesti erityisesti Ulkoministeriö. Muita globaalikasvatuksen rahoittajia ovat muun
muassa muut ministeriöt, Euroopan Unioni, kunnat sekä Raha-automaattiyhdistys RAY
(Globaalikasvatus). Globaalikasvatus on myös monin tavoin esillä koulujen opetussuunni-
telmissa. Koulut ja järjestöt tekevätkin läheistä yhteistyötä globaalikasvatuksen parissa.
(Jääskeläinen 2010, 15.)

2.4.1 Globaalikasvatuksen vaiheita Suomessa

Kansainvälisyyskasvatuksen alkuvaiheet ajoittuvat Suomessa 1970-luvun alkupuolelle eli
samaan aikaan kuin siirryttiin peruskoulujärjestelmään. Vuoden 1974 Unescon kansainvä-
lisyyskasvatussuosituksen myötä kansainvälisyyteen liittyvät teemat olivat osana opetuk-
sen kehittämistä. (Jääskeläinen 2010, 9-10.)

Oikeudenmukainen kehitys, kehitysmaiden ongelmiin perehtyminen ja solidaarisuustyö olivat ensimmäisten vuosien aiheita kansainvälisyyskasvatuksessa, aikana jolloin globaalikasvatuskäsitettä ei vielä käytetty. Kylmän sodan myötä asevarusteluun käytettyjä rahasummia verrattiin kehitysyhteistyöhön käytettäviin määrärahoihin. Kiihtyvän asevarustelun vastalauseena rauhankasvatus nousi tärkeäksi osa-alueeksi. Kansainvälisyyskasvatus keskittyi historian ja yhteiskuntaopin, maantieteen ja biologian sekä uskonnontunneille. 80-luvulta lähtien pohdittiin ihmisoikeuksia ja opiskeltiin kansalaisen vaikuttamista niin kotona, Suomessa kuin ulkomaillakin. Tämä oli osa Euroopan Neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatustyötä. Opetussisältöihin kuuluivat myös ne yhteiskuntaliikkeet, jotka ovat olleet merkittävässä roolissa ihmisryhmien oikeuksien puolesta puhujina. Esimerkkeinä voidaan mainita apartheidin lakkauttaminen ja naisasialiike. (Jääskeläinen 2010, 10-11.)

Kansainvälinen yhteistyö oli vielä 80-luvun alkupuolella harvinaista, vaikka siihen kannustettiin Neuvostoliiton ja Pohjoismaiden kanssa. Ystävyyskoulut alkoivat kuitenkin yleistyä 1990-luvulla lisääntyneen maahanmuuton myötä. Etenkin Unesco-kouluilla yhteistyö oli aktiivista. Usein ystävyyskoulut linkittyivät kuntien toimintaan. Monilla kouluilla kiinnostus kohdistui Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin, mutta Euroopan Unioniin liittymisen myötä 90-luvun puolivälissä painopiste kääntyi Eurooppaan. Nykyään yhteistyö koulujen välillä on aktiivista ja kumppaneita löytyy ympäri maailmaa. Tämän on mahdollistanut erityisesti Euroopan unioni ja tietotekniikan kehittyminen. (Jääskeläinen 2010, 10-11.) Edelleen tarvitaan kuitenkin lisää tietoa, taitoa ja ymmärrystä, jotta kansainvälisyys saataisiin jokaisen kouluyhteisön jäsenen ulottuville. Kansainvälisyys on kaikkien oikeus, silti kaikilla ei ole mahdollisuutta tai edes halua lähteä ulkomaille. Näin ollen kansainvälisyyttä tulee toteuttaa maan rajojen sisällä. (Opetushallitus & CIMO 2008, 4.)

Vuonna 2007 julkaistun Opetusministeriön kansainvälisyyskasvatuksen toimenpideohjelman Kansainvälisyyskasvatus 2010, englanniksi Global Education 2010 myötä yhteiskunnan eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja globaaliin vastuuseen kasvamista edistettiin. Toimien avulla oli tarkoitus jalkauttaa Suomen kestävä kehityksen strategiaa ja kehityspoliittista ohjelmaa sekä edistää YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmen toimeenpanoa. (Rohweder 2008, 9.) Toimenpideohjelman myötä Suomessakin termi globaalikasvatuksesta vakiintui jo aiempien termien, kuten kehityskasvatuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen rinnalle. Aikaisemmin tarkasteltiin asioita ja vuorovaikutusta kansojen välisinä ilmiöinä. Nykyään se ei riitä vaan merkittävää on ymmärtää globalisoitumista ja sen seurausvaikutuksia koko planeetankin mittakaavassa. Talous maapalloistuu, kulttuurit sekoittuvat, liikkuvuus ja vuorovaikutus lisääntyvät sekä ympäristön tilan muutokset kos-

kettavat kaikkia. Näitä ilmiöitä ja niiden keskinäisiä suhteita tulisi ymmärtää niin arkielämässä kuin maailmanlaajuisina ilmiöinä. (Jääskeläinen 2010, 11.)

Plan Suomi Säätiön, Jyväskylän yliopiston ja ulkoasiainministeriön vuonna 2006 teettämän tutkimuksen mukaan tärkein tietolähde kehitysmaista ei suinkaan ole mikään aktiivinen globaalikasvatuksen toimija vaan media. Suurin osa ulkomailta saadusta tiedosta tulee median välittämänä. Useimmiten uutiskynnyksen ylittävät negatiiviset asiat. Tutkimuksen mukaan nuorten kokonaiskuva kehitysmaista onkin negatiivinen. Joukkoviestinnässä työskentelevät eivät useimmiten ole kansainvälisyyskasvattajia, mutta tutkimus tukee käsitystä, että heidän luomillaan mielikuvilla on suuri vaikutus etnisissä kysymyksissä. (Plan Suomi Säätiö 2007, 8.)

2.4.2 Kansalaisjärjestöt

Yhtenä merkittävimpänä toimijana globaalikasvatuksen parissa ovat järjestöt. Suomi onkin yksi maailman aktiivisimmista kansalaisjärjestömaista. Järjestötoiminnan avulla voidaan osallistua luontevasti demokraattiseen toimintaan tärkeiksi koettujen asioiden parissa. Kansalaisjärjestöjen toimijakenttä on hyvin monialainen ja –muotoinen. (Opetusministeriö 2007, 18)

Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen eli Kepan laatimassa globaalikasvatusta tekevien järjestöjen rekisterissä oli 76 järjestöä vuonna 2004 ja 106 vuonna 2007. Nykypäivänä globaalikasvatusverkoston jäsenrekisteriin kuuluu jo yli 170 kansalaisjärjestöä. Rekisteriin kuulumiselle ei ole asetettu mitään ehtoja vaan jokainen järjestö, joka kokee tekevänsä globaalikasvatusta voi rekisteriin liittyä. Tästä ja koko globaalikasvatus-käsitteen laajuuden vuoksi rekisteriin kuuluu hyvin laaja kirjo erilaisia järjestöjä. Rekisteriin mahtuu muun muassa kirkollisia-, kehitysyhteistyötä tekeviä-, poliittisesti sitoutuneita-, nuoriso- ja tiettyyn kansainvälisyyskasvatuksen osa-alueeseen keskittyviä järjestöjä. Rekisteriin kuuluu lisäksi myös ammattiyhdistyksiä ja oppilaitoksia. (Myllymäki 2004, 12-13.; Kepa.)

Sosiologi Elise Boulding toteaa, että kansalaisjärjestöt ja ruohonjuuriliikkeet edustavat ihmisten luovaa, omaehtoista tahtoa vaikuttaa kehitykseen ja tulevaisuuteen. Näin kansalaisjärjestöt kykenevät vaikuttamaan ongelmien ytimeen tavalla, johon byrokraattiset toimielimet, kuten hallitukset ja YK, eivät kykene. Kansalaisjärjestöt ovatkin tulevaisuuden voimavaroja sekä rauhanomaisen kehityksen takaajia. (Allahwerdi 2001, 69.)

Rekisterin laajan kirjon myötä globaalikasvatusta tekevien tahojen resursseissa on hyvin paljon eroja. Osa järjestöistä on lähinnä paikallistasolla toimivia pieniä yhdistyksiä, jotka

ovat keskittyneet ruohonjuuritason työhön. Osa tahoista on puolestaan suuria järjestöjä, jotka toimivat valtakunnallisesti ja ovat kattojärjestöinä usealle muulle sekä saattavat olla jonkun kansainvälisen järjestön alajärjestönä. Järjestöjen verkostoitumisaste on hyvin erilainen, mikä onkin järjestöjen yksi suurimmista haasteista. (Myllymäki 2004, 13,16.)

Tiina Myllymäen vuonna 2004 tekemän ”Kansainvälisyyskasvatus Suomessa” selvityksen mukaan yleisin osa-alue globaalikasvatusta tekevilla järjestöillä on kulttuurikasvatus, jota teki 74 prosenttia vastanneista järjestöistä. Selvitykseen vastasi 72 järjestöä, joten 53 järjestöä sanoi tekevänsä kulttuurikasvatusta. Kulttuurikasvatuksessa hyödynnetään kokemuksellista oppimista. Finnish Multicultural Sports Federation (Fimu) muun muassa pyrkii edistämään monipuolista ja tasa-arvoista liikuntaa etenkin aikuisille. Kokemuksellinen oppiminen on huomattu toimivaksi myös vapaaehtoisohjelmissa, jonka avulla ulkomaille lähtijät jakavat tietoa kulttuuristaan ulkomaille ja kotiin palattuaan oppimaansa kotimaan ympäristöönsä. Tällainen vapaaehtoisohjelma on esimerkiksi ETVO eli Etelän vapaaehtoisohjelma. (Myllymäki 2004, 16.)

Seuraavaksi yleisimpiä osa-alueita olivat Kehitys- ja tasa-arvokasvatus, joita molempia teki reilut 60 prosenttia vastanneista. Aktiivisia kehityskasvatuksen parissa työskenteleviä järjestöjä ovat ylioppilaskunnat Helsingissä, Tampereella ja Turussa. Ylioppilaskunnat ovat pitkään tehneet kehityskasvatusta ja heidän toimintaansa kuuluu muun muassa kehitysyhteistyöviikon järjestäminen luentoineen, näyttelyineen ja järjestöjen esittäytymisineen. Tasa-arvokasvatuksesta tunnettuja järjestöjä ovat puolestaan Kasvattajat Rauhan Puolesta ry, joka on toiminut koulukiusaamisen kitkemiseksi. Vammaisjärjestöt kuten esimerkiksi Vammaisjärjestöjen Kehitysyhteistyöyhdistys (FIFIDA) ja Näkövammaisten keskusliitto ovat myös tasa-arvokasvatuksessa mukana. (Myllymäki 2004, 16-17.)

Ihmisoikeuskasvatus ja ympäristökasvatus saivat 43 prosenttiosuuden. Varsinaisia ihmisoikeusjärjestöjä ovat muun muassa Amnesty Internationalin Suomen osasto, Ihmisoikeusliitto ry ja Kynnys ry. Lisäksi Pelastakaa lapset ry suojelee lapsen oikeuksia. Amnestyn kansainvälisyys ja hyväksi havaitut toiminnan muodot mahdollistavat sen kannanottojen näkyvyyden ja vaikuttavuuden ympäri maailmaa. Tällä hetkellä Amnestylla on esimerkiksi laaja kansainvälinen kampanja kidutusta vastaan, joka on saanut näkyvyyttä myös Suomessa ja sosiaalisessa mediassa. (Amnesty: Stop Torture) Ihmisoikeusliitto ry:n rooli on etenkin asiantuntijakasvattajana ihmisoikeuskysymyksissä ja tietoisuuden lisääjänä nimenomaan Suomen ihmisoikeustilanteesta. Kynnys ry on puolestaan vammaisten henkilöiden ihmisoikeusjärjestö. (Myllymäki 2004, 14-15, 17.)

Ympäristökasvatuksen tunnetuimpia järjestöjä on Maailman Luonnon Säätiö (WWF). WWF toimii Suomessa niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin parissa. Lisäksi järjestö pyrkii saamaan yrityksiä mukaan erilaisiin ympäristöprojekteihin. Se muun muassa markkinoi yrityksille ympäristövaikutusten vähentämiseen tähtäävää Green Office-järjestelmää. Suomen ympäristökasvatuksen seura ry järjestää ympäristökasvatuskoulutusta ja ylläpitää ympäristökasvattajien verkostoja. Kasvatustyössä korostetaan etenkin lasten ja nuorten omaa vastuunkantoa. Vihreä lippu –ympäristökasvatusohjelman vastuu kuuluu kyseiselle järjestölle. (Myllymäki 2004, 18.)

Rauhankasvatusta sanoi tekevänsä 15 prosenttia vastanneista ja turvallisuuskasvatusta 19 prosenttia. Osa-alueet menevät kuitenkin osittain päällekkäin ja niitä voidaan tarkastella hyvin yhdessä. Näin turvallisuus- ja/tai rauhankasvatusta teki yhteensä 31 prosenttia eli 22 järjestöä. YK-yhdistyksen Rauhankoulu järjestää toimintapäiviä kouluille sekä koulutusta nuorten parissa työskenteleville draama- ja osallistavista menetelmistä rauhankasvatuksessa. (Myllymäki 2004, 20-21.)

Viestintäkasvatusta sanoi tekevänsä 21 prosenttia järjestöistä. Viestintäkasvatuksen parissa työskentelevät etenkin erilaiset opistot, kuten Alkio-Opisto ja Otavan opisto. Tulosta vääristää se, että isot järjestöt, kuten WWF ja Amnesty eivät maininneet tekevänsä viestintäkasvatusta, vaikka viestinnän voisi olettaa liittyvän kaikkiin globaalikasvatuksen osa-alueisiin. WWF pyrkiikin viemään viestintää entistä tavoitteellisemmaksi ja kampanjalähtöisemmäksi. Varainhankintaa tukevaa viestintää kehitetään yksityistukijoita ajatellen luomalla entistä kiinnostavampia aiheita ja juttuja. Järjestö tarjoaa myös toimittajien hyödynnettäväksi internetin kautta graafista materiaalia, kuten kuvia, karttoja ja logoja. (Myllymäki 2004, 18-21.)

Usein järjestöjen toiminnassa on monia eri osa-alueita. Jotkut järjestöistä kuitenkin tekevät lähinnä tiettyä globaalikasvatuksen osa-aluetta. Erikoistuminen onkin verkostoitumisen kannalta oikein hyödyllistä. Eri asiantuntija-asemissa olevat järjestöt voivat yhdistää voimiaan ja jakaa osaamistaan muille. Hyvin suunniteltuna järjestöjen välinen yhteistyö takaa ettei kansainvälisyyskasvatukseen jää paikallisia tai sisällöllisiä katvealueita. (Myllymäki 2004, 14-22, 28.)

Sidosryhmänä julkisten organisaatioiden ja yksityisten välillä toimii 1954 perustettu kansalaisjärjestö YK-liitto. Se tukee ja tekee tunnetuksi Yhdistyneiden kansakuntien toimintaa ja periaatteita järjestämällä erilaisia tapahtumia ja kokouksia sekä harjoittamalla tiedotus-, valistus- ja julkaisu-toimintaa. YK-liittoon on kuulunut vuosien varrella 60-115 jäsenjärjestöä. Tällä hetkellä jäsenjärjestöjä on 67, jotka edustavat joko etujärjestöjä tai aatteellisia

sekä sosiaalialan järjestöjä. Paikallisia YK-yhdistyksiä Suomessa on kuudella paikkakunnalla. Suomen YK-liitto tukee Unescon kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteiden toteuttamista, joka käytännössä tarkoittaa koulutuksen ja tiedottamisen järjestämistä. Oikeastaan kaikkea YK-liiton toimintaa voidaan kutsua kansainvälisyyskasvatukseksi, sillä se heijastaa kansainvälistä ja kansallista kehitystä demokratian, tasa-arvon, osallistumisen ja yhteistyön toteutumisessa Unescon suositusten hengessä. (Allahwerdi 2001, 69-76.)

2.4.3 Valtionhallinto

Valtion talousarvioesityksen mukaan Suomen antama kehitysapu oli 1 103 miljoonaa euroa vuonna 2014. Kehitysapu oli 0,55 prosenttia bruttokansantulosta. Vuonna 2013 kehitysavun osuus oli 0,56 prosenttia. (global.finland 2014.) Vuonna 2012 julkaistussa kehityspoliittisessa toimenpideohjelmassa hallitus sitoutui kuitenkin nostamaan kehitysavun 0,7 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä (ulkoasiainministeriö 2012, 20).

Valtionhallinnon puolella globaalikasvatukseen liittyviä toimintoja löytyy useista eri ministeriöistä. Suurin vastuu globaalikasvatuksen kehittämisestä ja suunnittelusta on Opetushallinnolla, sillä se vastaa koulutusinstituutioissa tapahtuvasta kasvatuksesta. Opetushallinnon alaisuuteen kuuluu opetusministeriö (OPM) sekä Opetushallitus (OPH). Lisäksi Unesco toimikunta kuuluu Opetushallinnon alaisuuteen. (Myllymäki 2004, 29-31.)

Opetuksen kehittämistyön keskeisiä välineitä ovat koululait ja niissä asetetut kasvatuksen tavoitteet. Opetushallituksen tehtävänä on valvoa opetusta koskevien lakien toimeenpanoa, joten globaalikasvatuksenkin hallinnollinen ja legitimoitu toteuttaminen on Opetushallituksen vastuulla. Opetushallitus vaikuttaa globaalikasvatukseen:

- kehittämällä opetussuunnitelmia
- tekemällä ehdotuksia valtakunnallisiksi opetussuunnitelmiksi
- julkaisemalla opetussuunnitelmaoppaita
- perustamalla työryhmiä ja toimikuntia
- järjestämällä koulutusta ja
- kehittämällä Unesco-koulujen toimintaa

Lisäksi Opetushallitus on tukenut taloudellisesti globaalikasvatuksen opetusaineistojen julkaisemista sekä opettajien ja oppilaiden lähettämistä kansainvälisiin tapaamisiin ja kokouksiin. (Allahwerdi 2001, 53.)

Hyvänä esimerkkinä opetussuunnitelmaoppaista kansainvälisyyskasvatuksen saralla ovat Kouluhallituksen julkaisemat kansainvälisyyskasvatuksen POPS-oppaat vuosilta 1972 ja

1988. Lisäksi Peruskoulun ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja julkaistiin vuonna 1999. (Alahwerdi 2001, 53-55.)

Vuonna 2014 laaditussa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ei ole erillistä kohtaa globaalikasvatuksen sisällöstä perusopetuksessa. Ainekohtaisten ohjeiden lisäksi opetussuunnitelmaan kuuluu opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisia tavoitteita, jotka ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Nämä tavoitteet täytyy siis sisällyttää yhteisiin ja valinnaisiin oppiaineisiin sekä yhteisiin tapahtumiin ja niiden tulee näkyä koulun toimintakulttuurissa. Tavoitteissa on nähtävissä vastaavia teemoja kuin globaalikasvatuksessa. Näitä ovat muun muassa eettisyys, ihmisoikeudet ja tasa-arvo. Yleiset tavoitteet ovat (OPH 2014, 16-17.):

- kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
- tarpeelliset tiedot ja taidot
- sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Lisäksi perusopetuksen neljään osa-alueeseen jaettu arvoperusta vastaa myös globaalikasvatuksessa käsiteltäviä asioita (OPH 2014, 12-14.):

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen	Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
Kulttuurinen moninaisuus rikkautena	Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Uusi arvoperusta korostaa etenkin oppilaan yksilöllisyyttä. Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle sekä edistää hyvinvointia demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja voimavarana eikä pelkästään hyväksyttävänä asiana kuten aiemmassa opetussuunnitelmassa. Huoli ilmaston muutoksesta näkyy kestävän elämäntavan painottamisena. (Nissilä 2015, 23.)

Nykyisessä suomalaisessa lainsäädännössä koulukasvatukselle ja –opetukselle asetetut tavoitteet vastaavat globaalikasvatuksen tavoitteiden kanssa. Molemmat tavoittelevat oppilaista tulevan tasapainoisia, itsenäisiä, yhteistyökykyisiä, vastuuntuntoisia, kriittisiä, aktiivisia ja aloitteellisia ihmisiä. (Pietilä 2003, 32.) Kansainvälistymisen ja globalisoitumisen koskettaessa kaikkia elämänalueita, ei peruskoulussakaan enää puhuta erillisestä kansainvälisyys- tai globaalikasvatuksesta (Jääskeläinen 2010, 13).

Opetusministeriön hallinnonalaan kuuluu koulutus-, tiede-, kulttuuri, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittäminen ja kansainvälinen yhteistyö. Sivistyspolitiikkaa toteutetaan erilaisten strategisten linjausten, lainsäädännön, budjettivarojen jaon sekä toimialan tulos- ja informaatio-ohjauksen avulla. Opetusministeriölle on ominaista suuri valtionavun määrä. Suurin on valtionavusta on lakisääteistä, mutta ministeriö myöntää myös harkinnanvaraisia avustuksia, josta pääosa on veikkausvoittorahoista. Veikkausvoittorahoin tuetaan pääasiassa taidetta, mutta myös liikuntaa, tiedettä ja nuorisotyötä. Kansainvälisyyskasvatuksen suhteen eniten tukea saavat rauhantyö, etnisten vähemmistöjen kulttuuri- ja julkaisutoiminta sekä rasismiin vastainen työ. Tuettavat rasismiin vastaiset hankkeet ovat olleet pääasiassa yhdistysten, mutta myös kuntien hankkeita. Hankkeilla on pyritty lisäämään suvaitsevaisuutta etnisten vähemmistöjen ja pääväestön yhteistoiminnan avulla sekä jakamalla tietoa muista kulttuureista. Nuorille suunnattua rasismiin vastaista toimintaa on pidetty tärkeänä. Ministeriö onkin osana Suomen Akatemian rahoitusta tukenut muun muassa Syrjäytyminen, eriarvoisuus ja etniset suhteet –tutkimusohjelmaa ja antanut vuosivastuksia Suomen Monikulttuuriselle Liikuntaliitolle, joka on monikulttuurista liikuntatyötä tekevien seurojen kattojärjestö. (Myllymäki 2004, 32.)

Opetusministeriön alaisuudessa toimii vuonna 1957 perustettu Unesco-toimikunta. Unescon perussäännössä jäsenvaltiota veloitetaan perustamaan kansallinen toimikunta, jossa ovat edustettuina hallitus ja tärkeimmät kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin alaan kuuluvat yhteisöt. Valtioneuvoston nimittämä toimikunta koostuu 12 jäsenestä, joista yksi on ulkoministeriön edustaja ja loput 11 asiantuntijoita edustaen edellä mainittuja aloja. Toimikunta on Unescon ohjelmien toimeenpaneva elin. Toimikunta osallistuu tutkimusohjelmiin, järjestää kokouksia ja seminaareja, harjoittaa Unescon julkaisutoimintaa, vastaa teemavuosien toteutumisesta ja koordinoi Unesco-koulujen toimintaa. (Allahwerdi 2001, 49.) Joulukuussa 2014 valtioneuvosto asetti Unesco-toimikunnan jäsenet nykyiselle nelivuotiskaudelle, ajalle 1.1.2015-31.12.2018 (Valtioneuvosto 2014).

Toimikunta jakaantuu kasvatukseen, luonnontieteiden, kulttuuri-, viestintä- ja yhteiskuntatieteiden jaostoon. Kansainvälisyyskasvatus kuuluu peruskoulutuksen, aikuiskasvatuksen, opettajankoulutuksen ja erityiskasvatuksen ohella kasvatusjaostoon. Kasvatusjaosto on vahvistanut kansainvälisyyskasvatuksen asemaa järjestämällä kansallisia ja kansainvälisiä seminaareja. Seminaareissa on ollut tehdä tunnetuksi Unescon vuoden 1974 kansainvälisyyskasvatuksen suositusta. Kansainvälisyyskasvatuksen toteuttamisen helpottamiseksi julkaistiin vuonna 1978 kansainvälisyyskasvatuksen käsikirja ”Yhteinen maailma”, jonka Suomen YK-liitto toimitti. (Allahwerdi 2001, 49-50.)

Opetusministeriön ohella ulkoasiainministeriö kehitysyhteistyöosastoinen ja viestintä- ja kulttuuriosastoinen on merkittävässä asemassa globaalikasvatuksen parissa. Viestintä- ja kulttuuriosaston kehityspoliittisen viestinnän yksikkö myöntää kansalaisjärjestöille tiedotustukea Suomessa tapahtuvaan kehitysyhteistyötä käsittelevään tiedotustoimintaan. Tämä voi olla esimerkiksi opetusaineistoja, kampanjoita ja tapahtumien järjestämistä. Kehityspoliittisen viestinnän yksikkö ylläpitää muun muassa oppilaitoksille maksutonta videokirjastoa, josta opettajat voivat hyödyntää dokumenttituotantoja sekä elokuvia. (Myllymäki 2004, 36-37.) Ulkoministeriö myöntää myös tukia kansalaisjärjestöjen kehitysviestintää ja globaalikasvatusta varten. Julkinen tuki on kuitenkin usein riittämätöntä, minkä takia järjestöt joutuvat turvautumaan varainhankintaan. (LiiKe ry.)

Muutkin ministeriöt toimivat globaalikasvatuksen arvojen mukaisesti omalla vastuualueellaan. Tämä tarkoittaa toimintaa, jossa pyritään kestäväan kehitykseen, eettisyyteen ja ekologisuuteen. Esimerkiksi ympäristöministeriön velvollisuutena on edistää ympäristötietoisuutta ja kauppa- ja teollisuusministeriön vastuuna on puolestaan kestävien kulutustapojen vaaliminen. Valtionhallinnossa on myös monia poikkihallinnollisia hankkeita, joista osa on suoraan kansainvälisyyskasvatukseen liittyviä ohjelmia. Työministeriön hallinnoima etnisen syrjinnän ja rasmin vastainen ohjelma ETNORA vuodelta 2001 tähtäsi hyvien etnisten suhteiden merkityksen ja syrjinnän vastaisten toimenpiteiden huomioimiseen sekä lainsäädännössä että viranomaisten toiminnassa. Toisena kansainvälisyyskasvatukseen liittyvänä ohjelmana voidaan mainita hallituksen kestäväan kehityksen ohjelma vuodelta 1998, joka on valtioneuvoston periaatepäätös kestäväan kehityksen edistämisestä. Ohjelma oli tulos 1992 pidetystä YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssista sekä sen seurantalokokouksesta 1997. (Myllymäki 2004, 29-45.)

2.4.4 Kunnat

Gloaalikasvatusta toteutetaan monin tavoin kunnallisellakin tasolla. Kuntien itsehallinnon takia globaalikasvatuksen toteuttamistavat eroavat kunnittain. Kunnat toteuttavat globaalikasvatusta paitsi itsenäisesti myös enenevässä määrin yhteistyössä monien eri tahojen kanssa. Kuntien välistä yhteistyötä edistää Suomen kuntaliitto, joka toimii kuntien ja kuntayhtymien edunvalvojana, palvelijana ja kehittäjänä. (Myllymäki 2004, 47-48.)

Kuntaliiton kansainvälisyystoiminnasta nousee esiin erityisesti monikulttuurisuuden tukeminen, kehitysyhteistyö ja kestäväan kehityksen edistäminen. Monikulttuurisuuden tukeminen on Kuntaliitolle sekä arvovalinta että strateginen työväline kuntien kehittämisessä. Väestön ikääntyessä tarpeet peruspalveluille lisääntyvät ja työvoimapulan hoitamisessa maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen ja koulutuksen tarjoaminen on tärkeä osa-

tekijä. Näin ollen työpaikkoja on myös valmennettava monikulttuurisuuden kohtaamiseen ja yhteistyöhön. Kuntatyö 2010-projektin yhtenä tavoitteena onkin tukea kuntasektorin työyhteisöjen valmiuksia ja osaamista maahanmuuttajien työllistämiseksi. Monikulttuurisuuden tukeminen näkyy myös syrjinnän vastustamisessa. Kuntaliitto on mukana kansainvälisessä JOIN-projektissa, jonka tavoitteena on kehittää vuoropuhelua syrjintää kohtaavien ryhmien ja viranomaisten välillä. EU-rahoitteisessa hankkeessa on mukana työministeriö sekä suomalaisia ja muita eurooppalaisia kaupunkeja, kuten Hampuri ja Dublin. (Myllymäki 2004, 48.)

2.4.5 Kirkko

Evankelis-luterilaisella ja ortodoksisella kirkolla on Suomessa julkisoikeudellinen erityisasema (Myllymäki 2004, 65). Vuonna 2013 suomalaisista noin 75 prosenttia kuului luterilaiseen kirkkoon ja noin yksi prosentti ortodoksiseen. Muihin uskontokuntiin kuuluu yhteensä puolitoista prosenttia. (Tilastokeskus 2014.) Luterilaisen kirkon merkittävän aseman takia keskityn käsittelemään luterilaisen kirkon roolia kansainvälisyyskasvatuksessa. Toiminta jakaantuu keskushallinto-, seurakunta- ja kirkollisten järjestöjen tasolle. (Myllymäki 2004, 65.)

Suomen luterilaisen kirkon arvot vastaavat suurelta osin globaalikasvatukseen sisältyvien arvojen kanssa. Kirkon kasvatus- ja lähetystyössä on löydettävissä kaikki globaalikasvatuksen teemat ihmisoikeuksista ympäristökasvatukseen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Evl.1) Kansainvälisyyskasvatus onkin kirkon toiminnassa sisäänrakennettuna eikä sen roolia kansainvälisyyskasvattajana tule aina ajatelleeksi (Myllymäki 2004, 66). Kirkossa kansainvälisyyskasvatuksesta käytetään myös nimityksiä diakoniakasvatus, eumeniakasvatus, lähetyskasvatus sekä kasvatus uskontojen väliseen vuoropuheluun (Sakasti).

Ortodoksisen kirkon toiminnasta mainittakoon, että sillä ei ole olemassa virallista kansainvälisyyskasvatusohjelmaa. Kirkko on kuitenkin luonteeltaan hyvin kansainvälinen ja se jakaa samanlaiset arvot kuin kansainvälisyyskasvatuksessa. (Myllymäki 2004, 65, 75.)

Kirkon Ulkomaanapu (KUA) toteuttaa kansainvälisyyskasvatusta oppilaitosyhteistyön kautta ja tuottaa kansainvälisyyskasvatusmateriaaleja ja –menetelmiä eri kohderyhmien käyttöön. Kirkon Ulkomaanapu on muun muassa yhtenä järjestäjänä laajaa julkisuutta saaneessa Nenäpäivä-keräyksessä. Ulkomaanavun visiona on inspiroida suomalaisia toimimaan globaalin oikeudenmukaisuuden puolesta sekä luoda innovatiivisia kansainvälisyyskasvatuskonsepteja koulujen vapaasti hyödynnettäväksi. (Kirkon Ulkomaanapu.)

Seurakunnissa tehdään paljon globaalikasvatusta. Kristillisessä toiminnassa kaikki ihmiset nähdään samanarvoisina, toista kunnioitetaan, lähimmäisistä tulee pitää huolta, väkivaltaa ja sotimista vastustetaan. Seurakuntien kasvatustyössä on vielä erikseen eriteltyä kansainvälisyys ja sen alle kansainvälisyyskasvatus. Kirkon kansainvälisyyskasvatuksessa korostetaan uskontojen välistä vuorovaikutusta, koska Suomi monimuotoistuu jatkuvasti uskonnollisesti. Kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteena on poistaa väärinkäsityksiä ja ennakkoluuloja ja lisätä kunnioitusta, suvaitsevaisuutta ja yhteisymmärrystä. Kansainvälisyyskasvatus kuuluu tavalla tai toisella useimpien seurakunnan työntekijöiden toimenkuvaan. Tällaisia virkoja ovat muun muassa pappi, diakoniatyöntekijä, kirkon nuorisotyönohjaaja, lastenohjaaja, kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja ja lähetys sihteeri. (Sakasti.)

Luterilaisen kirkon lähetystyö ja kansainvälinen avustustyö on organisoitu järjestöjen kautta. Kirkon kansainvälisen työn järjestöjä ovat

- Kirkon Ulkomaanapu
- Suomen Lähetysseura
- Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys
- Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland
- Suomen Evankelis-luterilainen Kansanlähetys
- Evankelis-luterilainen Lähetisyhdistys Kylväjä
- Suomen Pipliaseura ja
- Radiolähetysjärjestö Sanansaattajat

Muita järjestöjen erityisalueita ovat muun muassa diakonia-, sosiaali-, nuoriso, kasvatus- ja kulttuuriala. (Evl.2)

2.5 Liikunnan ja globaalikasvatuksen yhdistäminen

YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon on lausunut, että urheilun on huomattu olevan tärkeä työkalu saavutettaessa YK:n vuosittain asetettuja tavoitteita. Sisällyttämällä urheilun entistä johdonmukaisemmin kehitys- ja rauhanprojekteihin YK pystyy hyödyntämään tämän kustannustehokkaan keinon luodessaan parempaa maailmaa. (UNOSDP 2011.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH 2014, 306) mainitaan, että liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Perusteissa ilmenee, että liikunta ja urheilu toimivat jo itsessään väylänä myös globaalikasvatuksessa läpikäytäviin asioihin eli vastuullisuuteen, suvaitsevaisuuteen ja tasa-arvoiseen elämäntapaan (LiiKe ry).

Liikunnan avulla tieto ja toiminnallisuus yhdistyvät luonnollisella ja hausalla tavalla, jolloin vaikeat ja monimutkaiset aiheet voidaan tuoda lähemmäksi tiettyä kohderyhmää. Monille kynnys osallistua liikuntaan on matala ja sitä kautta globaalit kysymykset voidaan saada tuotua sellaisten ihmisten keskuuteen, joita globaalit asiat ei muuten kiinnostaisi. Liikunnan elämyksellisyyden kautta voi jäädä vahva muistijälki ja kipinä, joka edistää globaalikasvatusta. Näin ollen liikunta ei toimi ainoastaan väylänä vaan se on myös hyödyllinen väline globaalikasvatuksessa ja muutenkin pedagogiikassa. (LiiKe ry.)

Peruskoulun opetuksen oppaassa (1988, 51-93.) arvioitiin ainekohtaisia kansainvälisyyskasvatuksen sisältöalueita ja annettiin esimerkkejä eri teemojen käsittelystä kussakin oppiaineessa. Viidestä eri globaalikasvatuksen teemasta kulttuurikasvatuksen nähtiin ainoastaan sisältyvän liikuntaan. Ihmisoikeus-, ympäristö-, kehitys- ja rauhankasvatus ei kuulunut liikuntaan kyseisten perusteiden mukaan. Tämä osoittaa sen, että liikunnan välineellisiä mahdollisuuksia globaalikasvatuksessa ei ole nähty potentiaalisena ainakaan 80- ja 90-lukujen vaihteessa. (Allahwerdi 2001, 64.)

Nykypäivänä Suomessa monet järjestöt tarjoavat globaalikasvatukseen liittyviä materiaaleja ja kampanjoita, joissa on huomioitu myös toiminnallisuus ja leikit. Materiaaleissa painottuvat kuitenkin draaman hyödyntäminen liikunnan sijaan. Euroopan Neuvoston tuemana valmistui ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja *Compasito* vuonna 2012. Opas sisältää leikkejä ihmisoikeuskasvatukseen draaman keinoin. *Compasito* on käännetty useille Euroopan kielille suomi mukaan lukien. Maailman koulu järjestää vuosittain koulutuksia globaalikasvatukseen draaman avulla, jotka ovat suunnattu liikunta- ja kasvatusalasta kiinnostuneille. (Brederode-Santos ym. 2012, 7; Maailmankoulu.)

Suvaitsevaisuus, tasa-arvo ja reilun pelin henki toistuvat useissa kampanjoissa. Esimerkiksi Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto Fimu ja Liikkukaa! ovat järjestäneet rasismin vastaisia kampanjoita ja tekevät monikulttuurista liikuntakasvatusta LiiKe ry:n ohella. Sisäasiainministeriö on puolestaan julkaissut yhdenvertaisuusoppaat sekä järjestöille että kouluille. (Maailmankoulu.)

Järjestöjen globaalikasvatukseen suunnatuissa materiaaleissa on hyödynnetty eri maiden ja kulttuurien leikkejä. Leikit ovat monesti samantyyppisiä kuin Suomessakin, niistä voi kuitenkin oppia muun muassa eri kulttuurien tapoja ja kieliä. Tällaisia materiaaleja löytyy muun muassa Suomen Partiolaisilta, Planilta, Liike:ltä ja YK-liitolta. YK-liitosta mainittakoon, että heiltä löytyy myös rauhankasvatukseen liittyviä tehtäväpolkuja toiminnallisin rastehtävin.

Liikuntaa hyödynnetään myös kehitysyhteistyön varainkeruussa Unicefin ja LiiKe:n toimesta. Unicef-kävelyn ideana on kerätä varoja Aasiaan lasten hyväksi. Osallistuvan koulun lapset hankkivat sponsoreita, jotka tekevät lahjoituksen lapsen kulkeman matkan perusteella. (Unicef.) LiiKe:llä on puolestaan Kunnolla tehty –kampanja. Kampanja vastaa marraskuussa vietettävää Movemberia, jossa kerätään varoja ja levitetään tietoa eturauhassyöpään liittyen kasvattamalla viiksiä. Viiksien kasvattamisen sijaan Kunnolla tehty –kampanjan tarkoituksena on tehdä liikunnallinen lupaus ja kerätä tukijoukkoja kannustamaan ja lahjoittamaan varoja liikunta-, koulutus- ja nuorisokeskuksen perustamiseksi Mitengoön, Kaakkois-Tansaniaan. (LiiKe ry.)

Gloaalikasvatuksen sisältöjä löytyy olympismista eli olympia-aatteesta. Aate yhdistää urheilun, kulttuurin ja kasvatuksen. Ihanteena on elämäntapa, jossa ilo löytyy yrittämisestä, kasvatukselliset arvot hyvästä esimerkistä, ja jossa kunnioitetaan maailmanlaajuisia eettisiä periaatteita. Olympismin päämääränä on edistää urheilun avulla ihmisten harmonista kehitystä, rauhaa ja ihmisarvon säilymistä. (Olympiakomitea.) Olympia-aatteen tavoitteista on siis löydettävissä tasa-arvokasvatuksen, kehityskasvatuksen, kulttuurikasvatuksen ja rauhankasvatuksen sisältöjä.

Urheilijat ovat nykyajan sankareita ja heitä ihannoidaan ympäri maailman. YK onkin hyödyntänyt urheilijoiden imagoa globaalikasvatuksessa. YK:n vuosituhattavoitteita esittävässä Score the Goals-sarjakuvassa kymmenen huippujalkapalloilijaa, kuten Zinedine Zidane ja Didier Drogba, joutuvat autiolle saarelle ja joutuvat selviytymään ja pohtimaan terveytensä, ympäristönsä ja tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. (United Nations 2010.)

2.5.1 Liikunnan kehitysyhteistyö

Liikunnan Kehitysyhteistyö eli LiiKe ry on vuonna 2001 perustettu suomalainen kansalaisjärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on kehitysmaiden liikuntakulttuurin sekä liikunnan kehitysyhteistyön edistäminen. Samalla LiiKe ry toimii linkkinä liikunnan globaalikasvatuksessa Suomen ja kehitysmaiden välillä. LiiKe saa tukea toimintaansa ulkoasiainministeriöltä, Valo ry:ltä, lajiliitoilta sekä yrityksiltä ja yksityisiltä henkilöiltä lahjoituksina.

(Etvo; LiiKe ry.)

LiiKe ry luettelee tavoitteikseen peruskoulutuksen mahdollistamisen kaikille sen toimintaan osallistuville kouluikäisille lapsille kehitysmaissa. Samalla tuetaan peruskoulujen liikuntapaikkojen rakentamista sekä parannetaan liikuntavälineiden saatavuutta. Järjestämällä liikunnallista koulutusta, seminaareja, tapahtumia, turnauksia ja tietoiskuja LiiKe edistää tasa-arvoa, työllistymistä sekä terveellisiä elämäntapoja. Tavoitteena on myös lisätä yhteistyötä suomalaisten ja kehitysmaiden liikuntajärjestöjen välillä. Lisäksi LiiKe tukee liikunnan parissa toimivien henkilöiden työllistymistä sekä kannustaa vapaaehtoiseen liikunnanohjaukseen ja kansalaisjärjestötoimintaan. (LiiKe ry.)

LiiKe:n kohdemaana on toiminut alusta asti Tansania, joka on Suomen pitkäaikaisin kehitysyhteistyön kumppanimaa. Tansaniassa LiiKe:n kumppanijärjestönä toimii Sports Development Aid (SDA), joka toimii kolmessa läänissä; Kaakkois-Tansaniassa Lindin ja Mtwaran lääneissä sekä Singidan läänissä Keski-Tansaniassa. Järjestön perusideana on motivoida lapsia koulunkäyntiin liikunnan avulla. Järjestämällä liikuntaa kouluissa lapset innostuvat myös opiskelusta. Käytännössä tämä tarkoittaa liikuntavälineiden ja -paikkojen kunnostusta sekä paikallisten liikunnanopettajien kouluttamista.

(ulkoasiainministeriö; Etvo.)

Liikunnan kehittämisen rinnalle LiiKe ja SDA aloittivat vuonna 2012 terveyskasvatuksen opetuksen opettajankoulutuslaitoksissa SDA:n lääneissä. Samana vuonna aloitettiin projekti nimeltä Äidit ja Tyttäret (Moms and Daughters). Sen tarkoituksena on saada äidit ja tyttäret kiinnostumaan liikunnasta ja suunnittelemaan tulevaisuutta. Naisille tarjotaan liikuntaa, terveyskasvatusta sekä taloudenhallintaa luomalla kylien naisille rahastoja. LiiKe:n kautta liikunta- ja kasvatusalun opiskelijat ja ammattilaiset voivat päästä vapaaehtoisiksi SDA:n hankkeisiin. (LiiKe ry.)

Suomessa LiiKe toimii liikunnan globaalikasvatuksen parissa sekä levittää tietoa kehitysmaiden liikuntakulttuurista erilaisten kampanjoiden ja hankkeiden avulla. LiiKe:llä on meilläään globaalikasvatushanke, jonka tavoitteena on kannustaa liikunta-alan ammattilai-

sia yhdistämään globaalikasvatusta ja liikuntaa. LiiKe kiertää Suomen urheiluopistoja pitäen liikunnan globaalikasvatuksen koulutustilaisuuksia liikunta-alan opiskelijoille. Vuoden 2014 alussa LiiKe:llä oli myös Kunnolla Tehty-kampanja, jolla kannustettiin suomalaisia liikunnalliseen elämäntapaan ja samalla tukemaan tansaniaalaista liikuntakulttuuria. LiiKe:n näkyvimpiin hankkeisiin kuuluu FC Vito jalkapallojoukkue. Joka vuosi LiiKe tuo tansaniaalaisen jalkapallojoukkueen kansainväliseen junioreiden jalkapalloturnaukseen Helsinki Cupiin. Joka toinen vuosi joukkue on tyttöjen ja joka toinen poikien. Joukkue kootaan joka vuosi eri kylän lapsista. Keväällä 2015 LiiKe, Stadium ja Asics keräävät käytettyjä juoksukenkiä Tansaniaan. Keräys huipentuu toukokuussa järjestettävässä Helsinki City Run – tapahtumassa. (LiiKe ry.)

3 Toiminnallinen oppiminen

”Lapset rakastavat luontoa, heidät suljetaan luokkahuoneisiin. Lapsista leikkiminen on hauskaa, heidät pantiin tekemään työtä. He tahtovat nähdä tuloksia työstään, huolehdittiin siitä, ettei heidän työstään ole näkyviä tuloksia. Lapset haluavat liikkua, heidät pakotettiin istumaan hiljaa. He tahtovat olla tekemisissä esineiden kanssa, heidät asetettiin koskeuksiin aatteiden kanssa. He tahtovat käyttää käsiään, heidän annettiin työskennellä ainoastaan aivoillaan. Heillä on halu keskustella, heidät pakotettiin ulkolukuun. He tahtovat itse etsiä tietoa, heille tarjottiin tiedot valmiiksi purtuna. He haluavat seurata mielikuvituksen lentoa, heidät pakotettiin aikuisten vallan alle.” (Bruhn 1973, 7-8.)

Jo perusopetuksen opetussuunnitelmassa 2014 painotetaan toiminnallisten työtapojen käyttämistä opetuksessa. Toiminnallisuudella tarkoitetaan oppilaan toiminnan ja ajattelun aktiivisuutta, kokemuksellisuutta, osallistumista ja vuorovaikutusta niin opettajien kuin oppilaiden välillä. Toiminnallisia opetusmenetelmiä ovat esimerkiksi ryhmätyöt, väittelyt, leikit, draama, liikunta sekä yhteistoiminnallinen oppiminen. Nämä on todettu tehokkaiksi oppimismenetelmiksi, koska niiden avulla oppilas osallistuu oppimisprosessiin aktiivisesti. Suurimpana esteenä toiminnallisten menetelmien käytölle on hitaasti muuttuva toimintakulttuurimme. (Koskenkari.)

3.1 Toiminnallisen oppimisen tutkijoita ja teorioita

Tässä luvussa kerron toiminnallisen oppimisen merkittävimmistä tutkijoista ja teorioista, jotka vaikuttavat vielä nykyäänkin kasvatustieteissä. Aluksi kerron kolmesta 1900-luvun toiminnallisen oppimisen pioneerista: John Deweysta, Kurt Lewinistä ja Jean Piaget’sta. Näiden kolmen henkilön teorit toiminnallisuudesta ovat olleet Kolbin kokemuksellisen oppimisen mallin taustalla, josta kerron viimeisessä alaluvussa.

3.1.1 John Dewey – ”Learning by Doing”

Yhdysvaltalainen John Dewey (1859-1952) luetaan vuosisadan merkityksellisimpiin henkilöihin niin psykologian, filosofian kuin kasvatustieteiden saralla. Hän toimi professorina useissa Yhdysvaltojen yliopistoissa. Hän oli perustamassa New Yorkin Columbian yliopistoon opettajaopistoa, josta muodostui Yhdysvaltojen johtava kasvatustieteellisen tutkimuksen ja opetuksen keskus. Keskuksesta levisi lukuisia kokeellisen ja edistyksellisen kasvatuksen merkkiteoksia ympäri Yhdysvaltojen. Dewey julkaisi lukuisia kasvatustieteen merkkiteoksia, joista *Democracy and Education* (1916) luetaan hänen pääteokseksi. De-

wey oli maailmanlaajuisesti tunnettu jo elinaikanaan ja hän ehti eläkepäivinä luennoida muun muassa Japanissa, Kiinassa ja Neuvostoliitossa.

(Kivirauma, Lehtinen & Rinne 2004, 170-171; Dewey 1957, 5-6.)

Merkittävä John Deweyn ajatusten lähde oli yhteiskunnan muutos maatalousyhteiskunnasta teollisuusyhteiskunnaksi. Maatalousyhteiskunnassa oppiminen ja käytäntö liittyivät kiinteästi toisiinsa Lapset osallistuivat oman kykynsä mukaan päivittäisten askareiden tekemiseen. Sitä kautta muotoutuivat todellisuuden taju ja hyödylliset tottumukset. Samalla lasten luonne, älykkyys sekä käsitys kurista, velvollisuudesta ja vastuusta kehittyivät. Teollistumisen myötä oppiminen erkaantui luonnollisesta toiminnasta ja siirtyi luokkatilaan. Koulumaailmassa kasvoi individualismi eikä ymmärretty yhteistyön merkitystä oppimisessa. Tämän kehityssuunnan vastapainoksi Dewey kehitti toiminnan kautta oppimisen eli Learning by doing –periaatteen. (Grue-Sörensen 1961, 243-244.)

Deweyn merkittävimmät kasvatustieteelliset näkemykset voidaan jakaa viideksi pääperiaatteeksi (Miettinen 1990, 38-41):

1. **Tekemällä oppiminen.** John Deweylle toiminta oli oppimisen lähtökohta. Ajattelu ja ideat syntyvät toiminnan yhteydessä eivätkä irrallisina. Ongelmia ei voi ratkaista ve-toamalla lopullisiin totuuksiin vaan toimimalla ja arvioimalla toiminnan tuloksia. Kou-lussa ei puuhailtu vain puuhailun vuoksi vaan toimintaa leimasi järjestelmällisyys ja ku-rinalaisuus Opiskelun tarkoituksena oli kehittää kykyä etsiä tietoa eikä muistaa irrallis-ta tietoa. Keskiössä on siis tutkiva, kyseenalaistava ja aktiivinen ihminen. (Iisalo 1988, 211-213.)

Dewey itse kuvaa toiminnallisuuden tarkoitusta seuraavasti: ”Tarkoituksena on, että li-sääntynyt toiminnallinen vapaus toimii välineenä eikä päämääränä. Opetuksellinen ongelma ei ole ratkaistu, kun tämä vapaus on saavutettu. Kaikki riippuu siitä miten tätä lisättyä vapautta hyödynnetään.” (Dewey 1953, 70.)

2. **Oppilaskeskeisyys.** Deweyn mukaan 1900-luvusta oli tuleva ”lapsen vuosisata”. Lap-sen oli tultava koulun keskuksiksi oppiaineen sijaan. Kasvatuksen lähtökohdaksi tulisi näin ollen lapsen omat vaistot ja taipumukset. Tästä periaatteesta seurasi, että lapsi-psykologiasta tuli koulun ja opetuksen peruskivi. (Miettinen 1990, 39-40.) Deweyn mukaan lapsella on neljä perustarvetta, jotka opetuksen täytyy huomioida: sosiaalinen, luomisen, tutkimisen ja taiteellisen ilmaisun viettymys (Iisalo 1988, 214).

Dewey kyseenalaisti opettajan auktoriteetin: ”Opettajan tulisi käyttää mahdollisimman vähän henkilökohtaista arvovaltaa. Opettaja toimii ja auttaa silloin, kun oppilaat osoittavat sitä tarvitsevan, eikä pelkästään oman arvovallan esiin tuomiseen.” (Dewey 1953, 59.)

3. **Koulu pienoisyhteiskuntana.** Dewey kritisoi hänen aikaista koulumaailmaa siitä, että se erosi liikaa ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen yhteisöllisyydestä. Luokan sosiaalinen rakenne tulisi olla sellainen, että toisen auttaminen olisi luonnollinen osa koulutyötä. Lapsen on opittava toimimaan ryhmässä ja huomioitava sekä muiden että koko ryhmän tarpeet. Leikkikentällä ja urheilussa lasten sosiaalinen toimeliaisuus jäsentyy itsestään, mutta oppitunneilta tällainen spontaani yhteistoiminta puuttuu. Lasten tulisi pystyä hyödyntämään koulussa opittua sen ulkopuolella ja myös ulkopuolella saatuja kokemuksia pitäisi pystyä hyödyntämään koulussa. (Iisalo 1988, 214-216.)

”Luokkahuoneesta puuttuvat sekä sosiaalisen järjestäytymisen motiivi, että yhdyssi-teet. Eettisessä katsannossa on vallinneen koulun traagisena heikkoutena, että se yrittää valmistaa tulevia yhteisön jäseniä olosuhteissa, joista huomattavassa määrin puuttuvat sosiaalisen hengen edellytykset.” (Dewey 1957, 21-22.)

4. **Lapsen luonnollisten toimintojen huomioiminen opetuksessa.** Koulun oli luovut-tava oppiainejaosta ja organisoida opiskelu lapsen luonnollisten toiminnan muotojen ympärille. Näitä olivat muun muassa keittäminen, ompeleminen ja käsityö. Jokapäiväisestä elämästä tutut toiminnot muodostavat omakohtaisen oppimisen ja tiedon han-kinnan perustan. Dewey korosti projektiperiaatetta, jonka mukaan opiskelun keskiöön valitaan jokin pitkäaikainen hanke, jossa erilaisten tietojen hankkiminen luontevasti yhdistyy ja samalla teoria sekä käytäntö sekoittuvat keskenään. (Miettinen 1990, 40.)
5. **Koulu demokraattisen yhteiskunnan luojana.** Tavoitteena on demokraattinen yh-teiskunta, jossa koulu toimii välineenä demokraattisen yhteiskunnan toteuttamisessa (Miettinen 1990, 40). Toiminnallisuus edisti tämän päämäärän saavuttamista. Ajatuk-sena oli, että lasten tutustuessa esimerkiksi tekstiiliraaka-aineisiin sekä niiden ominai-suuksiin, käyttötarkoituksiin ja jalostukseen, samalla oppivat paitsi luonnonhistoriasta myös ihmiskunnan sivistyksen eri vaiheista. Demokraattista yhteiskuntaa toiminnalli-suus edisti madaltamalla käytännöllisen työn ja henkisen työn välistä eroa. (Iisalo 1988, 209.)

3.1.2 Kurt Lewin – toimintatutkimuksen pioneeri

Kurt Lewin (1890-1947) on yksi merkittävimpiä 1900-luvun sosiaalipsykologeja. Deweyn tapaan Lewin korosti käytännön merkitystä: hänen mukaansa teoria ja käytäntö olivat saumattomasti yhteydessä toisiinsa. Useissa Lewinin tutkimuksissa uuden oppimisessa korostuu aktiivinen osallistuminen ryhmän toimintaan. Hänen mukaansa ryhmän toiminta on tehokkainta, kun ryhmän jäsenet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään ja jossa he voivat yhdessä reflektoida keskinäisiä kokemuksiaan. Lewin korosti kolmea asiaa ryhmädynamiikassa: kokeellisen tutkimuksen käyttöä, teorian kehittämistä sekä periaatetta, että teoria ja tutkimus ovat tärkeitä sosiaaliselle käytännölle. Lewinin ajatukset ryhmädynamiikasta vaikuttivat suurilta osin siihen, että kokemuksellisia lähestymistapoja ryhdyttiin käyttämään ryhmien käyttäytymisen tutkimuksessa. Häntä pidetäänkin toimintatutkimuksen oppi-isänä. (Öystilä 2003, 38-39; Johnson & Johnson 2009, 39-40.)

Lewinin mukaan kaikki ihmiset tarvitsevat toimintaa kehittyäkseen ja samalla toiminnan reflektointia oppiakseen toiminnasta Lewinin suurimaksi ansioksi nähdyssä kenttäteoriasa tilanne ja toimintaympäristö ovat keskiössä. Hän tiivisti sen matemaattiseen kaavaan $B=f(P,E)$, missä B tarkoittaa yksilön käyttäytymistä, joka muodostuu henkilön persoonasta (P) sekä ympäristöstä (E). Kenttäteoria on sovellettavissa lähes mihin tahansa sosiaaliseen yhteisöön. Esimerkiksi koulu on kunnallispoliitikolle kustannuserä, opettajalle työpaikka, oppilaalle opinahjo, yritysjohtajalle tulevan työvoiman tuotannon väline ja tutkijalle tutkimuskohde. Esimerkissä ihmisten käyttäytyminen ja suhde kouluun selittyvät eri tavalla. (Lewin 1935, 241; Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2006, 24-25.)

Toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa käytännön kehittämiseksi. Tarkoituksena on tutkia ihmisten sosiaalista toimintaa, joka pohjautuu vuorovaikutukseen. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa kokeillaan uusia toimintatapoja. Sillä on kehitetty muun muassa päihdeongelmaisten ohjausta, vanhustenhoitoa ja koulujen opetusmenetelmiä. Toimintatutkimus voi olla yksilön työn kehittämistä, mutta useimmiten yksilön työskentelyyn vaikuttaa myös yhteistyö muiden ihmisten kanssa ja siksi työn kehittäminen vaatii yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen edistämistä. Toimintatutkimus onkin usein ryhmien ja yhteisöjen toiminnan kehittämistä. (Heikkinen ym. 2006, 16-17.)

Toimintatutkimus tutkii sosiaalista todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa sekä muuttaa todellisuutta, jotta sitä voitaisiin tutkia. Tämän mukaan sosiaalista todellisuutta muuttamalla siitä alkaa näkyä jotain uutta. Toisin sanoen toimintatutkimus perustuu interventioon.

Lewin halusi todistaa, että toiminnallinen ohjaaminen ja toimintatutkimus ovat aivan yhtä tieteellistä kuin puhdas sosiaalitiede (Heikkinen ym. 2006, 27-28; Lewin 1947, 150-151.)

Toimintatutkimus mielletään itsereflektiiviseksi kehäksi, jossa toiminta, sen havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu seuraavat toisiaan. Ajatus on alun perin Kurt Lewinin, mutta monet tutkijat ovat myöhemmin kehittäneet toimintatutkimuksen sykliä. Sykli alkaa, kun tutkija suunnittelee ja toteuttaa uuden toimintatavan. Toimintatapaa havainnoidaan ja reflektoidaan käytännön aikana ja sen päätyttyä. Näiden kokemusten perusteella suunnitellaan entistä parempi toimintapa. (Heikkinen ym. 2006, 35.)

Lewin näki, että ryhmädynamiikan teorian yhdistävänä tekijänä teoreettisen tieteen, julkisen politiikan ja demokraattisen toiminnan välillä. Hänellä oli vankkumaton usko demokratiaan, joka oli hänen mielestään enemmänkin kuin poliittinen rakenne. Se oli myös elämäntyyli, mikä perustuu keskinäiseen osallistumiseen ja jatkuvaan vuorovaikutukseen merkityksellisessä päätöksenteossa. Hän halusi toteuttaa ja inspiroida tutkimusta, mikä tekee muutoksen ihmisten suhteisiin oikeassa elämässä. (Johnson & Johnson 2009, 40.) Lewinin käsityksiä demokratiasta onkin verrattu Deweyn ajatuksiin. Lewin havainnollisti psykologisin käsittein Deweyn filosofiaa: demokratian ja sosiaalitieteen välillä tulee vallita vastavuoroinen dynaaminen suhde. (Hänninen, Partanen & Ylijoki 2005, 126.)

3.1.3 Jean Piaget - Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Kasvatustieteessä konstruktivistinen ajattelutapa syrjäytti empiristiseen tietoteoriaan perustuvan behaviorismin 1900-luvun loppupuolella. Konstruktivismiin keskeisimpänä hahmona pidetään sveitsiläistä kehityspsykologia Jean Piaget'a (1896-1980). Piaget'n teorian mukaisesti ihmisen ajattelun ja tiedon muodot muodostuvat sen toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta, jolla henkilö sopeutuu ympäristöönsä. Sopeutuminen on aktiivista ympäristöön kohdistuvaa toimintaa, joissa yksilö käyttää skeemoja eli sisäisiä mallejaan ympäristön muokkaamiseen ja tulkintaan. Tätä uuden tiedon lisäämistä aikaisempaan sisäiseen malliin kutsutaan assimilaatioksi. Välillä toiminnan yhteydessä saadut tiedot ympäristöstä ovat ristiriidassa vanhojen skeemojen kanssa, jolloin syntyy tarve uudelleen jäsentämiseen, täydentämiseen ja sopeuttamiseen, tällöin kyse on akkomodaatiosta. (Kivirauma ym. 2004, 175, 177.)

Oppimisen sitoutuminen toimintaan oli Piaget'n ajattelun lähtökohta. Yksilön aktiivinen toiminta on se tapa, jolla hän voi olla yhteydessä ympäröivään maailmaan ja samalla havaitsemme maailmaa siten kuin se on toimintamme kohteena. Toiminnan päämäärät puolestaan vaikuttavat tarkkaavaisuuteemme ja siihen millaisena me ympäristön havaitsem-

me. Tämän ajattelun periaate on johtanut maailmalla oppilaiden oman toimeliaisuuden korostamiseen. (Kivirauma ym. 2004, 177.) Ihmisen tehdessä havaintoja muista, nämä havainnot rakentuvat meneillään olevien psyykkisten prosessien välityksellä. Lopulliset havaintojen tulokset siis vaihtelevat samassa ulkoisessa tilanteessa yksilöllisesti. (Toskala 1995, 344.)

Toiminnassa esiintyy myös ristiriitoja olemassa olevien tiedollisten rakenteittemme ja toiminnan menestyksellisen toteuttamisen vaatimusten välillä. Tätä ristiriidan kautta tapahtuvaa kehittymistä Piaget nimitti tasapainottumisen periaatteeksi. Yhteistoiminnallinen oppiminen on saanut paljon vaikutteita tasapainottumisen periaatteesta. Vertaisryhmässä vuorovaikutuksen uskotaan tuottavan oppimisen kannalta edullisia kognitiivisia konflikteja, jotka johtavat ajattelun muotojen kehittymiseen. (Kivirauma ym. 2004, 178.)

3.1.4 Kokemuksellinen oppiminen

Oppiminen on kokemusten muuttumista ja laajentumista. Kokemuksellisen oppimisen puolestapuhujat ovat pyrkineet selittämään oppimista jatkuvana syklisenä prosessina. Keskiössä on oppimisen aktiivinen prosessi eikä niinkään lopputulos. Kokemuksellisen oppimisen lähtökohtana on John Dewey'n tekemällä oppiminen, Kurt Lewinin toimintatutkimuksellinen malli sekä Jean Piaget'n kehitysmalli. Oppiminen koetaan erityisesti tiedon luomisen prosessiksi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön ja oman itsen kanssa. (Leppilampi & Sahlberg 1994, 29.)

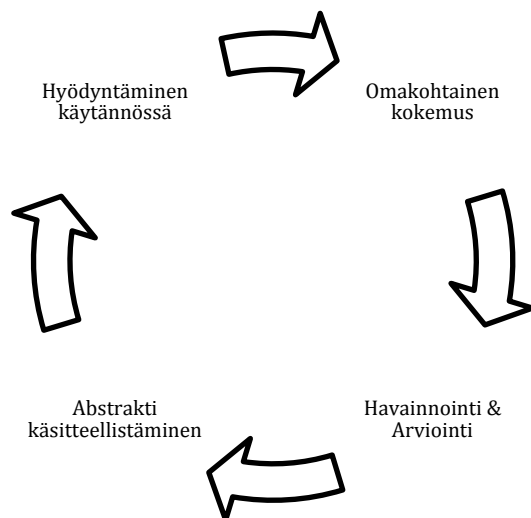
Kokemuksellisen oppimisen (eng. experiential learning/learning from experience) termiä käytetään hyvin monissa tapauksissa ja sen takia siitä ei ole yhtä oikeaa määritelmää (Moon 2004, 107). Erilaisista määritelmistä voidaan nostaa kuitenkin tiettyjä ominaisuuksia, jotka ovat yhtenäisiä termille:

- Kokemuksellinen oppiminen ei ole useimmiten ulkoapäin opetettua
- Oppiminen tapahtuu välittömän kokemuksen kautta
- Kokemuksellinen oppiminen koetaan usein mieleisenä oppimistapana. Sitä on kuvailtu niin parempana, tarkoituksenmukaisempaan kuin voimaannuttavana oppimistapana
- Oppimiseen liittyy useimmiten tarkoituksenmukainen tai tarkoituksetonta itsearviointia ja pohdiskelua
- Oppimiseen liittyy useimmiten toiminnallinen vaihe, joka voi sisältää toimintaa, tekemistä, tutkiskelua tai muuta vastaavaa
- Prosessiin liittyy usein jokin palautemekanismi
- Prosessille on ominaista muodollinen aikomus oppia (Moon 2004, 120.)

Tutkijat Boud ja Walker ovat todenneet, että kokemuksellisessa oppimisessa huomioidaan oppija kokonaisvaltaisena persoonana tunteineen (Moon 2004, 125). Voidakseen oikeasti oppia ja ymmärtää asioita ihmisen oppimisprosessiin on liityttävä tunne. Näkökantaa tukee kasvatustieteilijä Jerome Bruner, joka on esittänyt ajatuksen, että oppiminen vaatii oppijan aktiivista osallistumista. Lasten tunteiden, fantasioiden ja arvojen on liityttävä oppitunteihin, jotta tiedosta tulisi henkilökohtaista. Kun oppimistilanteessa on luotu maailma, johon lapset pääsevät mukaan ajatuksineen ja tunteineen, heille tarjotaan tilaisuus ymmärtää asioita, ja se ymmärrys on siirrettävissä sellaisenaan todelliseen elämään. (Bowell & Heap 2005, 12.)

Onko kokemuksellinen oppiminen siis parempi kuin perinteinen oppiminen? Vastaamalla tähän kysymykseen, tulee huomioida oppija, opittava asia, opitun asian käyttötarkoitus, kokemuksen hyödynnettävyys (ajankäyttö, kokemuksen toistettavuus). Onko oppijalla esimerkiksi aikaa ja mahdollisuutta mennä kuun pinnalle tai merten syvyyksin? Kokemuksellisen oppimisen tehokkuus ja toimivuus riippuu siis monista taustatekijöistä, jotka pitää huomioida opetuksen suunnittelussa. (Moon 2004, 124.)

Aivan kuten Kurt Lewinin toimintatutkimuksen sykli, yksi käytetyimmistä kokemuksellisen oppimisen malleista on myös kehämäinen. Kokemuksellisen oppimisen kehän on luonut amerikkalainen David A. Kolb (1939-). Mallin mukaan paras oppiminen saavutetaan sisällyttämällä siihen itsearviointia ja toimintaa. Oppimismallin keskiössä on toiminta. (Moon 2004, 13.)

Kuvio 1: David Kolbin kokemuksellisen oppimisen malli (Kolb 1984, 21.)

Kolbin kokemuksellisen oppimisen malli on jaettu neljään eri vaiheeseen (kuvio 1). Oppimisprosessi alkaa välittömänä, henkilökohtaisena kokemuksena tai tilanteena (Kolb 1984, 21). Opetus alkaa siis oppijoiden omista kokemuksista ja käsityksistä opittavaan asiaan

liittyen. Opetuksen tai opetusjakson avauksen merkitystä ei voi yliarvioida, sillä ohjaajan toiminta, oppimisympäristön luominen, alkulämmittely ja tavoitteiden määrittely vaikuttavat siihen, kiinnittyykö oppilaiden huomio opittaviin asioihin vai epäolennaisuuksiin. (Leppilampi & Plekkari 1998, 9-11.) Opetusmenetelmiksi sopivat muun muassa oppimispäiväkirjaa, aivorihtä ja ryhmäkeskustelua (Kupias 2001, 20). Aiheeseen syventymistä auttaa omien kokemusten elävöittäminen voidaan hyödyntää myös elämyksellisyyttä draaman tai liikunnan keinoin.

Välittömän omakohtaisen kokemuksen jälkeen seuraa kriittinen havainnointi ja tiedon kerräminen kyseisestä kokemuksesta (Kolb 1984, 21). Oppijat havainnoivat eli refleктоivat omia kokemuksiaan, jonka avulla luodaan pohja uusille käsitteille, malleille ja teorioille. Ohjaajan rooli on tässä vaiheessa merkittävä, koska tarkoituksena on pyrkiä tietoiseen ymmärtämiseen ja käsitteellistämiseen pohtimalla aihetta yhdessä oppilaiden kanssa. (JAMK.) Reflektiivisessä vaiheessa opetusmenetelminä voidaan hyödyntää erilaisia keskustelua sisältäviä menetelmiä ja kirjoittamista (Kupias 2001, 20).

Abstraktissa käsitteellistämisvaiheessa systemaattisen ajattelun avulla pyritään muokkaamaan vanhoja malleja, käsityksiä ja teorioita vastaamaan uusien opittujen asioiden kanssa (JAMK). Näin tapahtuu assimilaatiota eli käsitteiden lisäämistä olemassa oleviin sisäisiin malleihin sekä akkommodaatiota eli vanhojen sisäisten mallien muokkaantumista niiden ollessa ristiriidassa uusien käsitteiden kanssa. Tässä vaiheessa tarkoituksena on hankkia teoreettista tietoa asiantuntijuuden avulla eli opetusmenetelminä toimivat perinteiset tiedonhankintatavat, kuten ryhmätyö, lukeminen ja opetus (Kupias 2001, 20).

Viimeiseksi malleja ja kokemuksista sekä teorioista tehtyjä päätelmiä on tarkoitus testata käytännössä aktiivisesti ja kokeilevasti. Tietoa voidaan soveltaa käytäntöön muun muassa tapausharjoitusten, roolipelien sekä projekti- ja työssäoppimisen avulla. (Kupias 2001, 16-25.)

3.2 Toiminnallisuus Suomen peruskouluissa

Tutkimusten mukaan koulupäivän aikainen liikunta, fyysinen aktiivisuus sekä hyvä kestävyyskunto ovat yhteydessä koulumenestykseen. Liikunnan on todettu edistävän tiedollista toimintaa, kuten muistia ja toiminnanohjausta. Yksittäisissä tutkimuksissa on todettu myös, että liikunnalla on myönteinen vaikutus luokkahuonekäyttäytymiseen, keskittymiseen ja oppituntiosallistumiseen. Liikunnan on todettu jopa korreloivan oppilaiden vähempiin poissaoloihin. Lisäksi liikuntaan osallistuminen on myönteisesti yhteydessä peruskoulun jälkeisiin jatko-opintosuunnitelmiin. (Syväoja ym. 2012, 29.)

Liikuntaa lisättäessä oppitunnille tulee muistaa ettei päätavoite ole liikunnan lisääminen ja fyysis-motoristen ominaisuuksien kehittäminen. Liikunnan tarkoituksena on herättää oppilaiden mielenkiinto oppimiselle ja parantaa lasten itsetuntoa. Liikunta-aktiivisuus tulee siis mukavana sivutuotteena. Liikunnalliset tehtävät tulee rakentaa siten, että ne eivät ole niin vaikeita, että liikunnalliset taidot korostuvat yli oppiaineen taitojen. (Koskenkari.)

3.2.1 Opetussuunnitelmauudistus

Opetushallitus päätti esi-, perus- ja lisäopetuksen uusista opetussuunnitelman perusteista vuoden 2014 joulukuussa. Alakouluissa opetussuunnitelmat astuvat voimaan syksyllä 2016 alkavan lukuvuoden alussa, yläkouluissa siirtymä suoritetaan sitä seuraavan kolmen vuoden aikana. (OPH.) Uudistuksen myötä keskiöön tulee uusi oppimiskäsitys, joka korostaa aktiivista oppilasta ja oppimista vuorovaikutuksena. Jaakko Salo Opetusalan ammattijärjestöstä (OAJ) toteaaakin, että käytössä oleva opetussuunnitelma kertoo mitä asioita opiskellaan, mutta uudessa keskitytään oppimiseen ja opettamiseen. Sisältöjen sijaan korostetaan taitoja. (Nissilä 2015, 22.)

Yhtenä suurena muutoksena opettajien työhön on oppimisen ilmiölähtöisyys. Tällöin muodostuu oppiainerajoja ylittäviä oppimiskokonaisuuksia, ja jokaisella oppilaalla on oltava vähintään yksi tällainen kokonaisuus vuosittain. Tämä lisää sekä opettajien että oppilaiden yhteistyötä. (Nissilä 2015, 22-23.) Oppiainerajoja rikkovat oppimiskokonaisuudet mahdollistavat monipuolisten toiminnallisten menetelmien sekä globaalikasvatuksen hyödyntämisen oppimisessa myös sellaisissa aineissa missä kyseisiä menetelmiä ei ole totuttu näkemään aiemmin.

3.2.2 Liikkuva koulu

Liikkuva koulu –ohjelman tavoitteena on liikkumisen lisääminen koulupäivään ja koulupäivän yhteyteen sekä fyysisen aktiivisuuden jalkauttaminen kaikkiin Suomen peruskouluihin. Liikkuva koulu aloitettiin pilottihankkeena vuosina 2010-2012 ja siihen kuului 45 koulua. Vuonna 2012 alkaneessa ohjelmavaiheessa on jo noin 500 koulua mukana. Ohjelman toteuttajina ovat koulut, Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, puolustushallinto, aluehallinto ja järjestöt. Ohjelmaa koordinoi Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö, Likes. Liikkuva koulu on osa hallitusohjelmaa ja sitä rahoitetaan veikkausvoittovaroin opetus- ja kulttuuriministeriön vastaamana. (Liikkuva koulu, 2012.) Suomen liikunnan ja urheilun kattojärjestö Valon visiona on, että Suomi on maailman liikkuvin kansa vuonna 2020. Yhtenä tavoitteena on koululaisten liikunta-

aktiivisuuden lisääminen yhteen tuntiin koulupäivän aikana. Liikkuva koulun tehtävänä on tukea tätä päämäärää. (Valo ry.)

Opetussuunnitelmauudistuksen ja liikkuva koulu –hankkeen innoittamana Hämeenlinnan yhteiskoulussa siirrytään luokattomaan kouluun vuonna 2016. Remontin valmistuttua koulu on yhtä avaraa tilaa lukuun ottamatta kielten ja musiikin oppimistiloja. Uusien tilojen myötä, opetustavatkin kokevat uudistuksen. Kullakin opettajalla on edelleen vastuuryhmänsä, mutta oppitunneilla yksi opettaja opettaa koko koulun ikäryhmää. Esimerkiksi matematiikan tunneilla ovat läsnä kaikki neljäsluokkalaiset ja heidän opettajansa. Tämä mahdollistaa opettajien yhteistyön ja työtaakan jakautumisen. Samalla avoin työtila mahdollistaa uuden opetussuunnitelman mukaista oppiainerajoja ylittäviä kokonaisuuksia. (Ignatius 2015, 24; Nykänen 23.1.2015.)

Siilinjärvellä Ahmon koulussa toteutettiin liikkuvan koulun ideologiaa lisäämällä liikuntaa niin koulupäivän aikana kuin sen jälkeen. Lukujärjestystä ja koulun tiloja muokkaamalla mahdollistettiin se, että liikuntaa pystyy harrastamaan koulupäivän aikana päivittäin. Aamuisin on puolen tunnin välitunti, jolloin liikuntasalissa voi hyppiä voltteja tai haastaa kaveri pingikseen koulun aulatiloissa. Kuntosali on myös vapaassa käytössä. Iltapäivällä on yksi ulkoiluvälitunti. Muuten tuntien välissä ei ole muuta kuin siirtymiseen varattu lyhyt tauko. Koulupäivän jälkeen oppilaat voivat hyödyntää koulun tiloja neljään asti. Liikunnan lisäämisellä on ollut hyötyä sillä Likesin kolme vuotta kestänyt tutkimus Ahmon koululla todistaa, että kiusaaminen on vähentynyt ja viihtyvyys on parantunut. Muutos on lisännyt myös oppilaiden oma-aloitteisuutta ja vastuuta. Liikuntavälineet pysyvät kunnossa ja osa oppilaista on jopa innostunut rakentamaan liikuntavälineitä sekä järjestämään liikunnallisia turnauksia. (Ignatius 2015, 26; Perttinen 23.1.2015.)

4 Työn tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja tuottaa liikunnallinen harjoitusopas alakoululaisten globaalikasvatukseen yhteistyössä Liikunnan kehitysyhteistyön eli Liike ry:n kanssa. Opas on suunnattu etenkin koulujen liikunnanopetukseen, jossa opettajat voivat hyödyntää liikunnallisia harjoitteita globaalikasvatuksen välineenä. Tarkoituksena on kannustaa liikunnanopettajia kaikkialta Suomessa käyttämään globaalikasvatusta osana liikunnanopetusta.

Oppaasta pyrittiin tekemään mahdollisimman valmis ja helppo paketti, jotta jokainen liikunnanopettaja ja muu liikunta-alan ammattilainen pystyisi hyödyntämään oppaan materiaaleja riippumatta aikaisemmasta taustasta globaalikasvatuksen parissa. Tavoitteena on, että kerran kuukaudessa liikuntatunnilla aktivoidaan oppilaita tutustumaan globaalin maailman realiteetteihin pohdiskelun ja toiminnallisuuden avulla

Liikunta on vielä varsin vähän käytetty toimintamuoto globaalikasvatuksessa verrattuna esimerkiksi kuvaamataitoon tai draamaan. Liikunta on kuitenkin toimiva ja innostava tapa käsitellä globaalikasvatuksen teemoja. Tavoitteena on tuoda jotain uutta ja käyttökelpoista globaalikasvatukseen. Samalla oli tarkoituksena hyödyntää liikuntatuntien potentiaalia kasvatuksessa ja opetuksessa. Liikuntatunnit ovat otollinen paikka globaalikasvatukselle, koska reilun pelin henki ja vastuullisuus ovat jo muutenkin läsnä. Kynnys osallistua liikuntaan on matala ja sen takia liikunnallisesta globaalikasvatuksesta voi innostua sellaiset lapset ja nuoret, joita perinteinen opetus ei kiinnosta.

Liike ry:n tavoitteena on ollut kehittää globaalikasvatustamateriaaleja ja tuottaa tarkoituksena on olla osa tätä kehitystyötä. Liike ry:n globaalikasvatuskoulutuksissa on jo ehditty hyödyntää leikkejä ja toivottavasti näin tapahtuu jatkossakin. Koko opinnäytetyöprosessin tavoitteena on ollut myös oman tietotaidon kartuttaminen globaalikasvatuksessa ja toiminnallisessa oppimisessa.

5 Työn toteuttaminen

Olin Tansaniassa työharjoittelussa LiiKe ry:n kautta syksyllä 2013. Tämän jälkeen kiinnostuin mahdollisuudesta tehdä myös opinnäytetyön LiiKe:lle. Tämän vuoksi taustoitan produktion etenemistä kertomalla ensin työharjoittelusta. Harjoitusoppaan toteutusvaiheiden jälkeen kerron vielä globaalikasvatushankkeeseen liittyvistä koulutuksista ja muista tapahtumista, joissa työskentelin syksystä 2013 kevääseen 2015.

5.1 Työharjoittelu Tansaniassa

Ensikosketukseni LiiKe ry:n toimintaan oli tutkintooni kuuluva työharjoittelu Tansaniassa LiiKen kautta. Työharjoittelu kesti kolme kuukautta heinäkuun 2013 lopusta lokakuun loppuun. Harjoittelu sijaitsi Mtwarassa Kaakkois-Tansaniassa. Olin työharjoittelussa ystäväni Teemu Valleniuksen kanssa, joka puolestaan suoritti työharjoittelun Kajaanin ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmaan. Työskentelimme LiiKe ry:n kumppanuusjärjestössä Sports Development Aidissa (SDA).

Työkuvaan kuului Äidit ja Tyttäret -hankkeessa toimiminen. Hankkeen tarkoituksena on saada äidit ja tyttäret kiinnostumaan yhteisestä liikunnasta, oppimaan terveyteen liittyviä asioita ja suunnittelemaan tulevaisuutta yhdessä. Hankkeen toimintaan kuuluu terveellisten elämäntapojen vaaliminen, erilaisten liikuntalajien kokeileminen, perhesuunnittelu, lasten oikeudet, opiskelujen tärkeys ja yhdessäolo. Tansaniassa etenkin tytöt keskeyttävät koulunkäynnin jo ala-asteella, jotta he voivat tehdä kotiaskareita. Jokainen opiskeluvuosi lisää tyttöjen mahdollisuuksia saada kunnollinen työpaikka. Kunnollisen työn avulla voidaan tukea perhettä sekä koko ympäröivää yhteisöä. (LiiKe ry.)

Pidimme ala- ja yläasteilla tyttöjen ryhmille oppitunteja, joissa oli pelkän liikunnan lisäksi myös terveystietoa. Terveystiedon osuuden pitivät tansanialaiset kollegamme Thea ja Salome, sillä opetus oli swahiliksi. Liikuntaosuudesta vastasin Teemun kanssa ja tansanialaiset työkaverimme auttoivat jos kielimuuri tuli eteen. Kylien naisryhmille järjestimme liikuntaa, kuten jumppia ja pallopelejä. Näiden liikuntatuntien ohella kylän naisille järjestettiin koulutusta rahastonhoitoa varten, jotta kyläyhteisön naiset voivat kerätä rahastoa lainoja varten. Toimintaan kuului myös seminaarin järjestäminen Mtwaran läänin kouluille. Seminaariin osallistui 14 koulua, joista jokaisesta osallistui kaksi oppilasta ja opettaja. Seminaarissa opetimme erilaisia harjoitteita lentopalloon sekä lajin teoriaa. Lentopallon lisäksi seminaariin sisältyi terveyteen liittyvä osuus, jossa käsiteltiin ensiapua niin teoriasa kuin käytännössäkin.

Pääsimme myös opettamaan jalkapalloa ja lentopalloa tuleville liikunnanopettajille paikallisessa opettajien koulutuslaitoksessa. Tunnit olivat kerran viikossa ja opetus sisälsi erilaisia harjoitteita jalkapallon ja lentopallon valmentamisessa ja opettamisessa. Suunnittelun ja käytännön työn ohella autoimme raportoimaan tapahtumista LiiKe:lle Suomeen SDA:n toimistolla.

5.2 Harjoitusoppaan suunnittelu ja toteutus

Tansaniasta palattuani ja LiiKe:n toimintaan kiinnostuneena päätin tiedustella LiiKe:ltä jos heillä olisi tarvetta opinnäytetyölle. LiiKe sattui juuri vuoden 2014 alussa hakemaan rahoitusta globaalikasvatus –hankkeelle, jonka oli tarkoitus alkaa huhtikuussa. Yhtenä hankkeen tehtävistä oli kehittää jo olemassa olevia liikunnallisia globaalikasvatusleikkejä. Marraskuun 28. päivänä vuonna 2013 sovimme LiiKe:n globaalikasvatuksesta vastaavan Tomi Lounion kanssa, että teen oppaan yhteistyössä LiiKe:n kanssa, mikä sisältää liikunnallisia harjoitteita globaalikasvatukseen. LiiKe:n kautta oppaan tekoon osallistui Tomi Lounion lisäksi Maija Lanteri, joka vastaa Tomin lailla vapaaehtoistyöstä ja globaalikasvatuksesta. Työ on osa keväällä 2014 alkanutta hanketta. Varsinainen suunnittelutyö aloitettiin vuoden 2014 huhtikuussa, jolloin ulkoministeriön päätös rahoituksesta tuli.

Marraskuun lopussa käydyn palaverin jälkeen Tomi Lounio ilmoitti LiiKe:n työntekijöille opinnäytetyön sisällöstä:

Tiedoksenne, että sovittiin eilen Janne Ruotoistenmäen kanssa M-Barin nurkkapöydässä, että hän tekee ensi vuoden aikana liikunnanohjaaja (AMK) opinnäytetyönsä Vierumäelle aiheenaan ”liikunta globaalikasvatuksen menetelmänä”.

Tarkempi otsikko tosiaan muovautuu myöhemmin, mutta tarkoituksena olisi tuottaa selkeä opetusmateriaali globaalikasvatuksen toteuttamiseksi liikunnan avulla. Periaatteessa Janne siis jatkaisi kehittelyä nykyisen, Maijan laatiman menetelmäpaketin pohjalta. Ajatuksena olisi, että Jannen kehittämä opas kohdistuisi selkeästi tietyille ikäryhmille (esim. 7-13-vuotiaat lapset) ja että myös tiedollinen sisältö muokattaisiin juuri tälle ikäryhmälle sopivaksi.

Jannen suunnitelmissa on jatkaa mahdollisesti opintoja liikuntapedagogiikan saralla ja tähdätä liikunnanopettajaksi. Olisi siis mahdollisesti mielekäästä tehdä sellainen paketti, joka sopisi suoraan alakoulun liikunnanopettajien ja liikuntaa opettavien luokanopettajien käyttöön. Tällöin harjoitteita olisi tietysti hyvä peilata esim. alakoulujen liikunnan opetussuunnitelmiin ja miettiä, miten paketti istuisi niihin. Jannella on toki itsellään vastuu miettiä tätä rajausta vielä tarkemmin, mutta me toki annamme oman tukemme.

LiiKe:n jengi (minä & Maija) vastaisivat informatiivisen osuuden jäsentelystä. Olisi mielestäni hyvä, että harjoitteiden välillä olisi selkeä yhteinen teema. Ne voitaisiin esimerkiksi laatia ensi vuonna julistettavien YK:n uusien kehitystavoitteiden pohjalle. Niitähän ei ole valittu vielä, vaan ns. ”post-2015 agendan” määrittely on käynnissä, mutta se selvinnee hyvissä ajoin ensi vuoden aikana. Toki teema voisi olla toisenlainenkin (esim. naisen päivä Tansanian maaseudulla) tms, mutta olisi hyvä, jos materiaalista kävisi heti selväksi, mitkä sen tiedolliset tavoitteet ovat. Ja tämä on enemmän meidän heiniä kuin Jannen.

Tarkoitus olisi testailla Jannen menetelmiä urheiluopistoilla ja lasten ryhmien parissa (esim. Kauttuan peruskoulu –yhteistyö Eurassa) loppukevään ja syksyn mittaan. Oppaan pitäisi olla valmis vuoden 2014 loppuun mennessä ja jos vain UM-tukipäätös on ollut suosiollinen, niin vuosi 2015 kuluisi näiden menetelmien jalkauttamisessa urheiluopistoihin, -seuroihin ja myös vammaisurheilujärjestö VAU:n tahoihin – tärkeimpänä VAU:n Nuori Toimija –koulutus. (Lounio 29.11.2013.)

Toukokuussa päätimme tehdä Maija Lanterin ehdotuksesta oppaan kalenterimuotoon. Oppaassa harjoitteiden ja informatiivisen osan välillä tuli olla selkeä yhteinen teema, kuten edellä olevassa sähköpostissa mainittiin. Yhdistävänä teemana käytimme YK:n kalenterivuoden merkkipäiviä. Tämän teeman pohjalta päätimme luoda oppaan seinäkalenterimuotoon ja jokaiselle kuukaudelle tulisi yksi kyseisen kuukauden merkkipäivän mukainen teema.

Kalenterin teemoista sovimme kesäkuun lopulla. Oppaan toteutustavan ja lopullisten teemojen muovauduttua aloitin suunnitella harjoitteita sekä työstämään taustaosiota. Elokuun puolivälissä Maija Lanterilla valmistui ensimmäinen luonnos informatiivisista osioista ja muutamia ehdotuksia leikeiksi. Näiden informatiivisten osien avulla sain kirkastettua käsitystä leikkien sisällöistä. Tähän luonnokseen sain kommentoitua ja lisättyä omia ideoita etenkin leikkeihin liittyen, mutta myös tiedollisiin osiin. Työskentelin vapaaehtoisena kansainvälisessä liikunnanopettajien seminaarissa 3-8.8.2014. Sieltä sain muutamia ideoita leikkejä varten. Etenkin liikuntatieteiden tohtorin Sami Kalajan luento havaintomotoristen taitojen kehittämisestä oli hyödyllinen. Kalenteriin asti päätyi jopa hänen esittämänsä harjoite parityönä käydystä temppuradasta.

Elokuun 15. päivä tapasin Tomi Lounion ja Maija Lanterin viimeistä kertaa kolmen kesken, sillä Maija siirtyi äitiyslomalle ja Tomi puolestaan lähti syyskuuksi Tansaniaan työmatkalle. Tapaamisen tuloksena oli selkeämpi käsitys siitä mitä oli jo tehtynä ja mitä oli vielä tekevä. Useimmat leikit olivat jo valmiina, mutta joistakin teemoista uupui vielä tarkka näkemys leikin sisällöstä. Esimerkiksi tammikuun vainojen uhrien muistopäivä tuotti ongel-

mia aran aiheensa takia. Suurin päätös palaverissa koski kalenterin julkaisua. Alun perin kalenterin oli tarkoitus alkaa jo tammikuusta 2015, jolloin sen jakaminen olisi tapahtunut vuoden vaihteessa. Selkeyden vuoksi päätimme vaihtaa kalenterin alkamaan elokuusta 2015 eli koulujen lukuvuoden alusta. Näin kalenteri seuraa kalenterivuoden sijaan koulun lukuvuotta, joten leikkien sisällyttäminen on helpompaa lukuvuoden alusta.

Elokuun aikana selvisi myös, että kalenterin kuvittajana toimii alan ammattilainen Janne Harju, jonka suunnittelema Ystävyden oksalla – pienoisarkki palkittiin kansainvälisessä postimerkkitaiteen kilpailussa Asiagossa vuonna 2012. Kilpailua pidetään filateliamailman ”Oscareina”. (Posti 2012.)

Kalenterissa on ohjeisiin ja teemoihin vain rajattu tila, joten päätimme tehdä materiaalipankin, josta löytyy tarkat ohjeet ja mahdolliset materiaalit informatiivisia osioita ja leikkejä varten. Materiaalipankki julkaistaan LiiKe:n nettisivuilla. Kalenteriin tulee materiaalipankkiin johtava QR-koodi, jotta leikkien ohjeet ovat helposti opettajien saatavilla. Maija Lanteri työsti raakaversion materiaalipankista syyskuussa 2014. Samaan aikaan kirjoitin leikkien tarkkoja ohjeita materiaalipankkia varten. Samalla aloin tehdä erityisesti taustaosiota.

Ennen joululomia, tapasin Tomin LiiKe:n toimistolla 22.12. Tapaamisessa kävimme läpi kirjoittamiani kalenteriin tulevia tiivistelmiä leikeistä ja niihin liittyvistä informatiivisista osista. Tiivistelmät lähtivät kuvittajalle Janne Harjulle tammikuussa 2015. Alkuvuodesta Janne Harju suunnitteli kalenterin kuvitukset ja ulkonäön. Maaliskuun ja huhtikuun vaihteessa viimeistelin materiaalipankin valmiiksi. Kirjoitin leikkien ohjeet puhtaaksi sekä muokkasin ja lisäsin materiaaleihin kaiken tarvittavan, jotta materiaaleista tuli selkeitä ja helppokäyttöisiä. Muokkasin samalla materiaalipankin ulkonäköä, jotta se sopii kuvittajan laatiman kalenterin ulkonäköön.

Ennen painamista oikoluin kalenterin ja materiaalipankin Janne Harjun ja Tomi Lounion kanssa. Kalenteri lähetettiin Alduksen painotalolle 13.4.2015 ja valmiit kalenterit valmistuvat puolitoista viikkoa myöhemmin.

Kalentereiden jakaminen aloitetaan huhtikuun aikana, jotta suurin osa kalentereista olisi jaettuna ennen elokuuta, jolloin on kalenterin ensimmäisen teeman aika. Kalentereita jaetaan erityisesti peruskoulujen opettajille. Globaalikasvatuskoulutukset jatkuvat urheiluopistoissa ennallaan, joten kalentereita jaetaan myös urheiluopistojen opettajille ja opiskelijoille. LiiKe osallistuu 2015 vuoden aikana eri messuille ja Maailma Kylässä festivaalille. Näitä tapahtumia varten tullaan tekemään kalenterin kuvitukseen sopivia roll-up -julisteita, jonka avulla globaalikasvatusleikit saavat näkyvyyttä.

Kalenterin leikit kuvataan yhteistyössä LiiKe ry:n kanssa kesäkuun 2015 aikana Eurassa, jonne tansanialaisten poikien jalkapallojoukkue FC Vito tulee Euran Pallon jalkapallo-juniorien vieraaksi tutustumaan toisiinsa jalkapallon merkeissä.

Ajankohta	Toiminta/tehtävät
Marraskuu 2013	<ul style="list-style-type: none"> Päätös opinnäytetyön tekemisestä LiiKe ry:n kanssa
Toukokuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> Päätös harjoitusoppaan tekemisestä kalenterimuotoon Yhdistäväksi teemaksi YK:n kalenterivuosi
Kesäkuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> Teemojen valitseminen eri kuukausille Suunnittelutyön aloittaminen
Elokuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> Ensimmäiset hahmotelmat harjoitteista ja informatiivisista osista Päätös kalenterin julkaisemisesta lukuvuodelle 2015-2016 aikaisemman kalenterivuoden 2015 sijaan Kuvittaja Janne Harjun saaminen projektiin
Syyskuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> Leikkien ohjeiden työstämistä yksityiskohtaisempaan muotoon
Joulukuu 2014	<ul style="list-style-type: none"> Kalenterin sisältöjen tiivistäminen kuvittajaa varten
Maalis-, huhtikuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> Materiaalipankin viimeisteleminen Kalenteri painoon, 1000 kpl erä painosta viikolla 18 Kalentereiden jakaminen kevään ja kesän aikana
Kesäkuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> Leikkien kuvaaminen

Taulukko 1: Produktion vaiheet pääpiirteittäin

5.3 Työskentely LiiKe ry:ssä

Opinnäytetyön myötä olen kouluttanut LiiKe:n globaalikasvatus –hankkeessa pääasiassa Tomi Lounion kanssa urheilupuistoilla eteläisessä Suomessa (liite 1). Koulutukset ovat sisältäneet teoriaosuuden, jossa Tomi on kertonut liikuntaneuvoja-opiskelijoille globaalikasvatuksesta ja LiiKe:n toiminnasta. Minun tehtävänäni on ollut kertoa opiskelijoiden LiiKe:n työharjoittelumahdollisuuksista Tansaniassa sekä innostaa oppilaita esittämällä kokemuksiani työharjoittelusta. Luento-osuuden jälkeen olemme käyneet läpi käytännössä sitä, miten opiskelijat voivat hyödyntää liikuntaa globaalikasvatuksessa sekä omassa opiskelussaan että tulevaisuuden ammatissaan. Näissä käytännön osuuksissa olemme testanneet suunnittelemani leikkejä. Oppilaat ovat voineet samalla antaa palautetta ja kysyä globaalikasvatukseen liittyvistä asioista kuten leikeistä, luennosta ja kansainvälisestä työharjoittelusta. Keräämämme palaute oli pääosin positiivista ja kannustavaa. Koulutuksista saaduista palautteista ei ole kuitenkaan tehty analysoivaa yhteenvetoa.

Gloaalikasvatuskoulutusten lisäksi olen osallistunut LiiKe:n toimintaan muissakin tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Osallistuin LiiKe:n evaluaatiopalaveriin 2.2.2015, jossa arvioitiin järjestön toimintaa viime vuosina ja pohdittiin tulevaisuuden strategiaa. Olen myös ollut

auttamassa LiiKe ry:tä erilaisissa tapahtumissa, joissa järjestöllä on ollut esittelypiste. Tällaisia tapahtumia on ollut GoExpo- ja Educamesut sekä Maailma kylässä –festivaali. Syyskuussa Suomen Vammaisurheilu ja-liikunta VAU ry järjesti Special Olympics tapahtuman Sonera Stadionilla, johon LiiKe pyysi minut järjestämään jalkapallon viitepelejä tansanialaisittain. Toukokuussa 2014 opastin puolestaan FC Viton tansanialaista tyttöjoukkuetta, joka osallistui Stadi Cupiin. Viimeisimpänä tapahtumana oli urheilun, rauhan ja kehityksen päivä 8.4.2015. Kyseisenä päivänä LiiKe ry järjestää vuosittain seminaarin Pohjois-Haagan yhteiskoululla. Tänä vuonna seminaarissa oli mukana laaja kattaus järjestöjä ja luennoitsijoita: muun muassa Shiffa ry, Kirkon Ulkomaanapu ja Women Win. Seminaarin avasi valtion liikuntaneuvoston puheenjohtaja Leena Harkimo. Vastasin tapahtumassa taukoliikunnasta ja autoin käytännön järjestelyissä.

6 Globaalikasvatuskalenteri

Liikunnallisesta harjoitusoppaasta syntyi lopulta seinäkalenteri, jossa jokaiselle kuukaudelle on YK:n kalenterivuoden mukainen teema ja siihen liittyvä harjoite tai leikki. Leikit ovat suunniteltu peruskouluikäisille, mutta harjoituksia voi muokata ja kehittää vapaasti omien tarpeiden mukaisiksi esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin, muille oppitunneille tai urheiluharjoituksiin.

Kalenterin aihealue haluttiin riittävän laajaksi, jotta sitä voidaan soveltaa eri tapahtumiin ja eri ikäisille. Aikaisemmasta Liike:n globaalikasvatusmateriaalista löytyy lista YK:n merkkipäivistä. Oli siis luonnollista, että näitä merkkipäiviä käytettiin teemoina kalenterissa. YK:n merkkipäivät ovat kansainvälisiä ja ne sisältävät monia vaihtelevia teemoja aina ympäristökasvatuksesta ihmisoikeuksiin. Vuosi 2015 on lisäksi YK:n juhluvuosi, sillä maailmanjärjestö täyttää 70 vuotta.

Globaalikasvatuskalenteri sisältää 12 erilaista liikunnallista harjoitetta. Joka kuukaudelle on valittu YK:n kalenterivuoden mukainen teema (taulukko 2), jonka ympärille on suunniteltu informatiivinen osa ja sitä tukeva harjoite. Teemaan liittyvät opetussisällöt, leikkien tarkemmat ohjeet sekä mahdolliset lisämateriaalit löytyvät materiaalipankista. Linkki materiaalipankkiin löytyy kalenterista löytyvien QR-koodien takaa sekä Liiken globaalikasvatus-sivustolta.

Elokuu: Humanitaarisuuden päivä 19.8.	Syyskuu: Lukutaidon päivä 8.9.	Lokakuu: Ruokapäivä 16.10.	Marraskuu: Vessapäivä 19.11.
Joulukuu: Siirtolaisuuden päivä	Tammikuu: Vainojen uhrien muistopäivä 27.1.	Helmikuu: Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden päivä 20.2.	Maaliskuu: Rasisminvastainen päivä 1.3.
Huhtikuu: Urheilun, rauhan ja kehityksen päivä 6.4.	Toukokuu: Kulttuurienmoninaisuuden päivä 21.5.	Kesäkuu: Ympäristöpäivä 5.6. – Salametsästys ja laitton kauppa	Heinäkuu: Nelson Mandela –päivä 18.7.

Taulukko 2: Globaalikasvatuskalenterin teemat

Kalenteri on A4-koossa eli avattuna siis A3-kokoinen. Kalenteri on perinteisessä muodossa eli alhaalla on kuukausiruudukko, josta löytyy ympyröitynä kyseisen kuukauden teemapäivä. Aukeaman yläosasta löytyy kuukauden teemaan johdatteleva teksti ja siihen liittyvä liikuntaleikki. Janne Harjun toteuttamaa ulkoista ilmettä ja kuvituksia on tarkoitus hyödyntää myös globaalikasvatushankkeen postikorteissa ja roll-up –julisteessa.

Harjoitusten avulla opettajia kannustetaan tekemään yhteistyötä teemapäivien ympärillä. Ympäristöpäivänä eläinten suojeluun voidaan herätellä liikuntatunnilla ja myöhemmin ympäristöopin tunnilla voidaan vielä syventyä tarkemmin aiheeseen. Liikuntatunnin aloitus- ja loppuhetki sopivat myös aiheen läpikäymiseen tarkemmin, esimerkiksi venytellessä.

7 Pohdinta

Opinnäytetyössä tuotteen kriteereitä ovat sen uusi muoto, käytettävyys kohderyhmässä ja käyttöympäristössä, asiasisällön sopivuus kohderyhmälle, tuotteen houkuttelevuus, informatiivisuus, selkeys ja johdonmukaisuus (Airaksinen & Vilkkä 2003, 53). Globaalikasvatusopas vastaa näitä kriteereitä erittäin hyvin, kuten edellä on perusteltu.

Tavoitteena oli luoda oppaasta valmis ja helppo paketti, jonka avulla liikunnanopettajat voivat lisätä opetukseen toiminnallisia globaalikasvatuksen sisältöjä. Alkuperäisenä ajatuksena oli sisällyttää kaikki tarvittava materiaali yksien kansien väliin. Näin opettajan ei olisi tarvinnut tehdä muuta kuin ottaa kalenteri mukaan tunnille ja käydä kalenterin avulla läpi kuukauden teemaa ja katsoa kalenterista leikin ohjeet. Kalenterin rajallisen tilan takia siihen ei saatu sisällytettyä kaikkea tarvittavaa materiaalia. Ratkaisuna olisi ollut oppaan tekeminen perinteiseen A4-kokoiseen opasmuotoon. Perinteiset oppaat usein kuitenkin unohtuvat pöytälaatikoihin ja jäävät hyödyntämättä. Näin ollen kalenterin käyttö on perusteltua, sillä kalenteri pysyy useimmiten esillä työtilan seinällä läpi vuoden. Seinällä olevasta kalenterista on helppo tarkistaa kuukauden teema sekä johdatus teemaan ja sitä tukevaan leikkiin. Lisäksi kalenterin avulla hanke saa näkyvyyttä, koska sitä on helppo jakaa kasvatus- ja liikunta-alasta kiinnostuneille henkilöille ja tahoille erilaisissa tapahtumissa ja koulutuksissa. Tarvittaessa kalenterin toimittaminen suoraan kouluille onnistuu helposti. Kalenterista löytyy QR-koodi, jonka kautta pääsee materiaalipankkiin. Materiaalipankista löytyvät tarkemmat ohjeet ja mahdolliset lisämateriaalit kulkevat helposti mukana mobiili- ja tablettilaitteilla. Kalenteri ja materiaalipankki toimivat siis toisiaan tukevinä elementteinä. Edellä mainituista ominaisuuksista johtuen on perusteltua sanoa, että globaalikasvatuskalenteri on helppo paketti.

Airaksinen ja Vilkkä (2003, 53) pitävät yksinä tuotteen kriteereinä käytettävyyttä ja informatiivisuutta. Pitäisinkin valmiin paketin kriteereinä näitä samoja kriteereitä eli informatiivisuutta ja käytettävyyttä. Globaalikasvatuskalenterin teemoihin sisältyvät kaikki globaalikasvatuksen viisi osa-alue: kehitys-, ihmisoikeus- ja tasa-arvo-, ympäristö-, rauha- ja turvallisuus- sekä kulttuurikasvatus. (Maastricht Global Education Declaration 2002, 13.) Kalenterin avulla oppilaat saavat käsityksen globaalikasvatuksen koko kirjosta lukuvuoden aikana. Näin ollen informatiivisuuden kriteeri täyttyy. Käytettävyyttä heikentää tarve joidenkin materiaalien tulostamiseen. Lisämateriaalit kannattaa tulostaa kertaalleen ja sen jälkeen laminoida ne, jotta ne säilyvät myös myöhempiin kertoihin. Käyttöönotto vaatii siis oppaan käyttäjältä vaivannäköä, mutta pieni panostus heti alussa korjaa tilanteen jatkossa.

Kuvittaja Janne Harju suunnitteli kalenterista yksinkertaisen ja hillityn tyylikkään. Kalenteri on värikäs, mutta se ei ole kuitenkaan liian räikeä aikuiseen makuun. Lisäksi joka kuukaudelle on suunniteltu teemaan sopiva kuvitus. Kalenteriruudukosta on ympyröity valmiiksi kyseisen kuukauden teeman merkkipäivä. Moitittavaa kalenterin ulkonäössä on se, että kustannussyistä johtuen kalenteriruudukon ja tekstisivun värit eivät ole samanlaiset. Tästä huolimatta kalenterin ulkonäkö on selkeä ja mielenkiintoa herättävä.

Oppaan suunnittelutyö oli hankalaa, koska liikunta-alan opiskelijana globaalikasvatus oli aivan uusi aihepiiri. Liike:n työntekijöillä filosofian maisterilla Maija Lanterilla ja kehitysmaatieteistä valmistuneella Tomi Louniolla on vahva tuntemus globaalikasvatuksesta. Maija Lanteri on vastannut Liike:n aikaisemmasta globaalikasvatusmateriaalista. Hänellä olikin selkeä näkemys oppaan tuottamisesta, joten suunnittelutyö ei alkanut tyhjästä. Aikaisemmassa materiaalissa on lueteltu YK:n kalenterivuoden juhlapäiviä, joiden ajankohdista saattoi käyttää työn suunnittelussa. YK:n teemapäivien hyödyntäminen globaalikasvatuskalenterissa osoittautui oivaksi ideaksi.

Yhteistyön avulla oppaassa yhdistyvät tietotaito globaalikasvatuksesta sekä tuore näkemys liikunta-alalta. Liikunnan ja globaalikasvatuksen yhdistäminen toimivaksi ja luontevaksi kokonaisuudeksi osoittautui kuitenkin vaikeaksi. Ensimmäiset suunnitelmani leikeistä olivat pääosin vain liikunnallisia ja globaalikasvatus oli ikään kuin päälleliimattua. Maija Lanterin hahmotelmissa leikit olivat puolestaan suunniteltu globaalikasvatusta silmällä pitäen ja liikunnallisesti leikit olivat yksipuolisia. Näkökulmien yhdistyttyä leikeistä saatiin suunniteltuja sellaisia, joissa on huomioitu niin liikunnallisuus, mielekkyys kuin globaalikasvatus.

Airaksinen ja Vilka (2003, 18) toteavat toimeksiannetun opinnäytetyön vaaraksi sen laajenemisen mittavammaksi kuin ammattikorkeakoulun asettamat opintoviikkomäärät edellyttäisivät. Työn määrä paisuikin suureksi ja työn tekemiseen olisi kaivannut paria. Liikery:ssä oli useampi projekti samaan aikaan vireillä, joten heillä ei ollut aina aikaa antaa palautetta suunnitelluista leikeistä. Erityisesti useat työmatkat Tansaniaan verottivat yhteistä aikaa globaalikasvatuskalenterin puitteissa. Parin kanssa työn määrää olisi voinut jakaa. Suunnittelutyö olisi ollut sujuvampaa ja ideoita olisi tullut kaksinkertainen määrä, minkä avulla leikeistä olisi tullut entistäkin toimivampia. Yksin toimiminen oli siltäkin osin hankalaa, että työhön ryhtyminen on itselle vaikeaa. Tämä oli osasyynä opinnäytetyön tekemisen pitkittymiseen. Yksin tekemisen vuoksi opinnäytetyön tekeminen on ollut toisaalta entistä palkitsevampaa ja opettavaisempaa.

Leikkien toimivuutta testattiin yhdeksässä globaalikasvatuskoulutuksessa eri urheiluopistoilla eteläisessä Suomessa. Suurin osa koulutuksiin osallistuneista oli liikuntaneuvoja-opiskelijoita. Koulutuksiin osallistuneet täyttivät kirjallisen palautekyselyn koulutusten jälkeen. Saimme leikeistä positiivista ja kannustavaa palautetta. Tuloksista ei ole kuitenkaan tehty yhteenvetoa. Lisäksi leikkejä hyödynnettiin LiiKe:n muissa tapahtumissa. Leikkejä on siis testattu liikunta-alan opiskelijoilla ja ammattilaisilla, joille kalenterin käyttäminen on suunnattu. Opinnäytetyön heikkoutena on kuitenkin se, että leikkejä ei ole testattu varsinaisella kohderyhmällä eli ala-asteikäisillä lapsilla, vaikka näin oli alun perin tarkoitus.

Taustaosan kirjoittaminen osoittautui haastavaksi, mutta mielenkiintoiseksi. Globaalikasvatus ja toiminnallinen oppiminen eivät kuulu liikunnanohjaajakoulutuksen sisältöihin. Aihealue oli muutenkin aivan uusi. Tästä johtuen kirjoitustyön suunnittelu oli vaikeaa, koska selkeä käsitys puuttui siitä mikä on niin sanottua ”must know” -tietoa ja mikä puolestaan ”nice to know”-tietoa. Tämän takia aiheiden rajaaminen ja oleellisen tiedon löytäminen olivat hankalaa. Kiinnostus aiheita kohtaan kuitenkin helpotti suunnittelu- ja kirjoitustyötä. Kiinnostavien ja uusien aiheiden myötä opinnäytetyön kirjoittaminen osoittautuikin kohdallani myös oppimisen välineeksi.

Toinen asia kirjoitustyön haastavuudessa oli kirjalähteiden vähyyys globaalikasvatuksessa. Luotettavia ja päteviä nettilähteitä löytyi puolestaan useampia. Kirjalähteiden vähyyys näkyy joissakin kohdin yksipuolisena lähteiden käyttämisinä, sillä etenkin suomalaisia kirjalähteitä löytyi muutama hyvin kattava teos (mm. Allahwerdi 2001 & Myllymäki 2004). Kyseisiä lähteitä on hyödynnetty paikoitellen liian yksipuolisesti. Kattavat nettilähteet kuitenkin monipuolistavat taustan sisältöä.

Opinnäytetyön taustaosa venyi pitkäksi ja siitä olisi voinut tehdä tiiviimmän ja ytimekkäämmän. Projekti on ollut vireillä jo vuoden ajan, joten kirjoitustyön paneutumiseen on ollut reilusti aikaa leikkien suunnittelun lomassa. Taustan aiheet ovat olleet mielenkiintoisia, joten aineiston etsiminen ja siitä kirjoittaminen ovat olleet mielekästä uuden oppimista. Lopulta tiivistämistä ei koettu kovin tarpeelliseksi, sillä hyödyllistä tietoa olisi heitetty hukkaan. Nyt tekstiin pääsee palaamaan aina uudelleen ja siitä on hyötyä niin itselle kuin muille.

Jos globaalikasvatuksessa oli vaikeuksia lähteiden löytämisessä, toiminnallisessa oppimisessä tätä ongelmaa ei ollut. Toiminnallisesta oppimisesta oli vaikea tunnistaa lukuisista tutkijoista ja teorioista sellaiset, mitkä olisivat oleellisia työn kannalta. Tässä valikoimisessa auttoi isäni avopuoliso Helena Linna, joka toimii Espoossa luokanopettajana ja on tutustunut toiminnalliseen oppimiseen työnsä kautta. Toiminnallisen ja kokemuksellisen op-

pimisen käsitteitä päädyttiin avaamaan alan pioneerien John Deweyn ja David A. Kolbin avulla. Erityisesti John Deweyn 1900-luvun alun ajatukset toiminnallisesta oppimisesta ovat hämmästyttävän yhteneväiset nykypäivän koulumaailmaan.

”Opettajan tulisi käyttää mahdollisimman vähän henkilökohtaista arvovaltaa. Opettaja toimii ja auttaa silloin, kun oppilaat osoittavat sitä tarvitsevan, eikä pelkästään oman arvovaltan esiin tuomiseen.” (Dewey 1953, 59.) Tavoitteena on demokraattinen yhteiskunta, jossa koulu toimii välineenä demokraattisen yhteiskunnan toteuttamisessa (Miettinen 1990, 40) Nämä Deweyn ajatukset oppilaskeskeisyyden lisäämisestä ja demokraattisuuden vaalimisesta ovat uuden opetussuunnitelman keskeisimpiä asioita, kuten Opettaja-lehden artikkelista käy ilmi: Uuden opetussuunnitelman arvoperusta korostaa etenkin oppilaan yksilöllisyyttä. Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle sekä edistää hyvinvointia demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. (Nissilä 2015, 23.)

Dewey korosti projektiperiaatetta, jonka mukaan opiskelun keskiöön valitaan jokin pitkäaikainen hanke, jossa erilaisten tietojen hankkiminen luontevasti yhdistyy ja samalla teoria sekä käytäntö sekoittuvat keskenään (Miettinen 1990, 40). Ajatukset projektiperiaatteesta vastaavat uuden perusopetuksen opetussuunnitelman ilmiölähtöisyyttä, jolloin muodostuu oppiainerajoja ylittäviä oppimiskokonaisuuksia (Nissilä 2015, 22-23). Samanlaista projektioppimista hyödynnetään myös yhä enenevässä määrin ammattikorkeakouluissa, esimerkiksi molemmissa opiskelupaikoissani Rovaniemen ammattikorkeakoulussa sekä Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa.

”Tarkoituksena on, että lisääntynyt toiminnallinen vapaus toimii välineenä eikä päämääränä. Opetuksellinen ongelma ei ole ratkaistu, kun tämä vapaus on saavutettu. Kaikki riippuu siitä miten tätä lisättyä vapautta hyödynnetään.” (Dewey 1953, 70.) Tässä Deweyn käsitys toiminnallisesta oppimisesta, joka muistuttaa Liikkuva koulun Sari Koskenkarin huomiota: ”Kun liikuntaa lisätään muihin oppiaineisiin tulee muistaa ettei päätavoite ole liikunnan lisääminen eikä fyysis-motoristen tavoitteiden saavuttaminen. Se tulee hyvänä ”sivutuotteena”.” Lisäksi yhteistoiminnallinen oppiminen on yhteneväinen tekijä Liikkuva koulun ja Deweyn filosofiassa.

Deweyn ajatuksista on siis löydettävissä yhteneväisyyksiä niin uusista perusopetuksen tavoitteista, liikkuvan koulun periaatteista kuin Haaga-Helian projektioppimiseen suuntaavasta opetussuunnitelmasta. Toiminnallisen oppimisen teorioiden ja nykyisen kouluympäristön muutosten samankaltaisuuden vuoksi pidän tärkeänä ja johdonmukaisena tuoda esiin juuri nämä näkökulmat toiminnallisesta oppimisesta. Samalla ajatukset vastaavat

myös LiiKe:n filosofiaa, jonka mukaan globaalikasvatuksessa yhdistetään teoria ja käytäntö liikunnan avulla ja kannustetaan yksilöä kriittiseen ajatteluun (LiiKe ry).

Hyvä opinnäytetyöaihe on sellainen, jonka idea nousee koulutusohjelman opinnoista ja aihe nivoutuu siten, että pystyy luomaan yhteyksiä työelämään. Oman osaamisen näyttäminen, työelämän kiinnostus itseesi sekä mahdollinen työllistyminen mahdollistuvat toimeksiannetun opinnäytetyön avulla. (Airaksinen & Viikka 2003, 16.) Opinnäytetyöaihe ja sitä kautta yhteistyö LiiKe ry:n kanssa osoittavat sen, että opinnäytetyön avulla on saatu luotua merkittäviä yhteyksiä työelämään.

Opinnäytteen työelämälähtöisyyttä tukee vahva panos LiiKe:ry:n toiminnassa. Työharjoittelusta saadun kokemuksen avulla LiiKe ry vakuuttui osaamisesta sen verran, että yhteistyötä jatkettiin vielä globaalikasvatushankkeen ja –kalenterin puitteissa. LiiKe:n globaalikasvatushanke on ulkoministeriön tukema. Uuden oppaan tekeminen ja globaalikasvatuserien kehittäminen olivat joka tapauksessa tekeillä. Jo suunnitteilla olleesta projektista syntyi siis opinnäytetyö eikä toisin päin. Lisäksi arvokkaan työkokemuksen saaminen LiiKe ry:n muista tapahtumista lisää työelämälähtöisyyttä. Työtä tehtiin läheisessä yhteistyössä LiiKe ry:n työntekijöiden Tomi Lounion ja Maija Lanterin kanssa. Heidän lisäksi LiiKe:n toiminnanjohtaja ja varainkeruusta vastaava Tor Lindborg tulivat tutuiksi muiden tapahtumien ja tapaamisten ohessa. Opinnäytetyön aikana rakennettiin siis arvokkaita yhteyksiä tulevaisuutta varten.

Tutkimusten mukaan koulupäivän aikainen liikunta, fyysinen aktiivisuus sekä hyvä kestävyyskunto ovat yhteydessä koulumenestykseen. Liikunnan on todettu edistävän tiedollista toimintaa, kuten muistia ja toiminnanohjausta. Yksittäisissä tutkimuksissa on todettu myös, että liikunnalla on myönteinen vaikutus luokkahuonekäyttäytymiseen, keskittymiseen ja oppituntiosallistumiseen. Liikunnan on todettu jopa korreloivan oppilaiden vähempiin poissaoloihin. Lisäksi liikuntaan osallistuminen on myönteisesti yhteydessä peruskoulun jälkeisiin jatko-opintosuunnitelmiin. (Syväoja ym. 2012, 29.)

Edellä mainituista liikunnan hyödyistä huolimatta globaalikasvatuksessa liikunnan hyödyntäminen on varsin vähäistä. Materiaalia juuri liikunnan hyödyntämisestä globaalikasvatuksen välineenä ei löydy Suomessa kuin LiiKe ry:ltä. Useita liikunnallisia leikkejä eri puolilta maailmaa löytyy eri järjestöiltä, kuten Planilta ja YK-liitolta, mutta varsinaisia globaalikasvatuksen teemoja kuten ympäristö- tai tasa-arvokasvatusta ei ole hyödynnetty leikeissä. Monissa toiminnallisissa globaalikasvatuserien materiaaleissa painottuvat draama ja askartelu. Näin ollen liikunnallinen globaalikasvatuserien materiaali on sopiva täydennys muiden materiaalien rinnalle. Olisi hienoa, että kouluissa innostuttaisiin hyödyntämään ja yhdistelemään eri

materiaalien tarjontaa ja luomaan globaalikasvatuksen poikkiaineellisia opintokokonaisuuksia, jotka voisivat olla esimerkiksi teemapäivien muodossa. Poikkiaineelliset kokonaisuudet tukisivat myös uutta 2014 vuonna valmistunutta perusopetuksen opetussuunnitelmaa.

Liikkuva koulu –ohjelman tavoitteena on lisätä liikettä ja vähentää istumista koulupäivän aikana, osallistaa oppilaita sekä edistää oppimista (Liikkuva koulu). Liikuntaa vaaliva ideologia on yhtenäistä niin Liikkuva koululle kuin LiiKe ry:lle. Viimeistään valmistuneen globaalikasvatusoppaan myötä yhteistyö LiiKe:n ja Liikkuva koulun välillä olisi hyvin varteenotettavaa. Oppaan harjoitteet tukisivat oppimista, toiminnallisuutta ja oppilaiden osallistamista. Liikkuva koulu –hankkeeseen osallistuville kouluille voitaisiin toimittaa globaalikasvatuskalenteri. Samalla kouluja voitaisiin tiedottaa mahdollisuudesta saada LiiKe:n työntekijä vierailulle globaalikasvatusta varten. Näin globaalikasvatus saisi näkyvyyttä ja globaalikasvatusopas ja LiiKe:n toiminta vastaisivat samalla Liikkuva koulun ideaa.

Rasismista ja suvaitsemattomuudesta kertovia tapausesimerkkejä kouluympäristöstä voi lukea viikoittain lehdistä. Syynä ikäviin tapauksiin ovat usein erilainen ihonväri, uskonto, kieli tai tavat. Ongelma ei kuitenkaan koske ainoastaan vähemmistö- tai maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Suvaitsemattomuuden kohteeksi voi joutua harrastuksen, pukeutumistyylin, liikuntarajoitteisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai pelkkien sanavalintojen perusteella. (Cantell 2010, 146.) Globaalikasvatuksen avulla voidaan pureutua suvaitsemattomuuteen ja vaikuttaa koulun ilmapiiriin. Globaalikasvatuksessa ei ole siis pelkästään kyse silmien avaamisesta ulkomaailman todellisuudelle vaan sillä pyritään vaikuttamaan myös lähiympäristön ilmapiiriin. Globaalikasvatuskalenteriin on myös sisällytetty koulukiusaamisen vähentämiseen liittyviä teemoja. Tällaisia teemoja ovat etenkin: sosiaalisen oikeudenmukaisuuden päivä, rasisminvastainen päivä, urheilun, rauhan ja kehityksen päivä, kulttuurisen moninaisuuden päivä sekä Nelson Mandela –päivä.

Liikunnallisen oppaan avulla globaalikasvatus saadaan etenkin sellaisten lasten ja nuorten ulottuville, joiden keskittyminen ja kiinnostus voivat olla vähäistä lukuaineiden tunneilla. Liikunnan avulla voidaan aktivoida lapset mukaan eivätkä oppilaat jää pelkiksi objekteiksi, jolloin etenkin villimmät lapset frustroituvat. Useimmiten villeimmät lapset ovat myös taipuvaisia kiusaamiseen. Globaalikasvatuksen sisältöjen saaminen tällaisten lasten ja nuorten kuuluville voi ehkäistä suvaitsemattomuutta ja sitä kautta kiusaamista.

Työn tarkoituksena on kannustaa ja haastaa liikunnanopettajat kaikkialla Suomessa käyttämään globaalikasvatusta liikunnanopetuksessa. Tavoitteena on, että liikuntatunneilla oppilaita aktivoidaan tutustumaan globaalin maailman realiteetteihin kerran kuukaudessa.

Opas on siis suunnattu pääasiassa liikunnanopettajille globaalikasvatukseen. Oppaan avulla alennetaan liikunnanopettajien kynnystä tarttua globaalikasvatukseen mahdollisuuksiin. Opas ei ole ainoastaan liikunnanopettajien hyödyksi vaan leikit soveltuvat myös muille oppitunneille, järjestötoimintaan ja urheiluseuroille. Oppaasta hyötyvät siis kaikki kasvatuksen ja liikunnan parissa työskentelevät, jotka haluavat hyödyntää globaalikasvatuksen sisältöjä toiminnallisessa ympäristössä.

Koko opinnäytetyöprosessi työharjoittelusta kalenterin valmistumiseen vastaa Kolbin kokemuksellisen oppimisen mallia. Oppaan toteutuksesta on löydettävissä kaikki neljä kokemuksellisen oppimisen vaihetta:

1. **Omakehtainen kokemus.** Henkilökohtaisena kokemuksena oli Tansanian työharjoittelu. Sen myötä kiinnostuminen kasvoi entisestään kehitysyhteistyötä ja kansainvälisyyttä kohtaan.
2. **Havainnointi & arviointi.** Työharjoittelusta saatujen kokemusten reflektointi. Halu hyödyntää kokemusta opinnäytetyössä. Liikkeen työntekijöiden kanssa pohdittiin, kuinka osaamistani voisi hyödyntää.
3. **Abstrakti käsitteellistäminen.** Teoreettisen tiedon hankkiminen globaalikasvatuksesta, toiminnallisesta oppimisesta sekä erilaisista leikeistä.
4. **Hyödyntäminen käytännössä.** Tuloksena syntyi globaalikasvatuskalenteri, jota hyödynnetään käytännössä oppitunneilla ja muissa kasvatustilanteissa.

Tämä oppimisprosessin ketju kytkeytyy vielä kehäksi, koska minulla on halu oppia lisää aihepiiristä ja hyödyntää sitä työelämässä. Tulevaisuudessa saatujen kokemusten avulla saa luotua lisää uusia ideoita, jotka toivottavasti jalostuvat myös käytännön puolelle.

Kehitysehdotuksena produktiolle on mobiilisovelluksen tekeminen leikeistä. Tällä hetkellä leikkejä on vielä sen verran vähän, että mobiilisovelluksen tekeminen voi olla turhan työlästä suhteessa työn tulokseen. Jatkossa leikkejä voisi suunnitella entistä enemmän ja niitä voisi jakaa esimerkiksi globaalikasvatuksen teemojen mukaisesti. Uusien leikkien myötä mobiilisovellus voisi toimia opettajien työn tukena. Mobiilisovelluksen tuottamisessa järjestöt voisivat tehdä myös yhteistyötä. Yhteistyön avulla leikkejä voisi jakaa eri kouluainneiden mukaan kuten Maailmankoulun verkkosivuilla on jo ehditty tehdä. Peruskoulujen opetussuunnitelmauudistuksen yhtenä suurena muutoksena opettajien työhön on oppimisen ilmiölähtöisyys, jolloin muodostuu oppiainerajoja ylittäviä oppimiskokonaisuuksia (Nissilä 2015, 22-23). Mobiilisovellus helpottaisi oppiainerajoja rikkovia opintokokonaisuuksia globaalikasvatuksen ympärille ja tukisi samalla opetussuunnitelman mukaista kehityssuuntaa.

Jatkotutkimukseksi sopisi oppaasta saatujen palautteiden kerääminen ja analysointi. Palautteista saatujen tulosten perusteella jo olemassa olevia leikkejä voisi parantaa entisestään ja luoda samalla uusia leikkejä vanhojen rinnalle. Palautteen arvioinnista ja uusien leikkien suunnittelusta saisi hyvän opinnäytetyön tehtyä tulevaisuudessa.

Lähteet

Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Tammi. Helsinki.

Allahwerdi, H. 2001. Kansainvälisyyskasvatuksen suosituksista maailmankansalaisen kypsyyskokeeseen. Suomen YK-liitto kansainvälisyyskasvattajana 1970-2000. Hakapaino. Helsinki.

Bowell, P. & S. Heap, B. 2005. Prosessidraama - polkuja opettamiseen ja oppimiseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Helsinki.

Brederode-Santos, M E.,Claeys, J., Fazah, R., Schneider, A. & Szelényi, Z. 2012. Compasito: Lasten ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja. Saarijärven Offset. Saarijärvi. Luettavissa: https://www.unicef.fi/files/unicef/Koulut/Compasito_SU_pdf_netiversio.pdf. Luettu: 6.2.2015.

Bruhn, K. 1973. 1900-luvun pedagogisia virtauksia. Otava. Helsinki.

Cantell, H. Ratkaiseva vuorovaikutus – Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa. PS-kustannus. Jyväskylä.

Cantell, M., Hintikainen, K., Joro, A-S., Rekola, S. & Simonen, S. 2010. Maailmaa muuttamaan – Globaalikasvatuksentyökirja järjestöille. Kehitysyhteistyön palvelukeskus KEPA. Luettavissa: <http://www.kepa.fi/julkaisut/julkaisusarjat/10640>. Luettu: 17.3.2015.

Dewey, J. 1953. Experience and Education. The Macmillian Company. New York.

Dewey, J. 1957. Koulu ja yhteiskunta. Otava. Helsinki.

Edkins, J. & Zehfuss, M. 2014. Global politics: a new introduction. Routledge. London.

Etelän vapaaehtoisohjelma (Etvo). Tansania. Luettavissa: <http://www.etvo.fi/kohdemaat/afrikka/tansania>. Luettu 5.11.2014.

Globaalikasvatus. KEPA. Verkosto. Luettavissa: <http://www.globaalikasvatus.fi/verkosto>. Luettu: 16.3.2015.

- Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura. Helsinki.
- Hänninen, V., Partanen J. & Ylijoki, O-H. 2005. Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjä. 2. painos. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.
- Ignatius, A. 2015. Kuperkeikalla uuteen kouluun. Opettaja-lehti. 1/2015. s. 25-27.
- Johnson, D. W. & Johnson, F. P. 2009. Joining together – Group Theory and Group Skills. Tenth Edition. Pearson Education, Inc. Upper Saddle River, New Jersey.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK). Kokemuksellinen oppiminen ja oppimisen ohjaaminen. Luettavissa: <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasityksista-oppimisen-ohjaamiseen/>. Luettu: 4.3.2015.
- Jääskeläinen, L. 2010. Kansainvälisyyskasvatuksesta globaalikasvatukseen. Teoksessa Törmälehto, T. (toim.). Maailma tuli tunnille: kansainvälisyyskasvatus osana äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta, s. 9-17. Äidinkielen opettajain liitto. Helsinki.
- Kehitysyhteistyön palvelukeskus (KEPA). Rahoitustahot. Luettavissa: <http://www.kepa.fi/toiminta/hankeneuvonta/rahoitustahot>. Luettu: 17.3.2015.
- Kirkon Ulkomaanapu (KUA). Kansainvälisyyskasvatus. Luettavissa: <http://www.kirkonulkomaanapu.fi/osallistu/paivatyokerays/kansainvalisyyskasvatus/>. Luettu 13.1.2015.
- Kivirauma, J. 2012. Koulutuksen yhteiskunnallinen ymmärrys = Social perspectives on education. Suomen kasvatustieteellinen seura. Turku.
- Kivirauma, J., Lehtinen, E. & Rinne, R. 2004. Johdatus kasvatustieteisiin. 5. uudistettu painos. WS Bookwell Oy. Juva.
- Kivistö, J. 2007. Globaaliinvastuuseen kasvaminen: näkökulmia maailman hahmottamisen pedagogiikkaan. Ulkoasiainministeriö. Lönnberg Print & Promo. Helsinki.
- Kolb, D. 1984. Experiential Learning – Experience as The Source of Learning and Development. Prentice-Hall. Englewood Cliffs, N.J.

Koskenkari, S. Toiminnallinen oppiminen. Liikkuva koulu. PowerPoint-esitys. Luettavissa: http://www.liikkuvakoulu.fi/filebank/768-Toiminnallinen_oppiminen_Koskenkari.pdf. Luettu 16.3.2015.

Kupias, P. 2001. Oppia opetusmenetelmistä. Edita Prima Oy. Helsinki.

Lewin, K. 1935. A dynamic theory of personality. McGraw-Hill. Selected Papers. New York.

Leppilampi, A. & Piekkari, U. 1998. Terve, Terve! Opitaan yhdessä oppimisen ja elämän taitoja. Salpausselän Kirjapaino. Kukkila.

Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? – yhdessäoppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Yliopistopaino. Helsinki.

Liikkuva koulu. Aktiivisempia ja viihtyisämpiä koulupäiviä. LIKES. Luettavissa: http://www.liikkuvakoulu.fi/filebank/1056-LK_-yleisesittely_140523.pdf. Luettu: 27.1.2015.

Liikkuva koulu. 2012. Liikkuva koulu –ohjelma. LIKES. Luettavissa: <http://www.liikkuvakoulu.fi/liikkuva-koulu/ohjelma>. Luettu: 27.1.2015.

Liikunnan Kehitysyhteistyö Liike ry. Globaalikasvatus. Luettavissa: <http://www.liike.fi/globaalikasvatus/>. Luettu: 9.9.2014.

Lounio, T. 29.11.2013. Projektipäällikkö. Liikunnan kehitysyhteistyö. Sähköposti.

Maailmankoulu. Vinkkejä liikunnan ja terveystiedon tunneille. Luettavissa: <http://www.maailmankoulu.fi/node/49>. Luettu: 13.10.2014.

Miettinen, R. 1990. Koulun muuttamisen mahdollisuudesta. Painokaari Oy. Helsinki.

Moon, J. 2004. A Handbook of Reflective and Experiential Learning – Theory and Practice. RoutledgeFalmer. London.

Myllymäki, T. 2004. Pallo haltuun: kansainvälisyyskasvatus Suomessa. Kehitysyhteistyön palvelukeskus KEPA. Helsinki.

Nissilä, M-L. 2015. Ops! Oppiminen uusiksi. Opettaja-lehti. 1/2015. s. 22-23.

- Nykanen, A. 23.1.2015. Päämääränä yhteisöllisen ja aktiivisen oppimisen toimintakulttuuri. Educa 2015 –messut. Luento.
- O'Loughlin, E. & Wegimont, L. 2002. Global Education in Europe to 2015. Strategy , policies and perspectives. Outcomes and Papers of the Europe-wide Global Education Congress Maastricht, The Netherlands. North-South Centre of the Council of Europe. Lisbon. Luettavissa:
http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/Resources/Publications/GE_Maastricht_Nov2002.pdf.
Luettu: 7.4.2014.
- Olympiakomitea. Olympia-aate. Luettavissa: <http://www.sport.fi/olympiakomitea/mita-temme/olympia-aate>. Luettu 20.3.2015.
- Opetushallitus (OPH) & Centre for International Mobility (CIMO). 2008. Kansainvälisyys – juhlapuheista koulun arkeen. Tietoa kuntapäätäjille ja rehtoreille. Luettavissa:
http://www.oph.fi/download/46528_kansainvalisyys_juhlapuheista_koulun_arkeen.pdf.
Luettu: 6.10.2014.
- Opetushallitus (OPH). OPS 16 - Peruste uudistuksen aikataulu. Luettavissa:
<http://www.oph.fi/ops2016/aikataulu>. Luettu: 17.3.2015.
- Opetushallitus (OPH). 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Luettavissa:
http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Luettu: 5.2.2015.
- Opetusministeriö 2007. Kansainvälisyyskasvatus 2010. Opetusministeriön julkaisuja 2007:11. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm11.pdf>. Luettu: 17.3.2015.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). 2011. Kansainvälisyyskasvatus 2010 – ohjelman arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:13. Luettavissa:
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/tr13.pdf?lang=en>.
Luettu 6.10.2014.
- Perttinen, M. 23.1.2015. Rohkeati tekemään! Oppilaat aktiivisen koulupäivän toteuttajina. Educa 2015 –messut. Luento.

Pietilä, H. 2003. Mikä meitä yhdistää – Ihmisyys ja perusarvot. PS-kustannus. Jyväskylä.

Plan Suomi Säätiö. 2007. Me, media ja maailma – Opas mediaosaamiseen. Printsistem Oy. Helsinki.

Posti. 2012. Filatelian ”Oscar-palkinto” Suomeen viidettä kertaa. Luettavissa: http://www.posti.fi/tiedotteet/2012/20120724_asiago.html. Luettu: 10.2.2015.

Rohweder, L. 2008. Kasvaminen globaaliin vastuuseen: yhteiskunnan toimijoiden puheenvuoroja. Opetusministeriö, kulttuuri, liikunta ja nuorisopolitiikan osasto. Yliopistopaino. Helsinki.

Sakasti – Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille. Kansainvälisyyskasvatus. Luettavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content39AB5B>. Luettu: 12.1.2015.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko (Evl.1) Usko ja arvot. Luettavissa: <http://evl.fi/uskojaarvot>. Luettu: 12.1.2015.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko (Evl.2) Kirkolliset järjestöt. Luettavissa: <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/85AA129C20BAB22DC22570700029E7B8?OpenDocument&lang=FI>. Luettu: 17.3.2015.

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2008. Työolotutkimus. Tilastokeskus. Helsinki. Luettavissa: http://tilastokeskus.fi/til/tyoolot/tyoolot_2008-03-14_uut_001.html. Luettu: 8.7.2014.

Syvöja, H., Kantomaa, M., Laine, K., Jaakkola, T., Pyhältö, K & Tammelin, T. 2012. Liikunta ja oppiminen – tilannekatsaus – lokakuu 2012. Muistiot 2012:5. Opetushallitus & LIKES-tutkimuskeskus. Helsinki. Luettavissa: http://www.oph.fi/download/144729_Liikunta_ja_oppiminen_2.pdf. Luettu: 6.2.2015.

Tilastokeskus. 2014. Väestörakenne 2013. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_tau_002_fi.html. Luettu: 14.4.2015.

Toskala, A. 1995. Ihmisen muutosprosessit aikuisiällä – konstruktivistinen näkökulma. Teoksessa Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.). Näkökulmia kehityspsykologiaan – Kehitys kontekstissaan, s. 343-358. WSOY. Helsinki.

Ulkoasianministeriö 2012. Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma - valtioneuvoston periaatepäätös 16.2.2012. Luettavissa:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=241944>. Luettu: 14.4.2015.

Ulkoasiainministeriö 2013. Suomen kehitysyhteistyö Tansaniassa. Luettavissa:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=66925>. Luettu: 5.11.2014.

United Nations UN. Millennium Development Goals. Luettavissa:

<http://www.un.org/millenniumgoals/>. Luettu 9.9.2014.

United Nations 2010. Score the Goals – Teaming Up to Achieve the Millennium Development Goals. Luettavissa:

http://www.un.org/wcm/webdav/site/sport/shared/sport/Score%20the%20Goals/1001589_UNOSDP_BD_EN_Basse%20Def.pdf. Luettu: 14.4.2015.

United Nations Office on Sport for Development and Peace (UNOSDP). 2011. Achieving the Objectives of the United Nations through Sports. Luettavissa:

http://www.un.org/wcm/webdav/site/sport/shared/sport/pdfs/Achieving%20the%20Objectives%20of%20the%20UN%20through%20Sport_Sep_2011_small.pdf. Luettu: 13.11.2014.

Valo ry 2014. Toiminta- ja taloussuunnitelma 2015. Luettavissa:

<http://www.sport.fi/valo/mita-teemme/visio-strategia-toimintasuunnitelmat-ja-vuosikertomukset>. Luettu: 6.2.2015.

Valtioneuvosto 2014. Suomen Unesco-toimikunta asetettu. Luettavissa:

http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomen-unesco-toimikunta-asetet-1. Luettu: 14.4.2015.

Öystilä, S. 2003. Toiminnallisen opetuksen perustan rakentajia. Artikkel. Tampereen yliopiston paino. Tampere. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201309101351>. Luettu: 10.3.2015.

Liitteet

Liite 1. LiiKe ry:n koulutustilaisuudet

- **Pajulahden urheiluopisto 11.12.2013:**
Pidin globaalikasvatuskoulutuksen Tomi Lounion kanssa liikuntaneuvojaopiskelijoille.
- **Vierumäen kansainvälisyysviikko 5.2.2014:**
LiiKe:n toiminnanjohtaja Ari Koivu ja hanketyöntekijä Katja Arpalo olivat luennoimassa LiiKe:n toiminnasta Vierumäen kansainvälisyysviikolla, johon Vierumäen kaikki opiskelijat saivat vapaasti osallistua. Omaan osuuteen kuului työharjoittelusta kertominen LiiKe:n vapaaehtoisten ja samalla opiskelijakavereiden Johanna Turusen ja Sanna Soratien kanssa. Lisäksi ohjasin globaalikasvatusleikkejä.
- **Eerikkilän urheiluopisto 26.3.2014:**
Liikunnan ohjauksen peruskurssilaisille ja lähihoitajaopiskelijoille globaalikasvatusta sekä teoriassa että käytännössä
- **Solvallan urheiluopisto 12.2.2014:**
Ohjasin Katja Arpalon kanssa globaalikasvatusleikkejä tuleville liikuntaneuvojille.
- **Varalan urheiluopisto 20.8.2014:**
Koulutustilaisuus Tomi Lounion kanssa liikuntaneuvojaopiskelijoille Varalan urheiluopistossa.
- **Solvalla 15.10.2014:**
Gloaalikasvatusta uusille liikuntaneuvojaopiskelijoille Tor Lindborgin ja Tomi Lounion kanssa. Koulutus sisälsi sekä luennon että harjoitteita käytännössä
- **Pajulahti 28.11.2014:**
Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan Valkku-kurssin oppilaille järjestettiin globaalikasvatuskoulutus
- **Järvenpää 10.12.2014:**
Tuurasin Tomia yhtenä näytteilleasettajana SAKU ry:n järjestämässä tansanialaisessa jalkapalloturnauksessa ammattikoulujen kesken. Pidin parinkymmenen minuutin esittelyjä työharjoittelumahdollisuuksista ja esittelin tansanialaista pullonkorkki jalkapalloa.
- **Vierumäen kansainvälisyysviikko 2-4.2.2015:**
Tomi Lounion ja Tor Lindborgin kanssa pidimme samanlaisen koulutuksen kuin viime vuonnakin. Tällä kertaa työharjoittelusta oli kertomassa kanssani koulukaverini ja myös LiiKe:n tuoreimmat vapaaehtoiset Anna Sofia Uuksulainen ja Ida Mäkelä.

Janne Ruotoistenmäki

GLOBAALIKASVATUSKALENTERI

2015-2016

[HTTP://WWW.LIIKE.FI/GLOBAALIKASVATUS](http://www.liike.fi/gloaalikasvatus)

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHTYSHYSTEISTYÖVAROIN

 Haaga-Helia

 Liike
Sports &
Development

LIIKUNNAN GLOBAALIKASVATUSKALENTERI

Tämän vuosikalenterin tarkoituksena on kannustaa ja haastaa liikunnanopettajat kaikkialla Suomessa käyttämään globaalikasvatusta osana liikunnanopetusta. Jokaiselle kuukaudelle on valittu yksi Yhdistyneiden Kansakuntien teemapäivä, joka käsittelee jotain globaalikasvatusta. Tavoitteenamme on, että kerran kuukaudessa myös liikuntatunnilla aktivoidaan oppilaita tutustumaan globaalin maailman realiteetteihin.

MIKSI LIIKUNTA JA GLOBAALIKASVATUSTA?

Gloaalikasvatuksen teemoja, kuten ihmisoikeuksia, kulttuurien monimuotoisuutta tai ympäristön suojelua käsitellään monissa oppiaineissa jo hyvin rutiininomaisesti ja opettajan oman aktiivisuuden ja mielenkiinnon mukaan. Liikunnanopetuksessa globaalikasvatusta käytetään kuitenkin edelleen melko vähän ja se on monelle vierasta. Liikunta on kuitenkin toimiva ja innostava väline käsitellä erilaisia globaalikasvatuksen teemoja. Liikunnan avulla tieto ja toiminnallisuus yhdistyvät luonnollisella ja hausalla tavalla, jolloin vaikeat ja monimutkaiset aiheet

ja ongelmat voidaan tuoda lähemmäksi oppilaita heille sopivalla tavalla. Liikunta on erityinen keino herättää ihmisten kiinnostusta globaaleihin asioihin ja kysymyksiin. Kynnys osallistua on matala ja liikuntapahtumat saattavat kiinnostaa myös sellaisia oppilaita, jotka eivät ole ennalta kiinnostuneita globaalikasvatuksen teemoista. Liikunta tarjoaa elämyksiä ja herättää tunteita - niiden kautta on mahdollista luoda oppilaille vahvempi muistijälki ja kipinä, joka aktivoi myöhemmin muuhunkin toimintaan globaalin oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.

Liikunta ja globaalikasvatus voidaan nähdä suhteessa toisiinsa kahdella eri tavalla: välineenä ja väylänä. Liikunnan ja urheilun harrastaminen voi jo itsessään kasvattaa terveelliseen, vastuulliseen, suvaitsevaiseen ja tasapainoiseen elämäntapaan, jolloin liikunta on ikään kuin yksi väylä näiden tärkeiden asioiden oppimisessa. Esimerkiksi joukkueurheilussa opitaan kunnioittamaan ja arvostamaan niin vastustajaa kuin joukkueoveriakin, noudattamaan yhteisiä sääntöjä sekä voittamaan ja häviämään reilun pelin hengessä. Liikunta on elämäkoulu parhaimmillaan.

Varhaislapsuudesta saakka yhdessä pelaamisen ja leikkimisen kautta opitut arvot ja asenteet sekä liikunnallinen elämäntyyli siirtyvät myös muille elämän osa-alueille ja ehkäisevät monia terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavia riskejä tulevaisuudessa.

Yhdistelemällä aivan erilaisia teemoja toisiinsa, voidaan motivoida erilaisia ihmisiä niin liikkumaan ja urheilemaan, kuin jo motivoituneita liikkujia pohdittamaan enemmän esimerkiksi kulutusvalintojaan tai ennakkoluulojaan erilaisia ihmisryhmiä kohtaan. Urheilusta innostunut oppilas ei välttämättä ympäristötiedon tunnilla ole kiinnostunut kierrätyksestä tai toisin päin, mutta yhdistelemällä näitä teemoja on mahdollista innostaa oppilaita uudellaisiin asioihin ja saada heidät liikkumaan ja pohtimaan globaalikasvatuksen aiheita samanaikaisesti.

LIIKUNNALLISET OPETUSHARJOITTEET

Nämä opetusharjoitteet ovat suunniteltu erityisesti alakoulujen liikuntatunneille. Harjoitteita voi käyttää myös ideoina, joita saa muokata ja kehittää eteenpäin

erilaisiin tapahtumiin, muille oppitunneille, seurojen harjoituksiin ja erilaisiin liikuntapauksiin. Tavoitteena on tuoda globaalikasvatuksen teemoja osaksi liikuntaa ja aktivoida lapsia polttamaan tärkeitä, meitä jokaista koskevia, aiheita ja teemoja sekä toimimaan yhteisen globaalin hyvinvoinnin puolesta. Voit siis myös muokata näistä kahdestatoista harjoituksesta sopivia ja hauskoja liikuntahetkiä juuri sinun ryhmällesi tai käyttää harjoitusta sellaisenaan.

YHTEISTYÖ JA Keskustelu

Kannustamme opettajia tekemään yhteistyötä kyseisten teemapäivien ajankohdan ympärillä. Liikuntatunnilla voidaan esimerkiksi hausalla tavalla innostaa ja tutustuttaa oppilaita kierrätykseen ja maapallon resurssien jakautumiseen maapallolla ihmisten kesken. Toisella oppitunnilla samaa aihetta voidaan käydä perusteellisemmin läpi toisesta näkökulmasta. Myös liikuntatunnin loppuhetkeä voi olla tarpeellista käyttää tietyn aiheen läpikäymiseen perusteellisemmin. Esimerkiksi oppilaiden venytellessä voidaan vielä kes-

kustella liikuntatunnilla esillä olleista aiheista ja antaa oppilaille mahdollisuus kysymysten esittämiseen.

Toivomme teille mielenkiintoisia liikuntahetkiä globaalikasvatuksen parissa. Olisimme myös hyvin kiitollisia, jos voisitte kalenterin tultua loppuun täyttää palautelomakkeen ja kertoa meille mielipiteenne harjoituksista, jotta voimme kehittää niitä eteenpäin ja huomioida mahdolliset ongelmat. Linkki palautelomakkeeseen löytyy alta sekä materiaalipankista. Muista myös Liiken globaalikasvatustalusta löytävät muut opetusharjoitukset.

P.S Ota kuva ryhmästäsi leikkimässä ja linkitä se Liiken Instagramiin käskyllä @liikefinland tai #liikefinland

MATERIAALIPANKKI:

Palauta:
<https://fi.surveymonkey.com/s/RZ3gV8L>

Tutustu:
www.liike.fi/gloaalikasvatus

19.8

HUMANITAARISUUDEN PÄIVÄ

LEIKKI:

PARIPARKOUR

Humanitaarisuus tarkoittaa hyvän tekemistä ja humanitaarinen toiminta on ennen kaikkea auttamista. Humanitaarisella työllä tarkoitetaan yleensä kriisitilanteissa tehtävää avustustoimintaa, jolla pyritään tarjoamaan hädän keskelle joutuneille ihmisille ruokaa, suojaa ja turvaa.

Humanitaarinen toiminta voi olla myös osa tavallista elämää. Mieti miten voisit antaa apua sitä tarvitsevalle, esimerkiksi yksinäiselle, surulliselle, kiusatulle tai sairaalle. Tehkää vaikka yhdessä iloinen liikuntahetki luonnossa!

Pienikin teko voi tuoda iloa ja positiivista energiaa sekä auttajalle että autetulle.

Leikissä oppilaat asettuvat sekä auttajan että autettavan rooleihin seikkailuradan merkeissä. Rakentakaa yhdessä oppilaiden kanssa liikuntasaliin rata, jossa on vaihtelevia esteitä. Muistakaa turvallisuus! Rata kuljetaan läpi pareittain vaihtaen avustajan ja opastettavan rooleja. Rataan tutustutaan ensin kaikki aistit käytössä. Seuraavilla kierroksilla rata vaikeutuu niin, että aisteja poistetaan käytöstä, esim. kuljetaan silmät kiinni (toinen tai molemmat), opastuksessa ei saa käyttää puhetta yms.

HEINÄKUU 2015

1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30 31

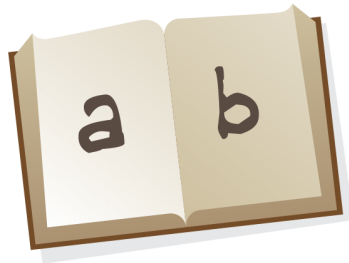
ELOKUU 2015

SYYSKUU 2015

1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31	1	2	3	4	5	6

Lukutaito tarkoittaa, että osaa lukea ja kirjoittaa yksinkertaisia lauseita arkipäiväisistä asioista ja ymmärtää lukemansa ja kirjoittamansa. Lukutaidon puute asettaa ihmiset hyvin epätasa-arvoiseen asemaan yhteiskunnassa, koska silloin henkilö jää vaille tärkeää tietoa ja valtaa ohjata omaa elämäänsä. Maailmassa on edelleen noin 800 miljoonaa lukutaidotonta aikuista ja heistä kaksi kolmasosaa on naisia. Mieti miksi lukutaito on tärkeä omassa elämässäsi.

LEIKKI:

MAAPALLON YMPÄRI

Maapallon ympäri on sekoitus polttopalloa ja maiden nimien arvuuttelua. Ryhmä asettuu seisomaan ringiin ja ringin keskelle menee yksi vapaaehtoinen pallon kanssa arvuuttelijaksi. Arvuuttelija keksii jonkin valtion nimen, jonka jälkeen hän arvuuttelee maan nimeä ringissä olevilta. Arvuuttelija paljastaa kerrallaan yhden kirjaimen maan nimestä, jonka jälkeen hän heittää pallon ringissä olevalle. Pallon saaneella on yksi arvaus. Kirjaimia paljastetaan niin kauan, että joku ringissä arvaa maan nimen. Oikean arvauksen jälkeen arvuuttelija heittää pallon ylös ilmaan ja oikein arvanneen pitää ottaa palloa kiinni. Samaan aikaan muut juoksevat pakoon kunnes pallon saanut huutaa "Seis". Lopuksi oikein arvanut saa ottaa sovitun määrän askelia ja yrittää heittää pallolla jotakuta. Seuraavaksi arvuuttelijaksi päätyy joko heittäjä tai väistäjä.

LUKUTAITO JA KOKONAISVALTAINEN TERVEYS

Lukutaidolla on myös vahva yhteys terveyteen ja mahdollisuuteen saada oikeaa tietoa koskien omaa terveyttään ja sen ylläpitämistä. Lukutaito ei tietenkään edistä vain yksilön terveyttä, vaan koko perheen ja yhteiskunnan.

ELOKUU 2015

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

SYYSKUU 2015

LOKAKUU 2015

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	1	2	3	4

Ruokaturva toteutuu, kun jokaisella on kaikkina aikoina saatavilla terveeseen ja aktiiviseen elämään tarvittava ravinto ja sen hankkimiseen ja tuottamiseen tarvittavat voimavarat. Ruokaturva siis koostuu paitsi ruoan saatavuudesta myös siitä, että ihmisillä on kyky hankkia ruokaa. Ruokaa on maailmassa riittävästi kaikille, mutta se jakautuu hyvin epätasaisesti eri alueiden ja ihmisten välillä. Maanviljely on haavoittuvaista erityisesti monessa köyhässä maassa. Ruoan tuotanto uhkaavat vaikeat sääolosuhteet, heikko maaperä, sodat ja konfliktit sekä huonosti toimivat markkinat.

Pieniä perheitä on maailmassa yli 500 miljoonaa. Pienviljelijät tuottavat valtaosan köyhien maiden ruoasta. Ne ovat erityisen tärkeitä maailman ruokaturvan kannalta, mutta esimerkiksi Tansanian maaseudulla työ pelloilla tehdään käsin ja on fyysisesti raskasta. Siksi maaseudun perheissä kodin työt on jaettu tarkasti eri perheenjäsenten kesken. Suuri työtaakka haittaa varsinkin näiden perheiden tyttöjen koulunkäyntiä.

LEIKKI:

PIENVILJELIJÄN POLKU

Tämä eläytymis- ja liikuntaharjoitus antaa mahdollisuuden kokea joitakin niistä haasteista, joita kehitysmaiden maanviljelijät kokevat ja kohtaavat elämässään.

Leikissä muodostetaan 5-7-henkisiä perheitä. Perheen tehtävänä on viljellä maatilkkuaan Etelä-Tansanian maaseudulla ja elättää sillä perheensä. Viljelyn lisäksi perhe saa tuloja isän työstä tiilipajalla. Perheellä on myös kotieläimiä.

Oppilaat eläytyvät leikissä perheenjäsenen arkiaskareisiin, joita havainnollistavat erilaiset liikkumis- ja onnistumisen määrätty sen mukaan kuinka tarkasti perhe pystyy yhdessä kulkemaan tietyn radan, tietyllä tiyllillä tasan 60 sekunnissa.

Materiaalipankista löydät kaikki tarvittavat ohjeet sekä muut materiaalit leikin järjestämiseksi!

TIESITKÖ, ETTÄ:

Yli 800 miljoonaa ihmistä kärsii tänäkin vuonna aliravitsemuksesta. Aliravitun ihmisen keho ei kasva normaalisti, eikä se pysty vastustamaan tauteja.

Aliravitsemus onkin maailman suurin terveysriski, suurempi kuin AIDS, malaria ja tuberkuloosi yhteensä.

Vakavasti aliravitun alle 5-vuotiaan lapsen käsivarren ympärysmitta on vain 12,5 cm. Mikä on sinun mittasi?

Vain 8 % maailman nälkäisistä elää kriisialueilla, kuten sodan tai luonnonkatastrofin keskellä.

SYYSKUU 2015

1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26 27
28 29 30

LOKAKUU 2015

MARRASKUU 2015

1 2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
28	29	30	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	1

19.11

VESSAPÄIVÄ

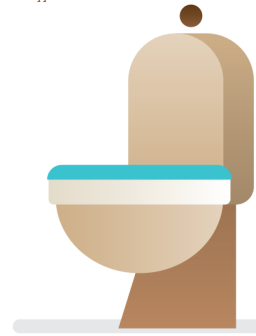
LEIKKI:

VESSAHIPPA

Tiedätkö minkä verran puhdasta vettä huuhtoutuu viemäriin yhdellä huuhtelulla? 2,5 miljardia ihmistä elää ilman vessaa ja turvallista pesuvettä. Puutteellisen sanitation yksi tavallisimmista seurauksista on ripuli. Varsinkin pikkulapsille ja vanhuksille ripuli voi olla kohtalokas sairaus. Jos asuinseuduilla, kuten köyhissä slummeissa, ei ole otettu huomioon erillistä paikkaa ja tapaa käsitellä ja hävittää jätöksiä, leviävät bakteerit helposti esimerkiksi juomaveteen, minkä seurauksena monet ihmiset sairastuvat.

Joka seitsemäs ihminen maailmassa käyttää nykyään vesivessaa. On selvää, ettei vesivessa ole ratkaisu sanitation puutteeseen kaikkialla maailmassa, sillä vettä ei yksinkertaisesti ole saatavilla riittävästi. Monilla alueilla parempi vaihtoehto on kuivakäymälä, joka säästää vettä. Käymälätuotokset voidaan myös kierrättää maanparannusaineiksi, kuten mullaksi.

Tässä hausassa leikissä vauhtia riittää ja samalla oppilaat tutustuvat erilaisiin vessoihin. Hipat jahtaavat muita leikkijöitä rajatulla alueella. Kiinniotetut esittävät erilaisia vessoja ja pelastus tapahtuu käymällä "vessassa". Voit soveltaa leikkiä erilaisiin liikkumistyyliin. Lisävinkkejä löydät materiaalipankista.

LOKAKUU 2015
1 2 3 4
5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 16 17 18
19 20 21 22 23 24 25
26 27 28 29 30 31

MARRASKUU 2015

JOUULIKUU 2015
1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
26	27	28	29	30	31	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	1	2	3	4	5	6

LEIKKI:

PASSPORT

Siirtolaisten määrä kasvaa maailmassa koko ajan. Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen tarkoituksenaan ansaita elantonsa pysyvästi uudessa maassa. Siirtolaiset ovat ryhmänä hyvin monimuotoinen joukko erilaisia ihmisiä. Siirtolaisia ovat niin turvapaikanhakijat kuin pakolaisetkin, työpaikan ja opintojen perässä matkustavat sekä perheitä perustavat ja yhdistävät. Siirtolaisuuteen liittyy monia haasteita, mutta se tarjoaa myös paljon mahdollisuuksia. Siirtolaisuus rikastuttaa kulttuuria, taloutta ja yhteiskuntaa kokonaisuutena.

MITÄ PASSISI KERTOO SINUSTA?

Kaikilla ihmisillä ei kuitenkaan ole samoja mahdollisuuksia liikkua maansa rajojen ulkopuolelle. Suomalaisella passilla voi matkustaa yli 170 maahan ilman viisumia. Ainoastaan Iso-Britannian ja Ruotsin passeilla voi matkustaa yhtä vapaasti. Suomalainen passi tuo meille aivan erilaiset mahdollisuudet matkustaa kuin monien kehitysmaiden ihmisille. Esimerkiksi Afrikasta Euroopan unionin alueelle pääsyä rajoitetaan monin tavoin. Miksi toisen maan kansalaisilla on laajempi oikeus matkustaa kuin toisilla?

Tämän harjoituksen tarkoituksena on havainnollistaa, kuinka virallinen passi tai matkustusasiakirja vaikuttaa mahdollisuuksiimme liikkua maailmassa ja kuinka eriarvoisessa asemassa ihmiset tämänkin asian suhteen ovat toisiinsa nähden.

Oppilaille jaetaan paperilaput/passit, joissa on erilaisia värilappoja. Osallistujat kiertävät seitsemän liikuntapisteen/valtion välillä. Jokainen liikuntapiste/valtio on symboloitu joillakin passien värilappoilla. Riippuen siitä, mitä värilappoja oppilaalla on omassa passissaan, hän saa osallistua kyseisen liikuntapisteen harjoitukseen. Jos pelaaja menee valtioon, jonka värisymbolia hän ei löydä omasta lapustaan, joutuu hän rajavirkailijan kuulusteluun, jossa vastataan oikein/väärin-väittämiin. Lisävinkit löytyvät materiaaliopankista.

MARRASKUU 2015

1 2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30

JOULUKUU 2015

TAMMIKUU 2016

1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
30	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

LEIKKI:

VALINTA ON SINUN

Vainolla tarkoitetaan perusoikeuksien tahallista ja törkeää epäämistä ihmisryhmän tai yhteisön ominaisuuksien vuoksi. Tätä muistopäivää vietetään etenkin toisen maailmansodan aikaisten vainojen uhrien, mutta myös muiden kansainvaivojen uhrien muistoksi. Jotakin ihmisryhmää saatetaan alkaa vainota etnisyyteen, uskontoon, kieleen, vammaisuuteen tai johonkin muuhun ominaisuuteen perustuen. Vainot saavat usein alkunsa ennakkoluuloista ja peloista, joita poliittiset johtajat alkavat tarkoituksellisesti lietsoa. Kansalaisten mielipiteitä saadaan muutettua negatiiviseen suuntaan korostamalla erilaisuutta, pelottelemalla, vahvistamalla ennakkoluuloja ja huomalla toiselle ryhmälle valheellinen leima.

Muistopäivän avulla lasten ja nuorten tietoutta lisätään kansainvaivoista. Samalla oppilaita aktivoidaan ymmärtämään ihmisarvon ja suvaitsevaisuuden merkitys.

Harjoituksessa on tarkoituksena tuoda esiin se, että monilla on ollut mahdollisuus valita suhtautumisen vaihtoehdot. Rooleja ovat uhrin, toteuttajan, auttajan ja sivustakatsojan. Samat roolit pätevät muun muassa koulukiusauksessa. Osa oppilaita määrätään uhriksi pelialueen keskelle. Muut asettuvat seisomaan salin vapaasti valitulle paikalle ja valitsevat itselleen roolin kolmesta jäljellä olevasta roolista, jonka he itse vain tietävät. Uhrien on tarkoitus päästä keskikymppyrästä pelialueen ulkopuolelle. Matkallaan jokainen uhri kuitenkin kohtaa joko sivustakatsojan, auttajan tai toteuttajan.

"Mikään vääryyden kokemus ei voi koskaan, eikä missään tilanteessa, oikeuttaa loukkaamaan tai vahingoittamaan toista. Ei sanoin eikä tein. Se on aina väärin. Meidän on kunnioitettava myös heitä, jotka ovat kanssamme eri mieltä. Meidän on käytettävä omia oikeuksiamme niin, että samalla kunnioitamme myös toisten oikeuksia. Väärää suvaitsevaisuutta on se, että ei puututa, jos huomaa vääryyttä tapahtuvan. Totuus toimii parhaiten oikeudenmukaisuuden puolustajana."

Presidentti Sauli Niinistö Vainojen uhrien muistopäivänä 2015

JULIUKUU 2015
1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

TAMMIKUU 2016

HELMIKUU 2016
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28 29

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

LEIKKI:

TÄSAN EI KÄY ONNEN LAHJAT

Sosiaalista oikeudenmukaisuutta pidetään arvokkaan elämän edellytyksenä. Se ei kuitenkaan toteudu kaikkialla maailmassa, vaan monilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta elää ilman pelkoa, nälkää tai sairautta. Ihmisiä sorretaan, syrjitään ja heidän mahdollisuutensa hyvään elämään rajoitetaan kohtuuttomasti. Sosiaalisella oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan jokaisen ihmisen mahdollisuutta saavuttaa täysi potentiaalinsa yhteiskunnassa.

Meillä kaikilla on vastuu toistemme sekä maapalomme hyvinvoinnista. Valitettavasti emme ole onnistuneet täyttämään tätä vastuuta riittävän hyvin, sillä maapallon resurssit jakautuvat maailman kaikkien ihmisten kesken hyvin eriarvoisesti ja sen lisäksi ylikulutamme maapallon rajallisia resursseja joka vuosi. Jos kaikki maailman ihmiset kuluttaisivat kuten me täällä Suomessa keskimäärin, tarvitsimme yli kolme maapalloa! Jokapäiväisillä valinnoillamme voimme kuitenkin vaikuttaa tulevien sukupolvien mahdollisuuksiin elää hyvää elämää.

Tämän harjoituksen tarkoituksena on tuoda esille niitä eriarvoisia mahdollisuuksia, joita ihmisillä on eripuolilla maailmaa. Ihmisillä on käytössään erilaisia kulku- ja työvälineitä, minkä vuoksi myös toimintojen lopputulokset poikkeavat toisistaan. Harjoitus havainnollistaa ihmisten erilaisia ja epätasa-arvoisia lähtökohtia tehdä työtä ja saada siitä itselleen elanto.

Kyseessä on viestiharjoitus, jossa kuljetetaan tavaroita paikasta A paikkaan B erilaisilla liikkumistyyeillä. Nämä liikkumismuodot havainnollistavat erilaisen ihmisten mahdollisuuksia liikkua ja tehdä työtä. Lopuksi voidaan vertailla tehdyn työmäärän vaikutusta lopputulokseen. Oppilaat jaetaan neljään ryhmään: köyhiin (sandaalit), pienituloisiin (polkupyörä), keskituloisiin (auto) ja rikkaisiin (lentokone). Oppilaat kulkevat lipi jokaisen ryhmän, jolloin kaikki kokeilevat jokaista liikkumistapaa. Lopuksi tarkastellaan kertyneitä tavarakasoja, mikä ryhmä on tuottanut eniten ja pohditaan miksi.

TAMMIKUU 2016
1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

HELMIKUU 2016

MAALIKUU 2016
1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	1	2	3	4	5	6

LEIKKI:

MONENLAISET IHMISET

Rasismi on vaikea ja monimuotoinen käsite. Rasismiin liittyy aina pelkoa ja tietämättömyyttä jotakin itselle vieraampaa tai tuntematonta kohtaan. Perinteisesti rasismi tarkoittaa ajattelutapaa, jossa ihmiset jaotellaan hyviin ja pahoihin ryhmiin jonkin ulkonäköön liittyvän seikan perusteella, mikä luo negatiivisen, periytyvän leiman. Nykyään rasimisissa korostuvat fyysisten erojen lisäksi kulttuuriset erot. Kulttuurit nähdään muuttumattomina ja ikaikaisina kokonaisuuksina. Usein tietyn kulttuurin alle luetaan ihmiset nähdäänkin samankaltaisina ilman yksilöllisiä eroavaisuuksia, mielipiteitä ja asenteita.

Kaikilla ihmisillä on ennakkoluuloja ja stereotyyppiä eli yleistyksiä muista ihmisistä ja ihmisryhmistä. Yleistäminen on ihmiselle luontainen tapa luokitella asioita ja tietoa eri lokeroihin ja tehdä maailmasta ymmärrettävää. Omat ennakkoluuloiset asenteet muita ihmisryhmiä kohtaan on tärkeä tiedostaa, jotta niitä voi työstää ja pohtia, miksi ajattelen näin? Tiedostamalla omia ennakkoluulojamme ne heikentyvät eivätkä lopulta johda syrjivään toimintaan ja käytökseen.

Hyvää rasisminvastaista viikkoa!

Leikki soveltuu mainiosti alku- tai loppuverryttelyksi. Ohjaaja kertoo monenlaisista ihmisistä samalla havainnollistaen erilaisin liikkumistylein. Samalla muut tekevät perässä. Esimerkiksi osa ihmisistä on hyvin pitkiä, jolloin ohjaaja kävelee varpaillaan, kädet ylhäällä. Rajaamalla alueen tila vähenee ja lapset joutuvat myös väistelemään ja seuraamaan muita kuljijoita. Keksikää lasten kanssa yhdessä erilaisia ihmisiä ja liikkumistylejä.

(Lähde: Maailmankoulu)

MITÄ VIKAA ON RASIMISSA?

Rasismi vahingoittaa koko yhteiskuntaa. Se luo ympärilleen vihameilistä, uhkavaa ilmapiiriä ja pelkoa, josta kärsivät kaikki yhteiskuntamme jäsenet. Rasismien kohteen se asettaa erilleen yhteiskunnasta ja heikentää menestymisen mahdollisuuksia. Menestyäksemme kansainvälistyvässä maailmassa tarvitsemme kielten lisäksi vuorovaikutustaitoja sekä kunnioittavaa ymmärrystä erilaisista tavoista ja toimintakulttuureista. Niiden oppiminen edellyttää avointa asennoitumista moninaisuuteen.

(Lähde: SPR, Ei Rasismille -kampanja)

HELMIKUU 2016
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28

MAALISKUU 2016

HUHTIKUU 2016
1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
29	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

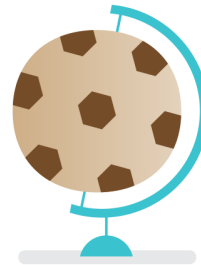
LEIKKI:

ERILAISET OLYMPIALAISET

Liikunta on nykypäivänä yleisesti tunnustettu voimavara ja työkalu kehityksen ja rauhan saavuttamiseksi kaikkialla maailmassa. Liikunnan ja urheilun avulla on saatu ratkaistua monenlaisia erimielisyyksiä ja jopa sotia eri kansojen ja maiden välillä. Erilaiset ihmiset huomaavat yllättäen samankaltaisuutensa, kun he yhteistyön kautta pyrkivät tuomaan joukkueensa voittoon.

Liikuntaa onkin usein kuvattu kansainväliseksi kieleksi, joka ylittää niin kulttuuriset, uskonnolliset, kuin maantieteelliset rajat ja luo yhteyden maiden, ihmisten, kulttuurien ja uskontojen välille. Tämän tyyppisiä tapahtumia ovat muun muassa suuret kansainväliset urheilukilpailut kuten olympialaiset, mutta yhtä lailla pienen kylän ainoalla urheilukentällä kokoontuva ihmisjoukko voi saada paljon positiivista kehitystä aikaan elinympäristönsä kohentamiseksi, kun he järjestävät siellä talkoovoimin liikuntatapahtuman, jonne kaikki ovat tervetulleita.

Olympialaiset kuvaavat reilun pelin henkeä ja yhteenkuuluvuutta. Joten mikä sen parempi tapa viettää urheilun, rauhan ja kehityksen päivää kuin yhteistuumin tehtävät kisailut olympialaisten hengessä. Oppilaiden kanssa on tarkoitus keksiä kaikenlaisia yhteishenkeä kohottavia tehtäviä eri lajeiksi Lajeina voi olla esimerkiksi haaksirikkoautunutta lautta, veden kuljetus tai ravikisat. Materiaalipankista löydät lisäohjeita ja hauskoja esimerkkejä eri lajeista.

JALKAPALLO RAUHAN VÄLINEENÄ

Länsi-Afrikassa sijaitseva Norsunluuranikko oli vuonna 2005 sisällissodan kourissa. Silloin maan tunnetuin tähtipelaaja, Chelsea maalityykki Didier Drogba päätti vaatia voitokkaan MM-karsintaottelun jälkeen maajoukkuevereidensa kanssa rauhaa sotilasjohtajilta.

Jakautunut kansakunta yhdistyi maajoukkueensa taakse ja lopulta rauhansopimus allekirjoitettiin vuonna 2007. Tätä sopimusta lujittaakseen maajoukkue päätti Drogban johdolla pelata seuraavan ottelunsa keskeillä taisteluiden runtelemaa Bouaken kaupunkia.

MAALISKUU 2016

1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

HUHTIKUU 2016

TOUKOKUU 2016

1 2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	1

LEIKKI:

Kulttuurien moninaisuutta koskevassa yleismaailmallisessa julistuksessa (UNESCO) korostetaan, että ihmisten moninaisuus on maailmassa yhtä tärkeää ihmiskunnalle kuin luonnon moninaisuus on luonnolle. Kulttuurinen moninaisuus ilmenee eri ryhmien ja yhteiskuntien ainutlaatuisuudesta ja moninaisuudesta, joista ihmiskunta koostuu. Kulttuuri on muodoltaan erilaista eri aikoina ja eri paikoissa. Kulttuuri myös muuttuu jatkuvasti. Suomessakin asuu monenlaisia ihmisiä hyvin erilaisin taustoin. Suomalaisuutta on monenlaista ja vain jokainen itse tietää ja määrittelee sen kuka hän on ja mihin ryhmiin hän kokee tai ei koe kuuluvansa. Jokaisella on oikeus rakentaa oma identiteettinsä: kuka minä olen. Yhä useammin henkilö voi kokea olevansa samanaikaisesti yhtäläillä suomalaisen, tansanianlainen ja kreikkalainen.

Kasvavan maahanmuuton myötä on hyvin tärkeää että jokainen yhteiskuntaamme kuuluva ihminen kootuu uuteen yhteiskuntaan eli löytää paikkansa siinä saaden samalla säilyttää ja toteuttaa omaa kulttuuriperimäänsä oli se sitten minkälainen tahansa.

KUKA MINÄ OLEN?

– ROOLILEIKKI

Leikissä jokainen oppilas eläytyy jonkun kuvitellun ihmisen rooliin. Jokaiselle jaetaan yksi roolilappu. Sali jaetaan kolmeen osaan ja keskiviivalla on "en tiedä" alue, toinen pää salista ilmaisee vastausta "kyllä", toinen salin pää vastausta "ei". Aloitus keskiviivalta. Ohjaaja sanoo erilaisia väittämiä ja oppilaat joutuvat miettimään, että mitä heidän roolihahmons vastaisi ja juoksevat sen mukaiseen päättyyn. Jos oppilas jää keskelle "en tiedä-alueelle", vastausta pohditaan yhdessä, jotta lopulta jokainen on päässyt jompaankumpaan päättyyn. Materiaalipankista löytyvät väittämät tulee sovittaa oppilasryhmän tasoon sopiviksi.

HUHTIKUU 2016
1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

TOUKOKUU 2016

KESÄKUU 2016
1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

LEIKKI:

Etenkin Itä-Aasiassa eläinten ruhon osilla uskotaan olevan voimakkaita, parantavia ominaisuuksia sekä onnea tuovaa voimaa, minkä vuoksi niistä ollaan valmiita maksamaan omaisuuksia. Tämän takia sarvikuonon sarvi, norsunluu ja tiikerin käpälät ovat osa salametsästysbisnestä, josta on tullut huume- ja asekaupan veroista rahaliikennettä. Suurin osa tästä laittomasta kaupasta käydään Afrikan ja Aasian manterten välillä. Suurimpia summia ei suinkaan kääri metsästäjät tai lopputuotteen myyjät Afrikassa vaan rikollisliigat Aasiassa. Bisneksistä hyötyvät myös toimintaa tukevat virkamiehet. Metsästäjälle jäävä pieni rahasumma on kuitenkin paikalliseen tulotason nähden merkittävä ja houkuttelee siksi huonossa taloudellisessa tilanteessa eläviä maaseudun asukkaita osallistumaan metsästyksen.

Salametsästäystä vastaan löytyy kuitenkin keinoja. Vaihtoehtoisten elinkeinojen tarjoaminen salametsästäjille, kestävä matkailun edistäminen, kansainvälisiin sopimuksiin vaikuttaminen ja korruption kitkeminen ovat esimerkkejä keinoista salametsästyksen vähentämiseksi.

SARVIKUONOT, SUOJELIJAT JA SALAMETSÄSTÄJÄT

Leikissä lapset oppivat eläinten suojelusta erilaisen roolien ja toiminnan avulla. Osallistujat jaetaan kolmeen ryhmään: sarvikuonoihin, suojelijoihin ja salametsästäjiin. Leikissä salametsästäjät yrittävät napata sarvikuonoja heittämällä pehmoaloja. Samalla suojelijat pyrkivät pelastamaan ja siirtämään mahdollisimman monta sarvikuonoa turvalliselle alueelle. Suojelijat sekä sarvikuonot väistelevät pehmoaloja. Leikin aikana taustoitetaan eri rooleja ja lopuksi pohditsellaan lasten kanssa eläinten olojen parantamista.

SALAKAUPPA TUOTTAÄ JÄTTITULOJA

Harvinaisten eläinten ruumiinosat voivat kirjaimellisesti olla kultaakin kalliimpia.

Vuonna 2014 kullan hinta oli noin 30 000 euroa kilolta, kun sarvikuonon sarvi maksoi Aasiassa peräti 50 000 euroa per kilo.

Norsunluu maksoi noin 2000 euroa kilolta, mutta hinta tulee todennäköisesti nousemaan, kun maailman norsunkanta hupenee. Tilanne on hyvin vakava, sillä vuosina 2010-2012 surmattiin pelkästään Afrikassa yli 100 000 norsua.

Toukokuu 2016

1
2
3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30 31

KESÄKUU 2016

Heinäkuu 2016

1 2 3
4 5 6 7 8 9 10
11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	1	2	3

18.7

NELSON MANDELA -PÄIVÄ

LEIKKI:

ONKO SINULLA?

Apartheid oli laillistettu rotuerotteluun perustuva järjestelmä Etelä-Afrikassa, jossa sen kansalaiset jaotettiin neljään ryhmään ihonväriin perustuen: mustiin, värillisiin, intialaisiin ja valkoisiin. Apartheidin juuret ulottuvat pitkälle historiaan, mutta sen varsinaisen toteuttamisen alkoi vuonna 1948 ja jatkui aina 1990-luvun alkupuolelle. Valkoista ryhmää edustanut ja rotusortoa harjoittanut Kansallispuolue syrji valtion laillistamin keinoin kaikkia muita ryhmiä.

Nelson Mandela oli Etelä-Afrikan rotusorron vastaisen taistelun keulakuva. Hän kuoli 95-vuotiaana joulukuussa 2013. 18. heinäkuuta on Mandelan syntymäpäivä ja ensimmäistä Nelson Mandelan päivää vietettiin vuonna 2014. Nelson Mandela vietti 27 vuotta elämästään vankilassa poliittisen aktiivisuutensa vuoksi apartheidin aikana. Vapauduttuaan vankilasta hän jatkoi työtään kohti demokratiaa. Vuonna 1993 Mandela sai Nobelin rauhanpalkinnon ja seuraavana vuonna hänestä tuli Etelä-Afrikan presidentti ensimmäisten vaalien jälkeen, jossa äänioikeus oli kaikilla täysi-ikäisillä ihonväriin katsomatta. Presidentti Mandela uskoi vahvasti liikunnan ja urheilun yhdistävään ja rajoja ylittävään voimaan.

Leikki havainnollistaa, miten kummallisin ja älyttömmin perustein ihmisiä voidaan luokitella ja eriarvoistaa. Oppilaita kannustetaan pohtimaan, onko tällaisissa erotteluissa järkeä ja millaisia seurauksia niiden toteuttamisella voi olla esimerkiksi yksilölle. Leikissä korostuu yhteistyön merkitys ja toisten ihmisten hyväksyminen ja kunnioittaminen.

Leikki on kolmiosainen: ensin erotellaan henkilöitä kyllä ja ei vastauksien perusteella (esim. silmien värin perusteella). Toisessa vaiheessa osallistujien täytyy nopeasti muodostaa 3 - 4 henkilön ryhmä siten, että kaikkien ryhmäläisten vastaus esitettiin kysymyksiin olisi erilainen (kysymys vaikkapa harrastuksesta). Lopuksi jokainen ryhmä luo opettajan ohjeiden mukaisen olennon, jolla on maassa esim. neljä jalkaa, kaksi kättä ja kolme polvea ja yksi neni.

MITEN APARTHEID NÄKYI ARJESSA?

Kaikki maa-alueet määriteltiin ihonväriin perustuvan luokittelun mukaan, eivätkä eri luokkiin kuuluneet saaneet asua eri alueilla. Myös avioliitot oli kielletty eri luokkiin kuuluvien ihmisten välillä.

Vuodesta 1953 lähtien myös kaikki julkiset tilat ja palvelut eriteltiin ihonväriin perusteella. "Mustaksi" luokiteltu henkilö ei esimerkiksi voinut käyttää "valkoisille" tarkoitettuja kouluja, puistonpenkkejä, hiekkarantoja tai odotustiloja. Myös muiden kuin valkoisten poliittisia vapauksia ja liikkumista rajoitettiin. Etenkin mustia kohtaan käytettiin myös väkivaltaa ja kidutusta.

KESÄKUU 2016
1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30

HEINÄKUU 2016

ELOKUU 2016
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28
29 30 31

MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIikko	TORSTAI	PERJANTAI	LAUANTAI	SUNNUNTAI
27	28	29	30	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

MATERIAALIPANKKI:

Tutustu:

www.liike.fi/globalikasvatus

Palauta:

<https://fi.surveymonkey.com/s/RZ39V8L>

Liiken Instagram:

@liikefinland tai #liikefinland

Haaga-Helia

TUETTU LIUKOMINISTERIÖN
KEHITYSYSTEIVÄKÄIN

LIIKUNNAN GLOBAALIKASVATUSKALENERI 2015-2016

MATERIAALIPANKKI

Sisälllys

Elokuu: 19.8 HUMANITAARISUUDEN PÄIVÄ	2
Leikki: PARIPARKOUR	2
Syyskuu: 8.9 LUKUTAIDON PÄIVÄ	4
Leikki: MAAPALLON YMPÄRI	4
Lokakuu: 16.10 RUOKAPÄIVÄ	6
Leikki: PIENVILJELIJÄN POLKU	8
Marraskuu: 19.11 VESSAPÄIVÄ	11
Leikki: VESSAHIPPA	11
Joulukuu: 18.12 SIIRTOLAISUUDEN PÄIVÄ	13
Leikki: PasSPORT	14
Tammikuu: 27.1 VAINOJEN UHRIEN MUISTOPÄIVÄ	18
Leikki: VALINTA ON SINUN	21
Helmikuu: 20.2 SOSIAALISEN OIKEUDENMUKAISUUDEN PÄIVÄ	22
Leikki: TASAN EI KÄY ONNEN LAHJAT	22
Maaliskuu: 1.3 RASISMINVASTAINEN PÄIVÄ	24
Leikki: MONENLAISET IHMISET (maailmankoulu.fi)	25
Huhtikuu: 6.4 URHEILUN, RAUHAN ja KEHITYKSEN PÄIVÄ	26
Leikki: ERILAISET OLYMPIALAISET	27
Toukokuu: 21.5 KULTTUURIENMONINAISUUDEN PÄIVÄ	28
Leikki: KUKA MINÄ OLEN? -roolileikki	29
Kesäkuu: 5.6 YMPÄRISTÖPÄIVÄ	
Salametsästys ja laitton kauppa	32
Leikki: SARVIKUONOT, SUOJELIJAT JA SALAMETSÄSTÄJÄT	33
Heinäkuu: 18.7 NELSON MANDELA -päivä	35
Leikki: ONKO SINULLA?	36

Elokuu: 19.8 HUMANITAARISUUDEN PÄIVÄ

Mitä humanitaarisuus tarkoittaa ja minkä vuoksi humanitaarisuuden päivää vietetään? Humanitaarisuus viittaa hyvän tekemiseen. Humanitaarinen toiminta on siis ennen kaikkea auttamista. Humanitaarisella työllä tarkoitetaan yleisimmin kriisitilanteissa tehtävää työtä, jolloin ihmisiä pyritään auttamaan eri tavoin tarjoamalla hädän keskelle joutuneille ihmisille ruokaa, suojaa ja turvaa. Tällaisia toimijoita ovat muun muassa Punainen risti, Plan ja Fida jotka lähettävät työntekijöitensä kriisialueille auttamaan ihmisiä hädässä. Humanitaarisuuden päivää vietetään kaikkien humanitaarista toimintaa edistävien tahojen muistoksi ja kunnioittamiseksi.

Näkökulma:

Messengers of Humanity / Humanitarian Heroes

Humanitaarinen toiminta voi kuitenkin olla myös jotain paljon arkisempaa, osa jokapäiväistä elämää, toisista välittämistä ja avun tarjoamista yksinäiselle, surulliselle, kiusatulle tai sairaalle.

Leikki: PARIPARKOUR

Materiaalit & Varusteet: Erilaisia esteitä parkour-rataa varten (tuolit, pöydät, puomit, patjat, palikat, puolapuut). Ulkona tehtäessä kannattaa hyödyntää pihalla jo olevia elementtejä kuten penkkejä, liukumäkiä ja telineitä. Varaa jumppamattoja esteitä ennen, jotta osallistujat osaavat varautua tulevista esteistä. Liinoja, joilla saadaan peitettyä silmät.

Tavoite: Tavoitteena on kehittää yhteistyötä ja luottamusta toiseen. Silmät sidottuina voidaan samaistua näkökyvyttömään henkilöön. Auttajan roolissa opitaan toisen huomioimista ja avun antamista.

Ohjeet: Aluksi valmistellaan rata yhdessä oppilaiden kanssa. Pyrkikää luomaan radalle erilaisia liikkumismuotoja: kiipeilyä, hyppyjä, konttaamista, kierimistä, tasapainoilua. Muodostakaa parit. Aluksi jokainen pari tutustuu rataan käymällä sen yhdessä läpi ja painaen samalla muistiin esteitä ja niiden järjestystä. Tämän jälkeen parit kulkevat rataa erilaisin ohjein:

- Toinen pareista sulkee silmänsä, jolloin toisen täytyy auttaa neuvomalla ja ohjaamalla pariaan. Molemmat voivat puhua. Kierroksen jälkeen vaihto.
- Toinen pareista edelleen silmät kiinni, mutta nyt kumpikaan ei saa puhua, jolloin etenkin avustajan täytyy ohjata koskettamalla. Kierroksen jälkeen vaihto.
- Molemmat pareista sulkevat silmänsä ja kulkevat radan läpi auttamalla toinen toisiaan puhumalla ja ohjaamalla
- Lopuksi molemmat ovat silmät kiinni eivätkä saa puhua

Rataa tehtäessä huomioidaan turvallisuus, sillä sen on oltava silmät kiinni myös turvallinen. Korostetaan parityöskentelyn tärkeyttä ja toisen huomioimista. Liinujen sijaan kannattaa käyttää myös silmälaseja, mitkä ovat tehty vastaamaan heikkonäköisten näkömaailmaa.

Syyskuu: 8.9 LUKUTAIDON PÄIVÄ

Lukutaito on koulutuksen edellytys. Lukutaidon puute asettaa ihmiset hyvin epätasa-arvoiseen asemaan yhteiskunnassa, sillä tällöin henkilö jää vaille tärkeää tietoa ja valtaa ohjata omaa elämäänsä. Maailmassa on edelleen noin 781 miljoonaa lukutaidotonta. Lukutaito on myös tasa-arvo kysymys, sillä suurin osa maailmanlukutaidottomista on tyttöjä ja naisia. Monissa maissa ja kulttuureissa tyttölapsi joutuu väistymään veljensä tieltä koulupaikkojen jaossa, kun perheellä ei ole varaa kouluttaa kaikkia lapsiaan ja tyttöjen katsotaan olevan tärkeämpi voimavara kotona auttamassa.

<http://www.unric.org/fi/paeaesihteerin-lausunnot-ja-viestit/12085><http://www.unric.org/fi/paeaesihteerin-lausunnot-ja-viestit/12085>

Lukutaito ja kokonaisvaltainen terveys

Lukutaidolla on myös vahva yhteys terveyteen ja mahdollisuuteen saada paikkansapitävää tietoa koskien omaa terveyttään ja sen ylläpitämistä. Lukutaito ei tietenkään edistä vain yksilön terveyttä, vaan koko perheen ja yhteiskunnan.

Leikki: MAAPALLON YMPÄRI

Materiaalit & Varusteet: Yksi pallo rinkiä kohden

Tavoite: Eri maiden nimien harjoittelu pallopelin merkeissä

Ohjeet: Asettukaa seisomaan puolikaareen tai rinkiin. Aluksi ohjaaja valitsee vapaaehtoisen aloittamaan keskellä maailmanmatkaajana. Maailmanmatkaaja miettii alkuun jonkin maan nimen (esim. Tansania). Tämän jälkeen hän sanoo ensimmäisen kirjaimen maan nimestä ja heittää pallon ensimmäiselle ringissä/kaarella olevalle. Tämä yrittää arvata maan nimen ja heittää pallon takaisin maailmanmatkaajalle. Jos arvaus ei mennyt oikein, maailmanmatkaaja kertoo seuraavan kirjaimen nimestä ja heittää pallon seuraavalle. Tätä jatkuu niin pitkään kunnes joku arvaa maan nimen. Kun oikein arvannut henkilö heittää pallon takaisin maailmanmatkaajalle, tämä heittää pallon ilmaan ja huutaa maan nimen tai esim. "napakymppi". Tämän jälkeen oikein arvannut ottaa pallon ja muut juoksevat karkuun. Pallon saadessaan kiinni, tämä huutaa seis ja silloin kaikkien on pysähdyttävä. Jos pallon nappaa saa suoran kopin, hänellä on käytettävissä neljä askelta

muutoin kolme. Sen jälkeen nappaaja yrittää heittää jotakin osallistujaa pehmeällä pallolla. Osuessaan nappaaja saa päättää meneekö keskelle vai ei. Ohi heittäessään heiton kohde saa päättää. Ohjaajan kannattaa hyödyntää maailmankarttaa tai listaa maan nimistä. Kirjainten luettelon sijaan arvuuttelija voi antaa myös sanallisia vihjeitä tai esittää pantomiimia. Maiden nimien sijaan voidaan myös arvuutella esimerkiksi eläimiä, urheilulajeja tai kaupunkeja.

Sopivana vaihtoehtona nuoremmille kannattaa kokeilla leikkiä liittyen Vuosituhannen tarinoihin (UM 2007).

Leikki: Tarinointia ja toimintaa

Opettaja valitsee jonkin tarinan Vuosituhannen saduista esim. Tittamari Marttisen Pulpettiporukka (ulkoministeriö 2007), jota lukee ääneen oppilaille. Opettaja päättää, että aina tietyn sanan kohdalla oppilaiden täytyy tehdä jotain tiettyä liikettä. Esim. aina ”ja-sanana” kuullessaan täytyy hyppiä, aina ”kun-sanana” kuullessaan täytyy istua nopeasti lattialle ja nousta ylös, aina ”vaan-sanana” kuullessaan täytyy napata kaveria käsistä ja pyöriä ympäri. Tässä esimerkkejä sanoista ja liikkeistä:

• että x 8	istumaan nousu
• koulu x 17	ylävitonen kaverin kanssa
• ihana x 3	halaa itseäsi
• lukea ja kirjoittaa x 2	selinmakuulle ja ylös
• polttopallo x 2	haaraperushyppy
• kynä x 3	venytä itsesi mahdollisimman pitkäksi
• mutta x 3	syväkytky
• tempurata x 2	vapaavalintainen hyppy
• välitunti x 3	pikaspurtti paikallaan
• kiipeillä x 3	kosketa vastakkaisella kädellä varpaitasi
• ilmapallo x 2	piirrä molemmilla käsillä isoa ympyrää

Vuosituhanen sadut löytyy osoitteesta:

<http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15835&contentlan=1&culture=fi-FI>

Lokakuu: 16.10 RUOKAPÄIVÄ

Näkökulma:

Maanviljely kehitysmaissa

On arvioitu, että jopa 80% Aasian ja Saharan eteläpuolisen Afrikan kulutetusta ruoasta on tuotettu pientiloilla. Moni viljelijä elääkin käytännössä kädestä suuhun, ja mahdollista ylituotantoa on vaikea kaupata pitkien välimatkojen ja huonojen teiden vuoksi.

Ruokaturva

Ruokaturvan määritelmän mukaan "ruokaturva toteutuu, kun jokaisella on kaikkina aikoina saatavillaan terveeseen ja aktiiviseen elämään tarvitsemansa ravinto ja sen hankkimiseen ja tuottamiseen tarvittavat voimavarat". Ruokaturva koostuu paitsi ruoan saatavuudesta myös siitä, että ihmisillä on varaa hankkia ruokaa. Suurin osa tästä väestöstä on riippuvaisia maanviljelystä saamastaan toimeentulosta. Maanviljely on kuitenkin haavoittuvaista: tuotannon edellytykset ovat heikot, koska sodat tai konfliktit saattavat ajaa ihmiset kodeistaan ja pelloiltaan, vaikeat sääolosuhteet pilata tai tuhota sadot, tai alueella ei ole markkinoita joille viedä tuotteita myytäväksi tai joilta ostaa ruokaa.

Maaseudun ongelmia ovat myös koulujen ja terveyspalvelujen vähyys, huonot tiet tai liikenneyhteyksien puute kokonaan. Väestö on usein huonosti koulutettua, luku- ja kirjoitustaidotonta. Väestönkasvu on nopeaa. Monessa kylässä puuttuvat sähköt, käymälät ja puhdas juomavesi. Maaseudulla jäädyään usein osattomiksi maan muusta kehityksestä. Erot maaseudun ja kaupunkien kehityksessä ja elintasossa ovatkin viime vuosien aikana kasvaneet.

Ruokaturvaan kuuluu hyvälaatuisen, monipuolisen ja riittävän ravinnon saanti. Hyvä ravitsemus on tärkeä tekijä terveyden ja hyvinvoinnin kannalta läpi elämän. Hyvän ravitsemuksen saavuttamisessa keskeistä on monipuolinen ruokavalio, joka sisältää riittävästi energiaa, proteiineja, vitamiineja ja kivennäisaineita.

Aliravittu ihminen ei saa riittävästi ruokaa ja/tai se on koostumukseltaan väärää. Aliravitsemuksessa voidaan

Tiesitkö, että:

- Yli 800 miljoonaa ihmistä kärsii tänäkin vuonna aliravitsemuksesta.
- Aliravitsemus on maailman suurin terveysriski, suurempi kuin AIDS, malaria ja tuberkuloosi yhteensä.
- Vakavasti aliravittu alle 5-vuotiaan lapsen käsivarren ympärysmitta on vain 12,5cm Mikä on sinun mittasi?
- Vain 8 % maailman nälkéisistä elää kriisialueilla, kuten sodan tai luonnonkatastrofin keskellä.

erottaa eri muotoja: pitkäaikainen (krooninen) aliravitsemus, akuutti aliravitsemus ja tietyn ravintoaineen aiheuttama puutostila.

Puhuttaessa nälkä-ongelmasta ja ruokaturvasta, tiedotusvälineissä huomioidaan usein vain akuutti aliravitsemus. Suurin osa maailman väestöstä kärsii kuitenkin kroonisesta aliravitsemuksesta, jonka vaikutukset etenkin lapsiin eivät korjaudu välittömästi ravinnon saannin normalisoiduttua.

Toisinaan ruokaa voi olla saatavilla riittävästi maatasolla, mutta se jakaantuu epätasaisesti eri alueiden, väestöryhmien tai kotitalouksien sisällä. Kotitalouksien sisällä aikuiset voivat toisinaan olla hyvin ravittuja, mutta lapset aliravittuja. Usein onkin kysymys siitä, että muut tekijät, kuten esimerkiksi ruokaan ja ravitsemukseen liittyvät tiedot ja taidot, ajankäyttö, puutteellinen vesi- ja hygieniahuolto sekä terveyspalvelut, vaikuttavat siihen, että aliravitsemus on yleistä ruoan saatavuudesta huolimatta.

Kun ruokaturvaa ja ravitsemusta pyritään parantamaan, on ruoan määrän ja laadun lisäksi tärkeää kiinnittää huomiota muihin aliravitsemuksen syihin kuten moniin tauteihin, riittämättömään huolenpitoon, riittämättömiin terveyspalveluihin, likaiseen veteen ja huonoon sanitaatioon.

Leikki: PIENVILJELIJÄN POLKU

Materiaalit & Varusteet: Sekuntikello, erilaisia esteitä kulkureitille

Tavoite: Tämä harjoitus antaa mahdollisuuden kokea joitakin niistä haasteista, joita kehitysmaiden maanviljelijät kokevat ja kohtaavat työssään. Oppilaat oppivat tässä vakava-aiheisessa roolipelissä korruption, kuivuuden, sairauksien ja muiden yllättävien vastoinkäymisten vaikutuksista pienmaanviljelijöiden arkeen ja elinolosuhteisiin. Koituvatko sisällissota, kuivuus, luonnonkatastrofi, tulvat tai sairaudet perheen kohtaloksi vai onnistuuko perhe haasteellisista olosuhteista huolimatta viljelemään riittävästi ruokaa perheelleen ja myytäväksi, jotta he saavat myös rahaa esimerkiksi ostaakseen lääkkeitä ja materiaaleja talonsa korjaamiseen.

Ohjeet:

Jaa oppilaat 5 – 7 hengen ryhmiin, joista jokainen edustaa tansanialaista perhettä. Perheen tehtävänä on viljellä maatilkkuaan ja elättää sillä perheensä. Viljelyn lisäksi perhe saa tuloja isän työstä tiilipajalla. Perheellä on myös eläimiä: kolme vuohia ja kuusi kanaa, joista perhe saa maitoa ja munia, tarvittaessa myös lihaa. Oppilaat eläytyvät leikissä perheenjäsenten arkiaskareisiin, joita havainnollistavat erilaiset liikkumismuodot. Lisäksi leikissä on ideana, että perheet pyrkivät viljelemään maataan ja turvaamaan toimeentulonsa mahdollisimman onnistuneesti. Onnistuminen määräytyy sen mukaan kuinka tarkasti ryhmä (perhe) pystyy yhdessä kulkemaan tietyn radan, tietyllä tyylillä 60 sekuntiin. Ryhmille jaetaan pisteitä sen mukaan, kuinka tarkasti he pystyvät arvioimaan minuutin pituuden, kellon käyttäminen tai ääneen laskeminen on kiellettyä.

Roolit:

Isä Juma (36v.): Käyn tiilipajalla töissä, josta tienaan kaksi euroa päivässä eli 4000 Tansanian shillinkiä. Teen töitä aamuseitsemästä iltaviiteen eli lähes koko valoisan ajan päivästä. Työ on hyvin fyysistä ja taukoja meillä on vähän. Minua harmittaa, etten voi viettää enemmän aikaa perheeni kanssa.

Isoäiti Bibi (63v.): Olen iloinen, että saan elää perheeni kanssa ja näen lapsenlapsieni kasvavan, vaikka he joskus väsyttävätkin minut ainaisilla tarpeillaan ja motkotuksillaan. tarvitsee radan suorittamiseen aina apua, sillä hän liikkuu jo vaivalloisemmin. Yhden muun perheenjäsenen on aina

Äiti Amina (30v.): Olen kotona lasten kanssa ja päiväni kuluvat suurimmaksi osaksi peltotöissä, sillä mieheni on töissä tiilipajalla. Kotona on paljon työtä, päivittäin täytyy myös kantaa vettä, kerätä polttopuuta ruoanlaittoa varten, valmistaa ruokaa, ruokkia ja hoitaa eläimet sekä

Poika Selemani (10v.): Olen ala-asteen 4. luokalla. Koulussamme on yhteensä 100 oppilasta ja minun luokassa ovat yhdessä kaikki 4. – 6. luokkalaiset, koska opettajia ja luokkia on liian vähän. Ala-aste on kaikille lapsille maksuton, mutta minulla täytyy olla koulupuku, siniset housut ja valkoinen paita sekä koulutarvikkeet.

Tytär Siri (14v.): Olen kotona äitini apuna, vaikka haluaisin mennä yläkouluun. Tällä hetkellä vanhemmillani ei ole varaa lähettää minua kouluun, sillä yläkoulu on maksullinen eikä meidän kylämme lähellä ole tyttöjen yläkoulua, vaan lähin sisäoppilaitos sijaitsee sadan kilometrin päähän. Pärjäsin ala-asteella hyvin ja suoritin loppukokeet hyvin arvosanoin. Haaveilen sairaanhoitajan ammatista. Autan äitiäni kotona pienempien sisarusten hoidossa ja muissa kodin arkiaskareissa, kuten eläinten ruokkimisessa, ruoanlaitossa ja peltotöissä, veden ja polttopuun

Poika Mudi (2v.): Olen vilkas ja iloinen pikkupoika. En jaksa kävellä pitkiä matkoja ja usein siskoni ja äitini kantavat minua selässään. on vielä pieni ja väsy helposti, joten häntä on kannettava osa matkasta. (opettaja määrittelee matkan pituuden.)

Tytär Twaiba (4v.): Leikin kotona ja viihdytän pikkuveljeäni/mummoani erilaisilla hassutteluleikeillä. Minusta on hauskaa jahdata kanoja kotipihalla, vaikka äiti ja Siri aina kieltävät minua

Leikissä perheet lähtevät kulkemaan osoitetun radan läpi liukuvassa järjestyksessä, jolloin opettajalle jää aikaa antaa ohjeet jokaiselle ryhmälle aina alku-/maalipisteessä. Radan kulkeminen kuvaa yhden kuukauden mittaista aikaa, todellisuudessa ryhmä yrittää arvioida, että he kulkisivat radan mahdollisimman tarkalleen yhdessä minuutissa kaikki yhdessä. Se kuinka tarkalleen oppilaat onnistuvat arvioimaan ajankulua määrittelee sen kuinka onnistuneesti sato tuottaa. Ryhmä saa pisteitä seuraavasti:

15s tarkkuudella	1 piste
10s tarkkuudella	3 pistettä
5s tarkkuudella	5 pistettä
3s tarkkuudella	7 pistettä
tasan	10 pistettä

Pisteillä ryhmä voi ostaa viljeltäviä kasveja vehnää ja maissia. Se ryhmä joka, onnistuu kiertämään rataa pisimpään voittaa. Pelistä tippuu pois, kun pisteet loppuvat niin ettei pisteillä voi enää ostaa mitään viljeltävää.

Marraskuu: 19.11 VESSAPÄIVÄ

Näkökulma: Perussanitaation merkitys ihmisten elämässä. Kuinka voimme täällä edesauttaa esimerkiksi puhtaan veden kulutuksen säätelyä pienillä arkisilla teoilla.

2,5 miljardia ihmistä elää perussanitaation puutteessa eli ilman vessaa, suihkua ja puhdasta vettä. Puutteellisen sanitaation yksi tavallisimmista seurauksista on ripuli, johon kuolee vuosittain 1,8 miljoonaa ihmistä. Erityisesti pienille lapsille ja vanhuksille ripuli voi olla kohtalokas sairaus.

Slummeissa ongelmat kulminoituvat, sillä suuri joukko ihmisiä asuu pienessä tilassa ilman vessoja. Slummien olot ovat muutenkin epäinhimilliset ja asuinolosuhteet kaikilla tavoin huonot. Rakennukset ovat huonokuntoisia ja heikkorakenteisia, jolloin sateet, tulvat ja myrskyt huuhtovat ne helposti mennessään ja heikentävät ihmisten elinmahdollisuuksia entisestään.

Vessojen puute kouluissa on myös yksi suuri tekijä tyttöjen huonommissa mahdollisuuksissa käydä turvallisesti koulua. Tytöt eivät esimerkiksi vessojen puutteen takia voi tulla kuukautisten aikana kouluun. Vessojen puute saattaa myös altistaa tytöt seksuaaliselle väkivallalle, koska he eivät voi käydä vessassa kotonaan.

VIDEO: Kenian slummien vesikriisi (Englanti/Swahili):

https://www.youtube.com/watch?v=3jYr8MFTXrM&feature=channel_page

Leikki: VESSAHIPPA

Materiaalit & Varusteet: Muutama liivi hipoille, kuvia erilaisista vessoista

Tavoite: Vauhdikkaassa hipassa tutustutaan erilaisiin vessoihin

Ohjeet: Hipat jahtaavat muita leikkijöitä rajatulla alueella. Kiinniotetut esittävät erilaisia vessoja tai käyvät pelastus tapahtuu käymällä ”vessassa”. Joka kierrokselle voidaan päättää asento/uusi vessa. Voit soveltaa leikkiä erilaisin liikkumistylein Alla kuvat eri vessoista sekä ohjeet pelastamiseen:

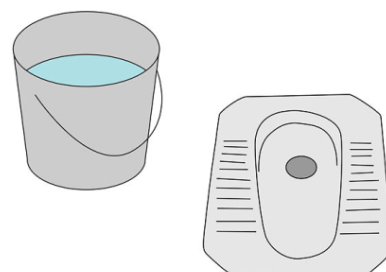
Länsimaalainen vessa

Kiinniotettu on polviasennossa, siten että toiselle polvelle on helppo istuutua. Kiinniotettu pitää edessä olevan polven puoleista kättä vaakatasossa. Pelastus tapahtuu siten että pelastaja istuu kiinniotetun polvelle ja painaa vaakatasossa olevan käden alas, kuten vetäisi vessan.

Arabialainen vessa

Kiinniotettu menee syväkykkyyyn. Pelastaminen tapahtuu heittämällä kuvitellusta ämpäristä vettä kiinniotetun alle tai vetämällä kiinniotetun yläpuolella olevasta ”narusta”

Kuivakäymälä

Kiinniotettu menee jälleen polviasentoon. Pelastaja istuu kiinniotetun polvelle, mutta vessan vetämisen sijaan hän heittää huussikuiviketta pönttöön.

Joulukuu: 18.12 SIIRTOLAISUUDEN PÄIVÄ

Näkökulma:

Passi = PasSPORT

Siirtolaisuus koetaan usein yhteiskunnassamme suurena haasteena. Siirtolaisten määrä kuitenkin lisääntyy maailmassa koko ajan ja siirtolaiset ovat ryhmänä hyvin monimuotoinen joukko erilaisia ihmisiä, jotka ovat lähteneet syntymämaastaan hyvin erilaisista syistä. Siirtolaisia ovat niin turvapaikan hakijat kuin pakolaisetkin, työpaikan ja opintojen perässä matkustavat sekä perheitä perustavat ja yhdistävät. Vaikka siirtolaisasioiden hoitaminen koetaankin monella tapaa haasteellisena, tarjoaa ihmisten liikkuvuus paljon mahdollisuuksia. Siirtolaisuus rikastuttaa kulttuuria, taloutta ja yhteiskuntaa kokonaisuutena. Kaikilla ihmisillä ei kuitenkaan ole samoja mahdollisuuksia liikkua erityisesti maansa rajojen ulkopuolelle. Suomalaisella passilla voi matkustaa melko huolettomasti ja rajattomasti, viisumin voi tarvittaessa ostaa maan rajalta ilman sen kummempia hankaluuksia tai ongelmia. Suomalainen passi onkin siis melkoinen etuoikeus verrattuna niihin matkustusmahdollisuuksiin mitä esimerkiksi monella Afrikan eri maiden kansalaisilla on.

Paperiton

Monet ihmiset elävät myös ilman minkäänlaisia virallisia viranomaisten hyväksymiä todistuksia siitä, keitä he ovat. Paperittomiksi kutsutaan usein sellaisia siirtolaisia, joilla ei ole virallista lupaa oleskella tai asua maassa. Suomessakin asuu arviolta noin neljä tuhatta laitonta siirtolaista. Paperittomia yhdistää karkotuksen pelko ja jatkuva piilottelu; maan alla pakoileminen merkitsee jatkuvaa pelkäämistä, stressiä ja vaaraa tulla hyväksikäytetyksi ilman mitään oikeuksia. Kukaan ei valitse sellaista vaihtoehtoa, ellei paluu olisi vieläkin huonompi vaihtoehto. Muutoin paperittomat ovat kuitenkin hyvin kirjava joukko erilaisia ihmisiä, jotka ovat joutuneet tilanteeseen usein tahtomattaan. Osa on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen, mutta eivät silti syystä tai toisesta uskalla tai halua palata kotimaahansa. Osa pelkää kunniaväkivaltaa. Osa on ihmiskaupan uhreja. Osalla on viisumi umpeutunut. Osa on EU:n alueen romaneja, joilla ei ole mitään dokumentteja itsestään. Osa on puolestaan pimeästi töissä, joko tahallisesti tai tahtomattaan.

Syntymätodistus

Syntymätodistus on pohja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Ilman syntymätodistusta lasta ei ole virallisesti olemassa, eikä hänellä näin ollen ole oikeuksia sosiaali-, koulutus- tai terveyspalveluihin. Kehitysmaissa jää vuosittain rekisteröimättä noin 50 miljoonaa lasta. YK:n tilastojen mukaan yli 50 prosenttia kehitysmaiden alle 5-vuotiasta lapsista ei siis ole virallisesti olemassa. Nämä lapset ovat vailla perusoikeuksiaan. Koulunkäynnin ja terveydenhuollon puuttumisen lisäksi he ovat alttiimpia hyväksikäytölle, lapsityövoimalle ja lapsikaupalle. Syntymätodistus jää usein hankkimatta, koska sen merkitystä ei ymmärretä ja se on haettava kaukaa. Myös rekisteröintimaksut ja korkeat matkustuskustannukset saattavat olla este monelle perheelle hankkia lapselleen syntymätodistus.

Leikki: PasSPORT

Materiaalit & Varusteet: ”Passit”, erilaisia varusteita liikuntapisteille, oikein/väärin väittämät

Tavoite: Käsitellään liikkuvuuden mahdollisuuksia eri ihmisten näkökulmasta. Kenellä on mahdollisuus matkustella? Kenellä on mahdollisuus lähteä ja palata? Kenellä ei? Kuinka suuri merkitys on sillä, minkä maan passin omistat?

Ohjeet: Pelaajille jaetaan paperilaput = Passit, joihin on piirretty eri värisiä palloja. Eri lapuissa erilainen kombinaatio väripalloja ja toisissa enemmän, toisissa vähemmän. Temppurata/Kiertoharjoittelu sisältää erilaisia liikuntapisteitä. Jokainen liikuntapiste on symboloitu joillakin väripalloilla. Riippuen siitä, mitä väripalloja pelaajalla on omassa lapussaan hän saa osallistua kyseisen liikuntapisteen harjoitukseen. Jos pelaaja menee pisteelle, jonka värisymbolia hän ei löydä omasta lapustaan, joutuu hän ”kuulusteluihin”. Kuulustelupaikka on kiertoharjoittelun/temppuradan keskellä oleva opettajan pitämä piste, jossa opettaja esittää oikein/väärin väittämiä (valmiiksi keksityt, löytyisi lisämateriaaleista) siirtolaisuuteen ja pakolaisuuteen liittyen. Oikean vastauksen annettua pelaaja saa jatkaa kiertämistä pisteillä. Passeja vaihdetaan välillä ryhmän kesken.

Liikuntapisteet:

Eurooppa/Andorra

Tehtävä:

Afrikka/Gabon

Tehtävä:

Aasia/Tadžikistan

Tehtävä:

Australia ja Oseania/Vanuatu

Tehtävä:

Etelä-Amerikka/Guyana

Tehtävä:

Pohjois-Amerikka/Kanada

Tehtävä:

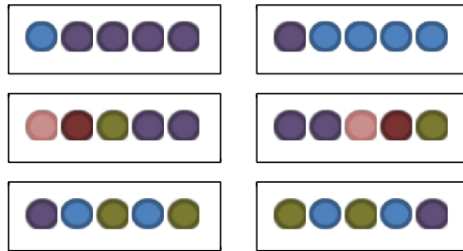

Etelämanner

Tehtävä:

Passit:

Kuulustelupiste

Oikein/väärin väittämät:

1. Turvapaikka on toisen valtion alueellaan antama suoja pakolaiselle.
2. Turvapaikanhakija on henkilö, joka on ylittänyt kansainvälisen rajan ja hakenut turvapaikkaa toisesta maasta. Hän on pyytänyt suojelua, eikä häntä saa lähettää maahan, jossa hän voi joutua vaaraan.
3. Jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea ja nauttia turvapaikkaa muissa maissa.
4. Maahanmuuttajat ovat pakolaisia
5. Pakolaiset ovat maahanmuuttajia
6. Suomi ottaa vuosittain 500 kiintiöpakolaista
7. Turvapaikanhakijat odottavat päätöstä turvapaikan myöntämisestä tai hylkäämisestä vastaanottokeskuksessa
8. Turvapaikkaa voi hakea vain Suomen valtion alueella
9. Maahanmuuttovirasto kutsuu hakijan turvapaikkapuhutteluun noin puoli vuotta hakemuksen jättämisestä

Oikeat vastaukset:

1. KYLLÄ
2. KYLLÄ
3. EI
4. EI
5. KYLLÄ
6. EI (vuosittain 750)
7. KYLLÄ
8. KYLLÄ
9. KYLLÄ

Tammikuu: 27.1 VAINOJEN UHRIEN MUISTOPÄIVÄ

Holokaustiopetus (Seuraava ohjeistus napattu *Miina, Ville ja kulttuurin arvoitus* –opettajan oppaasta elämäkatsomustiedon kirja käytettäväksi 4. ja 5.-luokilla)

http://www.edu.fi/miina_ville_ja_kulttuurin_arvoitus

Juutalaisten vainoa/kansanmurhaa voidaan käsitellä eri yhteyksissä. Se on osa eurooppalaisuutta ja auttaa käsittelemään muita kansanmurhia ja vastaavia vaikeita tapahtumia. Etenkin jos oppilaat ottavat esille juutalaisten vainoja, natsi-ideologiaa, Hitleriä tai näitä aiheita sivuavia kysymyksiä, aiheita tulisi käsitellä ja kysymyksiin etsiä vastauksia. Aiheen käsittely on tärkeää etenkin niiden oppilaiden kanssa, joilla vielä ei ole historian opetusta ja joilla on vain hajanaisia, mahdollisesti vääriä tietoja historian tapahtumista. Yllättävästi pienetkin oppilaat ovat kuulleet jotain ja muodostaneet positiivisen tai negatiivisen mielikuvan esim. Hitleristä tai natsismista.

Holokausti on määritely koskemaan vain juutalaisia, sillä juutalaiset olivat ainoa ryhmä, joka aikanaan haluttiin tuhota kokonaan. Vaikka monia muitakin ryhmiä vainottiin ja näihin ryhmiin kuuluvia osin tuhottiin, heidän asemansa oli kuitenkin määritellyt erilainen politiikka, jonka päätarkoituksena ei ollut täydellinen tuhoaminen. Samoin myöhemmissä kansanmurhissa ei ole ollut kyse siitä, että valtion päätavoite olisi ollut jonkun ihmisryhmän totaalinen tuhoaminen. (Ruandan kansanmurha lienee lähinnä samaa.)

Tiesitkö, että: Tansaniassa elää noin 170 000 albiinoa. Heitä on vainottu ja syrjitty erilaisen ulkonäkönsä vuoksi läpi historian. Albiinot joutuvat elämään pelossa, sillä kansan keskuudessa uskotaan edelleen, että albiinujen ruumiinosat ovat voimakkaita amuletteja, joiden avulla voi rikastua ja tehdä erilaisia taikoja. Näiden uskomusten ylläpitäjinä pidetään erityisesti kylien noitatohoreita, jotka uskovat albiinujen olevan

Holokausti-opetuksen lähtökohtana on: Historia kertoo tarinan - kasvatus/opetus antavat sille merkityksen.

Holokausti-opetusohjelman kuusi peruskohtaa, jotka opetuskokonaisuuksissa pitäisi ottaa huomioon, ovat:

- juutalainen uhri

- sivustakatsoja
- toimija
- ikäkaudelle sopiva lähestymistapa
- eri oppiaineiden yhteistyö
- opetuksen ja kasvatuksen merkittävä rooli

1. Juutalainen uhri

a) Juutalaisten elämä Euroopassa ennen sotia, 1900-luvun alusta
Kerrotaan tavallisten juutalaisten elämästä eri puolilla Eurooppaa.

b) Elämä Shoahin aikana (Shoah tarkoittaa täydellistä tuhoa, sitä pidetään parempana terminä kuin holokaustia, joka käännettynä on polttouhri)
Käsiteltäviä aihekokonaisuuksia ovat

* Sodan ajan dilemmat

Elämää geton epäinhimillisessä maailmassa - Mitä tapahtui ihmisarvolle, toivolle, perinteille, uskolle, identiteetille, aikakäsitykselle? Mitä merkitsee 45 min / vuodenaikat / erityinen päivä / tauon tarve / sapatti, juhlat, syntymäpäivät - monet näistä kävivät sietämättömiksi getossa?

Tärkeänä pidetään päivittäisen elämän ja yksilöiden tarinoiden valottamista, ei shokkiopetusta keskitysleiri- tai ruumiskuvien.

Voidaan pohtia ristiriitoja - miten piti toimia, jos aikoi selvitä eteenpäin hengissä. Getoissa tehtiin valintoja ilman vaihtoehtoja, niitä ei arvioida eikä missään tapauksessa dramatisoida. Voidaan pohtia, miksi joku henkilö valitsi juuri sen, mitä valitsi.

c) Eloonjääneet, paluu elämään

Elämä sodan jälkeen ja nykyään. Tapahtumina ja ilmiöinä vapautus, yksinäisyys, eloonjääneiden etsiminen, runsas määrä häitä ja lasten syntymää, uudet asuinpaikat, kosto, uhrien muistaminen.

2. Sivustakatsoja

Noin 300 miljoonaa ei-juutalaista joutui päättämään, mihin ryhmään kuului. Vaihtoehtoja oli kolme: auttaa vainon toteuttajia, auttaa juutalaisia ja olla tekemättä mitään. Monilla ei ollut todellista valinnanvapautta, mutta arviolta kymmenillä miljoonilla ihmisillä oli aito mahdollisuus valita suhtautumisensa. Kaikkialla ihmiset tiesivät, että oli kyse vakavasta vainosta ja että juutalaisten tilanne oli hälyttävän huono. Silti useimmat ihmiset eivät auttaneet millään tavoin.

Pohdintakysymyksiä:

Mitä holokausti kertoo meistä eettisinä olentoina?

Mitkä ovat nykypäivän eettisen ihmisen velvoitteita?

Voiko opettaa pelastajaksi? Onko se tavoite?

Mikä motivoi auttamaan? Mikä motivoi sallimaan vainoa tai pidättämään ihmisiä?

Miten kasvattaisimme koulussa sankariyksilöistä sankariyhteisöihin?

Juutalaisia auttaneet eivät olleet vainotilanteessa oma ryhmänsä, sillä kukaan ei ollut alusta pitäen auttaja, vaan ryhtyi sellaiseksi oltuaan ensin uhri, sivustakatsoja tai toimija. Opetuksessa auttajiakaan ei leimata "enkeleiksi", koska usein he olivat tavallisia ihmisiä, jotka ottivat suuria riskejä.

3. Toteuttaja, toimija

Tappajakoneistossa oli tavallisia ihmisiä. Kaikki toimijat eivät myöskään olleet natsseja eivätkä saksalaisia.

4. Ikäsopivuus

Oppilaiden iän myötä suositellaan opetusaiheiden etenevän yksilön ja perheen kautta yhteisöihin ja sitten laajempaan historiaan. Israelissa pienimmille oppilaille opetetaan yksilötarinoita selviytymisestä. Siellä opetus alkaa jo varhain päiväkodissa ja esiopetuksessa, sillä aihe koskettaa jokaista lasta ja perhettä.

5. Eri oppiaineiden yhteistyö

Juutalaisten vainoja tai rasismia ei ole mielekästä opettaa erillisinä asioina, vaan ne ovat mieluummin asiakokonaisuus, jota voidaan lähestyä eri oppiaineiden ja eri aiheiden näkökulmasta. Samoin jos holokausti on aiheena, voidaan opetus toteuttaa monen eri oppiaineen menetelmin.

6. Kasvattajan rooli

Opettaja kasvattajana antaa asioille merkityksiä. Mitä pienempiä oppilaat ovat, sitä herkemmin he omaksuvat opettajan asenteita. Opettajan roolissa haasteiksi nousevat ainakin:

- Historian tulkinta ja faktat - Mikä on totta?
- Käsitteiden opettaminen - Mikä on kansamurha? Miten juutalaisten vaino poikkeaa muista kansanmurhista?

- Aiheeseen herkistäminen ja tietoisuuden lisääminen - Miksi menneiden asioiden käsittely on tärkeää?
- Opetusaiheiden valinta - Mitä kertoa oppilaille?
- Aiheeseen kyllästyminen - Miksi taas puhutaan rasismista, suvaitsevaisuudesta, holokaustista?
- Välinpitämättömyys
- Vertailut eri asioiden vääryyden ja merkityksen suhteen
- Holokaustin kieltäminen - Oppilaat löytävät mm. nettiaineistoja, joissa tieteellisesti todistetaan, että vainoja ei koskaan tapahtunut.
- Antisemitismi
- Lähi-idän tapahtumien käsittely
- Opetusmenetelmät - Työskentely tapahtuu muiden kuin draaman menetelmien avulla.

Leikki: VALINTA ON SINUN

Materiaalit & Varusteet: Tarvittaessa kartioita keskiympyrän ja päätyjen merkitsemiseen

Tavoite: Harjoituksessa on tarkoituksena tuoda esiin se, että monilla on ollut mahdollisuus valita suhtautumisensa vainoissa. Sama pätee esimerkiksi koulukiusaamisessa.

Ohjeet: Rooleja ovat uhrin, toteuttajat, auttajat ja sivustakatsojat. Neljäsosa oppilaista määrätään uhreiksi pelialueen keskelle. Muut asettuvat seisomaan saliin vapaasti valitulle paikalle ja valitsevat itselleen roolin kolmesta jäljellä olevasta roolista, jonka he itse vain tietävät. Uhrien on tarkoitus päästä keskiympyrästä pelialueen ulkopuolelle. Määrätyt uhrin ovat salin keskiympyrässä. Muut asettuvat seisomaan saliin valitsemalleen paikalle ja valitsevat itselleen roolin, jonka vain he tietävät. Pillin vihellyksestä uhrin juoksevat pois keskiympyrästä ja kohti päätyseiniä, toisesta pillin vihellyksestä uhrien pitää pysähtyä ja kääntyä lähimpänä seisovan pelaajan puoleen ja sanoa ”Auta!” Jos pelaaja oli valinnut sivustakatsojan roolin, sivustakatoja lähtee yksin juoksemaan vastakkaista salin päätyä kohti reagoimatta avunpyyntöön. Salin päätyyn on ehdittävä, ennen kun pilli taas soi tai joutuu keskiympyrään uhriksi. Jos pelaaja on valinnut auttajan roolin, täytyy hänen ottaa uhri mukaansa ja juosta sinne päätyyn mihin uhri oli matkalla siten, että uhri ja auttaja pitävät toisiaan vyötäröltä kiinni ja kyljet pysyvät yhdessä. Jos pelaaja on valinnut toimijan roolin, hän taluttaa uhrin keskiympyrään ja saa valita kumpaan päätyyn sen jälkeen juoksee. Jos pillin soidessa ei ole ehtinyt turvaan eli salin päätyyn, joutuu aina uhriksi keskelle.

Helmikuu: 20.2 SOSIAALISEN OIKEUDENMUKAISUUDEN PÄIVÄ

Näkökulma:

- Yhtäläinen ihmisarvo & köyhyiden poistaminen
- Maailman resurssien jakautuminen köyhien ja rikkaiden välillä

Sosiaalista oikeudenmukaisuutta pidetään arvokkaan elämän edellytyksenä. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ei kuitenkaan toteudu kaikkialla maailmassa, vaan monella ihmisellä ei ole mahdollisuutta elää ilman turvattomuutta, pelkoa, nälkää, lukutaidottomuutta tai sairautta. Ihmisiä sorretaan, syrjitään ja heidän mahdollisuuksiaan hyvään elämään rajoitetaan kohtuuttomasti tarkoituksella tai tarkoituksettomasti. Sosiaalisella oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan siis jokaisen ihmisen mahdollisuutta saavuttaa täysi potentiaalinsa yhteiskunnassa. Kyse on reilueudesta ja molempipuolisesta vastuusta. Meillä kaikilla on vastuu toistemme hyvinvoinnista. Samalla meillä kaikilla on myös globaalivastuu maapallomme hyvinvoinnista. Valitettavasti emme ole onnistuneet täyttämään tätä vastuuta erityisen maineikkaasti, sillä maapallon resurssit jakautuvat maailman kaikkien ihmisten kesken hyvin eriarvoisesti ja sen lisäksi ylikulutamme maapallon rajallisia resursseja joka vuosi. Mikäli kaikki maailman ihmiset kuluttaisivat kuten me täällä Suomessa keskimäärin, tarvitsisimme yli kolme maapalloa! Ylikuluttaminen tarkoittaa, että kulutamme enemmän, kuin mikä on maapallon rajoissa kestävä. Meillä on vastuu elää niin, että muut ihmiset ja jälkipolvet voivat nauttia puhtaasta ja elinvoimaisesta ympäristöstä.

Leikki: TASAN EI KÄY ONNEN LAHJAT

Materiaalit & Varusteet: erilaisia esineitä, joita voi helposti kuljettaa käsissä (esim. kiviä, paperilappuja, käpyjä)

Tavoite: Harjoitus havainnollistaa ihmisten erilaisia lähtökohtia ja mahdollisuuksia tehdä työtä ja saada siitä itselleen elanto.

Ohjeet:

Kyseessä on viesti, jossa kuljetetaan esim. paperilappuja, kiviä, käpyjä yms. paikasta A paikkaan B erilaisilla liikkumistyyyleillä, jotka havainnollistavat erilaisten ihmisten mahdollisuuksia liikkua ja tehdä työtä sekä työn tehokkuutta suhteessa työn määrään. Harjoituksessa voidaan havainnollistaa rikkaiden ja köyhien määrää maapallolla jakamalla ryhmät (A,B,C ja D) siten

että A ja B ryhmäläisiä on hyvin paljon verrattuna C ja etenkin D ryhmäläisiin. Jokainen leikkijä kulkee läpi jokaisen ryhmän, jolloin kaikki kokeilevat jokaista liikkumatapaa. Lopuksi tarkastellaan kertyneitä tavarakasoja. Mikä ryhmä on tuottanut eniten?

Ihmiset jaetaan neljään ryhmään:

A. köyhät (sandaalit)

Hyvin köyhät omistavat vain sandaalit ja he kulkevat viestissä kontaten/kottikärry-kävelyllä pareittain. Kävelijät väsyvät kantaessaan tavaroita (yksi käpy), joten heidän täytyy matkan aikana pysähtyä kolme kertaa lepäämään eli venyttelemään. 3 x 10s käsillä kurotus varpaisiin polvissa mikrotaivutus.

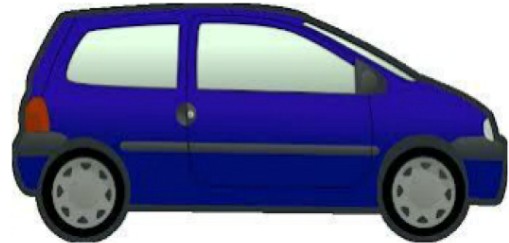
B. pienituloiset (pyörä)

Köyhät omistavat pyörän ja he pystyvät kuljettamaan hieman isomman määrän tavaraa (kolme käpyä) kerralla nopeammin. Kävelen/juosten nostaen polvia joka askeleella niin korkealle kuin mahdollista. Polkupyöräilijän kumi puhkeaa matkalla 2 kertaa, joten matkan aikana täytyy pysähtyä kahdesti pumppaamaan renkaita 5 x kyykkyyntä/ylös.

C. keskituloiset (auto)

Keskituloisilla on auto, jolla he voivat nopeasti kuljettaa ison määrän tavaraa (5 käpyä) kerralla, mutta heidän täytyy välillä pysähtyä tankkaamaan. Juoksu ja matkan aikana täytyy istua kerran maahan/lattialle ja nousta ylös niin nopeasti kuin mahdollista.

D. rikkaat (lentokone)

Rikkaat kulkevat lentokoneella niin suuren tavaramäärän (x käpyä) kanssa kuin haluavat ilman pysähdyksiä. Juoksu niin nopeasti kuin jaksaa paikasta A paikkaan B niin monen tavaran kanssa kuin pystyy kantamaan.

Maaliskuu: 1.3 RASISMINVASTAINEN PÄIVÄ

Näkökulma:

Rasismi nykypäivänä

Stereotypia, ennakkoluulo, rasismi, ksenofobia

Rasismi on vaikea ja monimuotoinen käsite. Rasismiin liittyy pelkoa ja tietämättömyyttä jotakin itselle vierasta tai tuntematonta kohtaan. Rasismi tarkoittaa perinteisesti ajattelutapaa, jossa ihmiset jaotellaan hyviin ja pahoihin ryhmiin jonkin fyysinen ulkomuodon perusteella, mikä luo hänelle negatiivisen periytyvän stigman. Racistisen ideologian nykyaikaisempi muoto korostaa fyysisten erojen sijaan kulttuurisia eroavuuksia. Silloin kulttuurit nähdään muuttumattomina ja ikaikaisina kokonaisuuksina, jotka määräävät yksilöiden käyttäytymistä ja taipumuksia siten, että kaikki tietyn kulttuurin alle lukeutuvat ihmiset nähdään hyvin samankaltaisina ilman yksilöllisiä eroavuuksia, mielipiteitä ja asenteita.

Kaikilla ihmisillä on ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä ajatuksia muista ihmisistä ja ihmisryhmistä. Stereotyyppittely on ihmiselle luontainen tapa luokitella asioita ja tietoa eri lokeroihin ja tehdä maailmasta ymmärrettävää. Ennakkoluuloja syntyy kun vieras ihmisryhmä herättää tietämättömyydessä ihmisessä pelkoa, kummastusta tai hämmennystä. Omat ennakkoluuloiset asenteet muita ihmisryhmiä kohtaan on tärkeää tiedostaa, jotta niitä voi työstää ja pohtia, miksi ajattelen näin? Tiedostamalla omia ennakkoluulojamme ne heikentyvät ja lopulta vaikuttavat mahdolliseen syrjivään toimintaamme ja käytökseemme vähemmän. Ksenofobiolla tarkoitetaan usein rasismin voimakasta muotoa, jossa alempiarvoisena pidetty paha ryhmä koetaan myös vaarallisena, minkä vuoksi ryhmä on kokonaan tuhottava.

Leikki: MONENLAISET IHMISET (maailmankoulu.fi)

Materiaalit & Varusteet: Kartioita alueen merkitsemistä varten (voidaan myös hyödyntää liikuntasaleissa olevia viivoja)

Tavoite: Tavoitteena on pohtia lasten kanssa kaikkien oikeutta olla oma itsensä sellaisena kuin on sekä oppia kunnioittamaan kaikkia ihmisiä riippumatta heidän ominaisuuksistaan tai tavoistaan.

Ohjeet: Rajataan alue, jossa kaikki osallistujat mahtuvat niukasti liikkumaan ja tekemään annettuja liikkeitä. Ohjaaja kertoo erilaisista ihmisistä ja samalla havainnollistaa erilaisin liikkumistylein. Kuten esimerkiksi:

- “Osa ihmisistä on hyvin pitkiä ja toiset taas ovat vieläkin pidempiä” (seisotaan varpaillaan, kädet ylhäällä, jonka jälkeen kurotetaan vieläkin ylemmäs)
- “Toiset ovat puolestaan pikkuisia ja osa ihan pikkuruisia ” (kävellään kyyryasennossa ja sitten aivan kippuraksi)
- Jotkut urheilevat (hyppy haara-asentoon). Kunnossa pysyminen vaatii jatkuvaa harjoittelua (haara-perushyppyjä)
- Myös lepo on ihmiselle hyväksi (lysähdetään lattialle makaamaan nukkuma-asentoon)
- Unen jälkeen monet haukottelevat (venyttelyä, haukottelua, silmien hieromista)
- Etenkin aamuisin toisilla on koko ajan kiire (kävelyä ja juoksua paikallaan)
- Työn ja opiskelun ohessa ihmiset tapaavat toisia ihmisiä (kätellään ja tervehditään toista)

Ohjaaja ja etenkin lapset voivat keksiä esimerkkejä erilaisista ihmisistä. Leikissä pitää kunnioittaa muita kulkijoita, joten törmäyksiä täytyy välttää. Näin ollen katse tulee pitää ylhäällä ja olla varuillaan.

Huhtikuu: 6.4 URHEILUN, RAUHAN ja KEHITYKSEN PÄIVÄ

Liikunta on nykypäivänä yleisesti tunnustettu voimavara ja työkalu kehityksen ja rauhan saavuttamiseksi kaikkialla maailmassa. Maailmalla on jo paljon toimijoita, jotka liikunnan ja leikin kautta pyrkivät kehittämään vaikeissa oloissa olevia lapsia ja aikuisia. Liikunnan ja leikin eheyttävä voima on toimiva niin kriisitilanteissa kuin pitkäaikaisemmankin ahdingon helpottamisessa. Lapset, jotka joutuvat viettämään pitkiä aikoja pakolaisleireillä ja vastaanottokeskuksissa saavat liikunnan, pelaamisen ja leikkimisen kautta kokea olevansa aivan tavallisia lapsia, mutta oppivat liikunnan kautta myös tärkeitä elämänhallinta taitoja tulevaisuutta varten.

Naisille liikunta tuo usein oman arvontuntoa ja itsemääräämisoikeutta, kun perheiden tytöt ja äidit lähtevät yhdessä liikkumaan ja kokoontuvat juttelemaan arjestaan ja jakavat siihen liittyviä ongelmia ja huolenaiheita samalla kuitenkin yhdessä pelin iloista nauttien. Äitien liikunta vähentää myös raskauden aiheuttamia komplikaatioita ja voimistaa kehoa toipumaan synnytyksen rasituksista.

Suuriakin konflikteja on jo kautta historian lähdetty ratkomaan osittain liikunnan ja urheilun avulla. Erilaiset ihmiset huomaavat yllättäen samankaltaisuutensa kun he yhteistyön kautta pyrkivät tuomaan joukkueensa voittoon. Liikuntaa onkin usein kuvattu yhteiseksi kansainväliseksi kieleksi joka ylittää niin kulttuuriset, uskonnolliset, kuin maantieteellisetkin rajat ja luo yhteyksiä eri maiden, ihmisten, kulttuurien ja uskontojen välille. Tämän tyyppisiä tapahtumia ovat muun muassa suuret kansainväliset urheilukilpailut kuten Olympialaiset, mutta yhtälailla myös pienen kylän ainoalla urheilukentällä kokoontuva ihmisjoukko voi saada paljon positiivista kehitystä aikaan elinympäristönsä kohentamiseksi, kun he järjestävät siellä talkoovoimin liikuntatapahtuman, jonne kaikki ovat tervetulleita.

Leikki: ERILAISET OLYMPIALAISET

Tavoite: Olympialaiset kuvaavat reilun pelin henkeä ja yhteenkuuluvuutta. Joten mikäs sen parempi tapa viettää urheilun, rauhan ja kehityksen päivää kuin yhteistuumin tehtävät kisailut olympialaisten hengessä. Tavoitteena on kohottaa ryhmän yhteishenkeä ja korostaa reilun pelin sääntöjä.

Tässä esimerkkejä lajeista:

Vedenkuljetus: Asetetaan kaksi isoa ämpäriä 15-20 metrin päähän toisistaan, joista toinen täytetään vedellä ja toinen jätetään tyhjäksi. Joukkue asettuu jonoon tyhjän ämpärin taakse. Yksitellen joukkueen jäsenet hakevat vettä pienen ämpärin tai laakean astian avulla. Afrikkalaiseen tapaan kuljetusastiaa kuljetetaan pään päällä. Ämpäreiden välille voi myös asettaa puomin/narun "joen" ylitystä varten. Lopuksi katsotaan kuka on saanut eniten vettä siirrettyä. Miinuspisteitä voidaan antaa läikytetystä vedestä. Vaihtoehtoisesti veden sijaan voidaan kuljettaa myös hernepusseja.

Tiimi-Twister: Rajataan joka ryhmälle noin 2x2 m alue. Kaikkien kilpailijoiden pitää pysyä koko ajan alueen sisällä. Ohjaaja huutaa tietyn määrän eri ruumiinosia, jotka saavat ainoastaan osua maahan. Esimerkiksi "5 jalkaa, 2 polvea ja yksi pää". Nopein ryhmä saa pisteen.

Pituushyppy: Ensimmäisen hypyn jälkeen seuraava jatkaa siitä mihin ensimmäinen hyppy jäi. Lasketaan joukkueen yhteenlaskettu pituus kaikkien hypättyä kerran sekä etu- että takaperin

Haaksirikkoutunut lautta: Yhdelle ryhmälle annetaan kaksi kevyttä jumppamattoa. Osallistujien täytyy pysyä koko aika patjoilla ja samalla liikkua eteenpäin aiemmin sovittu matka esim. 25 metrin matka mahdollisimman nopeasti. Tehtävää voi myös vaikeuttaa peittämällä osalta silmät tai kieltämällä puhumisen. Kilpailuhenkeä saadaan, kun ryhmät suorittavat tehtävän samaan aikaan.

Ravikisat: Ryhmäläisistä puolet ovat ohjastajia ja puolet ovat hevosia. Ryhmäläiset päättävät yhdessä jaon. Hevosten silmät ovat sidottu ja heidän kainaloiden alta menee naru, jonka avulla ohjastajat ohjaavat hevosten suuntaa. Ravit suoritetaan viestinä. Jokaisella joukkueella on oma kartio, joka täytyy kiertää. Radalla on kerrallaan yksi pari / ryhmä. Voittajaksi selviytyy ryhmä, jonka kaikki parit ovat kiertäneet radan

Jengikuva: Viimeisenä tehtävänä voi olla tiimikuvan ottaminen. Jokainen ryhmä suunnittelee ihmispyramidin, jossa tulee ilmi yhteishenki ja reilupeli. Lopuksi ohjaaja ottaa kuvan jokaisesta ryhmästä. Otokset voidaan kiinnittää luokan seinälle muistoksi. Vaihtoehtoisesti voidaan ottaa myös yksi kuva ihmispyramidista, jossa on koko luokka.

Toukokuu: 21.5 KULTTUURIENMONINAISUUDEN PÄIVÄ

Näkökulma:

Ihmisten monimuotoisuus on yhtä tärkeä kuin luonnon monimuotoisuus. Mitä enemmän erilaisia ihmisiä yhdessä sen parempi

Kulttuurien moninaisuutta koskevassa yleismaailmallisessa julistuksessa (UNESCO) korostetaan, että ihmisten moninaisuus on maailmassa yhtä tärkeää ihmiskunnalle kuin luonnon moninaisuus on luonnolle. Kulttuurinen moninaisuus ilmenee eri ryhmien ja yhteiskuntien identiteettien ainutlaatuisuudessa ja moninaisuudessa, joista ihmiskunta koostuu. Kulttuuri on muodoltaan erilaista eri aikoina ja eri paikoissa ja alati muuttuvaa.

Tietyn yhteiskunnan ihmiset jaetaan usein enemmistöihin ja vähemmistöihin. Kantaväestöksi kutsutaan usein enemmistöä, jolla on pitkäaikainen historia maassa ja jotka keskenään jakavat kansalliseen identiteettiin liittyvät kulttuuripiirteet. Enemmistöllä on myös usein johtava rooli yhteiskunnan kulttuurisen identiteetin kannalta sekä esimerkiksi taiteen, kulttuurin ja urheilun kentän julkisessa tarjonnassa ja maisemassa.

Suomessa asuu monenlaisia ihmisiä hyvin erilaisine taustoineen. Suomalaisuutta on monenlaista ja vain jokainen itse tietää ja määrittelee sen kuka hän on ja mihin ryhmiin hän kokee tai ei koe kuuluvansa. Jokaisella on oikeus rakentaa oma identiteettinsä: *kuka minä olen*. Kulttuureista ja moninaisuudesta puhuttaessa tuodaan nykyään usein esille käsite *kolmas tila*, jossa keskeistä on kiistää olemuksellinen tarkkarajaisuus eli ”joko-tai” -ajattelu halutaan korvata ”sekä-että” -ajattelulla. Käytännössä kolmannen tilan problematiikka on ajankohtainen esimerkiksi maahanmuuttajien jälkeläisten tapauksessa. Jollekin on esimerkiksi täysin luontevaa olla sekä suomalainen että etiopialainen ja hakea esimerkiksi hengelliseen ajatteluunsa malleja tiibetiläisestä buddhalaisuudesta, pitää kreikkalaisesta ruoasta ja harrastaa laskettelua. Maahanmuuttaja on konkreettinen ihminen, joka on muuttanut johonkin maahan. Nykyään puhutaan myös toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajista, jotka ovat siis syntyneet asuinmaassaan, mutta joiden vanhemmat tai isovanhemmat ovat maahanmuuttajia. Maahanmuutto on siis hyvin monimuotoista ja ihmiset muuttavat tiettyihin maihin hyvin eri syistä: työn tai opiskelun vuoksi liikkuvat, perheitä perustavat ja yhdistävät ihmiset sekä pakolaiset ja turvapaikanhakijat.

Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan Suomessa maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa

kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Osallisuudella tarkoitetaan tällöin esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunnetta, kokemusta jäsenyydestä yhteisössä tai yhteiskunnassa ja mukanaoloa päätöksenteon ja toiminnan prosesseissa. On yhtä tärkeää löytää paikkansa uudessa asuinmaassaan kuin säilyttää kulttuuriperimänsä ja saada toteuttaa sitä. Unescon vuonna 2001 kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus (2001) sekä sopimus kulttuuri-ilmausten moninaisuuden suojelusta (2005) vaalii tätä ajatusta kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseksi ja suojelemiseksi.

Käsitteitä: <http://www.cupore.fi/monikulttuurisuuskaasitteet.php>

Leikki: KUKA MINÄ OLEN? –roolileikki

Leikissä jokainen oppilas eläytyy jonkun kuvitellun ihmisen rooliin. Jokaiselle jaetaan yksi roolilappu. Sali jaetaan kolmeen osaan ja keskiviivalla on ”en tiedä” alue, toinen pää salista ilmaisee vastausta ”kyllä”, toinen salin pää vastausta ”ei”. Aloitus keskiviivalta. Ohjaaja sanoo erilaisia väittämiä ja oppilaat joutuvat miettimään, että mitä heidän roolihahmonsa vastaisi ja juoksevat sen mukaiseen pätyyn. Jos oppilas jää keskelle ”en tiedä-alueelle”, vastausta pohditaan yhdessä, jotta lopulta jokainen on päässyt jompaankumpaan pätyyn. Väittämät tulee sovittaa oppilasryhmän tasoon sopiviksi. Valmiit roolilaput löytyvät seuraavilla sivuilla.

Roolilaput: noin 10 erilaista roolia (osalla siis sama rooli)

”Moi! Olen 15-vuotias ja nimeni on Sami. Sain oman mopoauton synttärilahjaksi perheeltäni, jotta pääsen helpommin kulkemaan lätkätreeneihin ja peleihin täällä Espoossa. Olen nyt autokoulussa suorittamassa mopokorttia, että saan ruveta ajamaan. Koulussa on ihan ok, päätin hakea lukioon, koska en oikein vielä tiedä mihin ammattiin haluaisin valmistua, joku urheiluun liittyvä olisi kivaa.”

”Jambo! Olen Amina ja käyn ylä-asteen perustasoa. Minulla on kolme sisarusta, kaksi pikkoveljeä ja yksi isosisko. Asumme perheeni kanssa Dar es Salaamissa, Tansanian isoimmassa kaupungissa, mutta käyn kotona vain viikonloppuisin, koska arkena asumme koulun tyttöjen asuntolassa, jotta voimme keskittyä opintoihin. Kotona on niin paljon tehtävää, etten ehtisi keskittyä opiskeluun. Isosiskoni auttaa äitiäni kotona.”

”Bonjour! Nimeni on Aicha ja olen 10-vuotias koululaistytty ja asun Marseillessa Etelä-Ranskassa. Olin 2-vuotias, kun muutimme viisihenkisen perheeni kanssa Algeriasta Ranskaan. Olen yksi monista muslimeista Marseillessa. Viime aikoina kaupungissa on ollut jännitteitä eri väestöryhmien välillä. Minä kuitenkin keskityn opiskeluun, sillä haluan isona lääkäriksi. Harrastuksiini kuuluu lukeminen ja musiikki.”

”Hola! Olen 9-vuotias Marcos ja asun Meksikossa. Perheeseeni kuuluu vanhempien lisäksi neljä vanhempaa sisarusta sekä isovanhempani äidin puolelta. Asumme pääkaupunki Méxicon slummissa. Olen perheen ainoa koulua käyvä. Lisäksi autan äitiäni kotitöissä sisarusteni kanssa, isäni on paikallisella tehtaalla töissä. Vapaa-aikanani pelaan jalkapalloa kavereiden kanssa. Unelmani on, että pääsen pelaamaan Meksikon maajoukkueeseen jonain päivänä.”

”Slaw! Olen 12-vuotias Syyrian kurdi Hamid. Kaksi vuotta sitten perheeni joutui pakenemaan sodan vuoksi pois Syyriasta viereiseen Jordaniaan. Onneksi koko nelihenkinen perheeni selvisi pakolaisleirille. Isäni toimi insinööriä tehtaalla ja äidilläni oli ruokakauppa. Pakolaisleirillä on tosi tylsää. Onneksi minulla on edes luettavaa ja olen tutustunut muutamaan uuteen kaveriin. Nyt vain odotamme, että pääsisimme muuttamaan jonnekin.”

”Hello! Nimeni on Chloe. Olen 11-vuotias ja asun Sydneyssä Australiassa. Opiskelen yksityiskoulussa ja kuulun kouluni koripallojoukkueeseen. Minulla on 15-vuotias isovelji. Vanhempani erosivat pari vuotta sitten ja asumme veljeni kanssa äitini luona. Isä on ihan kiva, mutta hän on aina työmatkoilla. Haluaisin uuden iPadin, mutta äitini ei suostu ostamaan sellaista. Meillä on lemmikkinä kaksi koiraa. Haluan isona eläinlääkäriksi”

Hi! Nimeni on Shawn ja olen kotoisin Detroitista, Yhdysvalloista. Olen 11-vuotias. Asun äitini ja pikkuveljeni kanssa. Isääni en ole tavannut vuosiin. Minulla sujuu koulussa hyvin. Sain jopa kympin edellisestä historian kokeesta, se onkin lempiaineeni. Läksyjen jälkeen autan äitiäni pikkuveljen hoitamisessa. Aina, kun ehdin niin hengailen parhaan ystäväni Kevinin kanssa. Äitini mielestä saan Keviniltä huonoja vaikutteita enkä saisi hengaila hänen kanssaan.”

Sawasdee! Olen 10-vuotias tyttö nimeltä Malai. Asun Thaimaan Phuketissa Intian valtameren rannalla. Asumme kuusihenkisen perheeni kanssa pienessä ränsistyneessä talossa. Isäni on kalastaja ja äitini tekee turisteille suunnattuja käsitöitä. Koulua en käy, koska minua tarvitaan kotitöissä ja käsitöiden parissa. Tykkään uida ja leikkiä paikallisten lasten kanssa rannalla. Haluaisin oman polkupyörän, jotta pääsisin rannalta kotiin nopeasti.

Nǐ hǎo! Nimeni on Huang ja olen kotoisin Shanghaista,. Olen 12-vuotias. Isäni on menestyvä liikemies ja äitini on juristi. Olen perheeni ainoa lapsi. Meillä on iso talo, jossa minulla on oma huone. Huoneestani löytyy kotiteatteri, biljardipöytä ja kylpyhuoneessani on poreallas. Odotan hartaasti, että saan oman auton, mahdollisimman nopean, kuten isäni Lamborghini. Minulla on yksityisopettaja. Haluaisin isona lääkäriksi.

Salam aleikum! Nimeni on Myriam ja olen kotoisin Sauri Arabian pääkaupungista Riadista. Perheeseeni kuuluu kaksi veljeäni ja vanhempani. Asun mukavassa omakotitalossa. Opiskelen tyttöjen yksityiskoulussa. Naisena en saa kulkea yksin kauppakeskuksessa vaan yleensä toinen veljistäni tai isäni tulee kanssani. Saamme urheilla nykyään koulussamme, mutta emme muualla. Uiminen vaikuttaa mukavalta, mutta se on tarkoitettu ainoastaan miehille.

Kesäkuu: 5.6 YMPÄRISTÖPÄIVÄ

Salametsästyks ja laitton kauppa

Laittomasta villieläinkaupasta on tullut huume- ja asekaupan veroista bisnestä, jota pyörittävät järjestäytyneet rikollisliigat. Ammattimaisilla salametsästäjillä on käytössään huipputeknologiaa, automaattiasseita ja helikoptereita. Norsunluun kysynnän kasvu ja lakien heikko täytäntöönpano ovat lisänneet norsujen salametsästystä itäisessä Afrikassa.

Sarvikuonon sarvesta tehdyn jauheen uskotaan parantavan syöpää ja sen katuhinta Vietnamin Hanoissa nousee 100€/g. Yhtälailla norsunluu ja tiikerin kypälät ja luut ovat osa salametsästysbisnestä, yhtä maailman suurinta laitonta kauppaa. Näiden kauppatavaroiden arvo perustuu ikivanhoihin uskomuksiin. Etenkin Kiinassa ja Vietnamissa eläinten ruhon osilla uskotaan olevan voimakkaita parantavia ominaisuuksia sekä onnea tuovaa voimaa ja niistä ollaan valmiita maksamaan omaisuuksia. Salametsästäjät liikkuvat usein suurilla luonnonpuistoalueilla ilmassa ja metsästävät helikoptereista käsin, jolloin he pääsevät helposti karkuun paikallisilta vartijoilta ja luonnonpuistojen työntekijöiltä, jotka liikkuvat alueella pääsääntöisesti autoilla.

Tämä laittoman kaupan muoto on lähes yhtä tuottoisaa kuin huumebisnes ja suurin osa kaupasta käydään Afrikan ja Aasian välillä. Salametsästysketjun yläpäässä on usein varakkaat järjestäytyneet rikolliset Aasiassa, jolloin suurimpia summia ei suinkaan kääri metsästäjät tai lopputuotteen myyjät. Bisnes on hyvin rahakasta myös tietyille korruptoituneille hallinnon ja valvonnan virkamiehille Afrikan päässä ketjua. Metsästäjälle jäävä pieni rahasumma on kuitenkin paikalliseen tulotasoon nähden merkittävä ja houkuttelee siksi tukalassa taloudellisessa tilanteessa eläviä maaseudun kylän asukkaita. Suuren perheen elättäminen ja huono satovuosi saattaa ajaa ihmisen ahdinkoon, jossa tehdään pakon edessä huonoja valintoja ja päätöksiä, joiden pitkäaikaisvaikutuksia ei siinä tilanteessa osata nähdä. Ratkaisut salametsästyksen poistamiseksi on siis suunniteltava siten, että otetaan hyvin laaja-alaisesti huomioon sen vaikutukset niin Afrikassa kuin Aasiassakin. Ketju on pitkä ja välikäsiä on paljon. Paikallisella tasolla on tehtävä työtä, jossa löydetään kestäviä elinkeinoja – samalla kun salametsästyksestä saatua elinkeinoa kitketään on pois, on tarjottava tilalle vaihtoehtoisia elinkeinoja. Kestävän matkailun edistäminen on yksi keino, jolla paikalliset ymmärtävät luontoarvojen merkityksen konkreettisesti. Myös kansainvälisiin sopimuksiin vaikuttaminen on osa salametsästyksen vastaista työtä. Se, että tullivirkailijat, maan viranomaiset yms. sitoutuvat ehdottomaan salametsästyksen vastaiseen työhön on tärkeä osa salametsästyksen vastaista kampanjaa.

Leikki: SARVIKUONOT, SUOJELIJAT JA SALAMETSÄSTÄJÄT

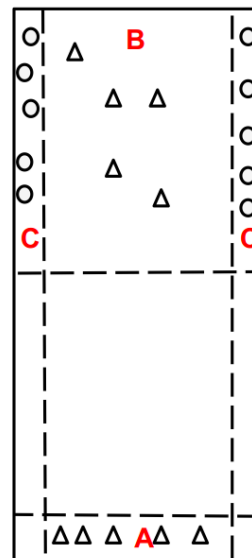
Materiaalit & Varusteet: liivejä, kartioita, useita pehmopalloja

Tavoite: Leikissä lapset oppivat eläinten suojelusta vauhdikkaan pallopelin avulla. Tarkoituksena on korostaa eläinten suojelun tärkeyttä ja käydä läpi vaikuttamisen mahdollisuuksia

Ohjeet: Pelialueena on noin 15 x 30 m suuruinen alue, josta rajataan salametsästäjille kapeat alueet sivuilta (C). Keskiviivalla erotetaan Sarvikuonojen elinalue (B) ja Osallistujat jaetaan kahteen joukkueeseen: 1. joukkue koostuu sarvikuonoista ja pelastushelikoptereista ja 2. joukkue salametsästäjistä. Tunnistamista varten ryhmille voidaan jakaa eri väriset liivit. Kuvassa helikoptereita on yhtä paljon kuin sarvikuonoja. Lukumäärää voi vaihdella ryhmän mukaan. Täytyy vain huolehtia, että molemmissa joukkueissa on yhtä monta pelastushelikopteria ja sarvikuonoa. Kuvassa C-alueilla on salametsästäjät, B-alueella sarvikuonot ja pelastajat ovat C-alueella. Kentän toiseen päähän rajataan vielä kapea turva-alue (A). Pelin tavoitteena on pelastaa mahdollisimman monta sarvikuonoa turvalliselle alueelle (A).

Pelastaminen: Vain yhtä sarvikuonoa saa pelastaa kerrallaan. Pelastaminen tapahtuu siten, että maksimissaan kaksi suojelijaa lähtee pelastamaan yhtä sarvikuonoa. Pelaajan/pelaajien tarttuessa sarvikuonoa, sitä ei voi enää metsästä, mutta se on vietävä turva-alueelle ennen kuin seuraa pelastuspartio voi lähteä matkaan. Helikoptereista kun on kyse, sarvikuonot eivät saa osua maahan kuljetuksen aikana. Kuljetus tapahtuu siis esimerkiksi kantaen yksin/kaksin, reppuselässä tai eukonkanto-otteella. Selkeän vilpin myötä pelastaminen keskeytyy ja sarvikuono joutuu sivuun.

Kiinnisaaminen: Metsästäjien osuessa sarvikuonoon suoraan ilmasta, sarvikuono jää kiikkiin ja sen on mentävä pois pelialueelta odottamaan seuraavan erän alkua. Helikoptereihin osuessa menomatkalla, ne vahingoittuvat ja joutuvat palaamaan turva-alueelle. Paluumatkalla osumat eivät vaikuta. Palloja saa hakea vapaasti, mutta heittojen on tapahduttava aina sivuilta eli C-alueilta. Sääntöjä voi soveltaa myös siten, että osumat eivät vaikuta pelastajiin.

Ratkaisu: Erä päättyy kunnes kaikki sarvikuonot ovat pois B-alueelta joko pelastettuina tai kiinni saatuina. Erän jälkeen lasketaan pelastettujen sarvikuonojen lukumäärä ja vaihdetaan puolia. Leikissä voi olla useampikin vuoropari.

Heinäkuu: 18.7 NELSON MANDELA –päivä

Nelson Mandela oli Etelä-Afrikan rotusorron vastaisen taistelun ikoni, joka syntyi 18.7.1918. Hän kuoli joulukuussa 2013 95 -vuotiaana ja ensimmäistä Nelson Mandelan päivää vietettiin vuonna 2014. Nelson Mandela vietti 27 vuotta elämästään vankilassa poliittisen aktiivisuutensa vuoksi Apartheidin aikana. Vapauduttuaan vankilasta hän jatkoi maansa demokratia taistelua. Nelson Mandelasta tuli vuonna 1994 Etelä-Afrikan presidentti kun rotusortoa harjoittanut Kansallispuolue, jonka tavoitteena oli varmistaa valkoisen vähemmistön poliittinen ja taloudellinen ylivalta maassa, hävisi vaalit. Nämä olivat ensimmäiset vaalit, joissa kaikki yli 18-vuotiaat eteläafrikkalaiset saivat äänestää. Etelä-Afrikan valtion laillistama rotusorto perustui ihmisten jaotteluun neljään ryhmään: mustiin, värillisiin, intialaisiin ja valkoisiin. Ihonväri määritteli mihin ryhmään kuului ja eri ryhmillä oltiin hyvin erilaiset mahdollisuudet elää ja tehdä työtä yhteiskunnassaan. Eri ryhmät myös asutettiin erillisille omille asuinalueilleen. Valkoiseen vähemmistöryhmään kuuluvat olivat muun muassa ainoa ryhmä, jolla oli äänestys-oikeus.

Mandela uskoi vahvasti liikunnan ja urheilun yhdistävään ja rajoja ylittävään voimaan. Noustuaan maansa ensimmäiseksi tummaihoiseksi presidentiksi hän otti tehtäväkseen johdattaa Etelä-Afrikan rugby-joukkue vuoden 1995 Rugby World Cupin voittoon.

[Video: Traileri elokuvasta Invictus \(2009\)](#)

Näkökulma:

Liikunta tuo erilaiset ihmiset yhteen taustoista ja uskonnosta katsomatta. Erilaisista ihmisistä löytyykin yllättävän paljon samankaltaisuuksia, kun riisutaan normaalit arkivaatteet, puetaan pelipaidat ylle ja pelataan yhdessä joukkueena. Kun ihmisillä on yhteinen jaettu tavoite, on helpompaa kokea yhteenkuuluvuutta ja toimia yhdessä tavoitteen saavuttamiseksi.

Leikki: ONKO SINULLA?

Apartheid-ajan Etelä-Afrikassa kansalaiset jaoteltiin ryhmiin ihonvärin mukaan. Tällaiset erottelut ovat täysin keinotekoisia ja vaarallisia, koska ihmistä ei nähdä yksilönä, vaan hänet leimataan tiukasti yhden ominaisuutensa perusteella. Leikki havainnollistaa, miten ihmeellisin ja älyttömin perustein ihmisiä voidaan luokitella. Osallistujia kannustetaan pohtimaan, onko tällaisissa erotteluissa mitään järkeä ja millaisia seurauksia niiden toteuttamisesta voi olla. Leikki korostaa yhteistyön merkitystä ja toisten ihmisten hyväksymistä.

Ja pelialue kahtia ja aseta molempiin päihin merkkikartiot. Osallistujat asetuvat tiiviiseen ryhmään pelialueen keskelle. Pelinjohtaja huutaa ominaisuuden, jonka perusteella osallistujat juoksevat jompaankumpaan päähän pelialuetta. Kyllä-vastanneet juoksevat aina toiseen päähän, ei-vastanneet vastakkaiseen päähän.

Pelinjohtajan huutamia ominaisuuksia voi olla esimerkiksi:

- Onko sinulla siniset silmät?
- Onko sinulla vihreää väriä vaatteissasi?
- Onko sinulla pitkät hiukset?
- Onko sinun syntymäpäiväsi huhtikuussa?
- Onko sinun isovarpaasi pidempi kuin kakkosvarpaasi?

Pelinjohtaja voi keksiä myös omia kysymyksiä, mutta näiden tulee olla mahdollisimman tyhjänpäiväisiä ja mitättömiä. Pelinjohtajan pitää välttää kysymyksiä, jotka ovat liian henkilökohtaisia, tungettelevia tai jotka asettavat paineita ryhmän yksittäisille jäsenille. Leikki on tärkeää pitää iloisena ja hauskana.

Oppilaiden mentyä vastauksensa mukaiseen päätyyn, opettaja antaa merkin, jolloin osallistujat etsivät ja kokoavat neljän hengen ryhmän, jossa mahdollisimman monella viimeisin ominaisuus olisi erilainen. Ryhmän kokoamisessa ei saa käyttää puhetta. Ryhmät kokoontuvat keskelle mahdollisimman nopeasti, jonka jälkeen ohjaaja kertoo seuraavan kysymyksen.

Lisätäkseen ryhmätoimintaa opettaja voi pyytää ryhmiä tekemään vielä opettajan ohjeiden mukaisen olennon, jolla on tietty määrä eri kehonosia maassa. Esimerkiksi neljä jalkaa, kaksi kättä ja kolme polvea ja yksi nenä. Kaikkien ryhmien ollessa valmiina, opettaja voi sanoa seuraavan kysymyksen.